

ADULT SABBATH SCHOOL BIBLE STUDY GUIDE
STANDARD EDITION
Galatia-a Chanchín Thâ: Carl P. Cosaert
October, November, December
2011

Thupui

01. **Paula: Gentailte Tâna Apostol**—*September 24–30*
02. **Paula Thúnèihna leh Chanchín Thâ**—*October 1–7*
03. **Chanchín Thà Inpumkhàtna**—*October 8–14*
04. **Rínna Zâra Thiamchàntîrna**—*October 15–21*
05. **Thúthlúng Hlúi Rínna**—*October 22–28*
06. **Thútiâm Pawimawh Hmasakna**—*October 29–November 4*
07. **Rínna Kalkawng**—*November 5–11*
08. **Sal Ațanga Roluàhtute Nihna**—*November 12–18*
09. **Paula’s Pastoral Ngénna**—*November 19–25*
10. **Thúthlúng Pahnihite**—*November 26–December 2*
11. **Kristaa Zâlènna**—*December 3–9*
12. **Thlarauva Nung**—*December 10–16*
13. **Chanchín Thâ leh Kòhhran**—*December 17–23*
14. **Kros Chhuângin**—*December 24–30*

Editorial Office: 12501 Old Columbia Pike Silver Spring, MD 20904

Principal Contributor: by Carl P. Cosaert

Editor: Clifford R. Goldstein

Associate Editor: Soraya Homayouni

Publication Manager: Lea Alexander Greve

Editorial Assistant: Sharon Thomas-Crews

Pacific Press® Coordinator: Wendy Marcum

Art and Design: Lars Justinen

Come visit us at our Web site: <http://www.absg.adventist.org>

Mizo Website: <http://sabbathschool.mizoadventist.org>

Ɔuitling Sabbath Sikul Zirlai hi Adult Bible Study Guide Office, General Conference of Seventh-day Adventists buatsaih a ni.

Hetiang zirlai hi khawvêl pum huap Sabbath School Manuscript Evaluation Committee-in thil kalmang a kàwhhmùh ang zêla buatsaih a ni. Hê Committee hi thurâwn pètu leh éndiktu a ni nghâl a, chuvângin hê zirlai thûte hi a ziâktu ngaihdân bîk mai ni lovin, Committee ngaihdân hman a ni zâwk màh a ni.

[He Zirlai kaihhruaina bu hi Standard Edition ațanga lèhlin a ni a, a thû a har deuh nâa Easy Reading [Abridged] Edition ai kha chuan fiah leh hlâwk puiawm zâwk fê tûra ngaih a ni. -Tr.]

Bible Versions Table

Hê zirlaiah hian New King James Version (Bible) hi hmân ber a ni a, Bible Version dang hman tel vête chu a chhutûte phalna nèn ngeia tih a ni e:

BI—Bibles International® (Mizo), Baptist Mid-Mission’s Translation, Publishing, and Literary Services.

CL—The Holy Bible, Mizo (Lushai), re-edited, Copyright © The Bible Society of India, 2005.

ESV. The Holy Bible, English Standard Version, Copyright © 2001 by Krosway Bibles, a division of Good News Publishers.

NASB. From the New American Standard Bible, copyright © the Lockman Foundation 1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977. Used by permission.

NIV. Texts credited to NIV are from the Holy Bible, New International Version. Copyright © 1973, 1978, 1984, International Bible Society. Used by permission of Zondervan Bible Publishers.

NKJV. Texts credited to the NKJV are from the New King James Version. Copyright © 1979, 1980, 1982 by Thomas Nelson, Inc. Used by permission. All rights reserved.

NRSV. Bible texts credited to NRSV are from the New Revised Standard Version of the Bible, copyright © 1989 by the Division of Christian Education of the National Council of the Churches of Krista in the U.S.A. Used by permission.

Thuhmahruai

Galatia-a Chanchín Thâ

Galatia mîte hnêna Paula lekhathawn hi thlarau lam “dynamite” anga sawi a ni thîn a, a dik viau rêng a ni. *Rome* tih lovah chuan hetiang taka thlarau lam harhtharna leh siamthamna chawk chhuak thei lekhahu dang Bible-ah a awm lo. *Galatia* bu phêkte (leh *Rome* tang dún) atang hian Protestant nihna hi a lo zichhuak a ni tih pawhin kan sawi thei hial ang. Martin Luthera khân *Galatia* a chhiar atangin ‘Rinnaa Felna’ tih thu lawmawm tak hi a chhar chhuak a. ‘Galatia Mîte Hnêna Lekhathawn hi keimâ lekhathawn a ni ber mai. Nupuiyah ka nei ta a ni ber e,’ tiin a sawi.

Chutiang Chanchín Thâ behchhana Luthera thuziakte zârah, kum 1738, May 24 khân, London-a Alders gate Street-a John Wesley nun chu lo khawih danglamin, British Thliarkârah chauh ni lo, English tangng hmanna khawvêl pum puiah, thlarau lam harhtharna ropui tak chu a hring ta hial a ni.

Seventh-day Adventist-te tân pawh *Galatia* hi thil namên lo tak a ni tho mai a. *Galatia* bu an zîrna atangin E. J. Waggoner leh A. T. Jones-te khân, kum 1880 chho vêl leh 1890 chho vêlah khân Seventh-day Adventist Kohhran-in ‘Rinnaa Felna’ thutak hmùhchhuahna kawngah an sâwtpui hlê a ni.

Chutiang taka thlarau lam harhtharna ngulpuia atâna *Galatia*-a thil tangkai awm chu enge maw ni dâwn le? Engati nge mi tam tak thîlung a khawih riau mai ni dâwn la? Bible bu dangte ang lo takin, *Galatia* hian Kristian nunna atâna thupui pawimawh a târlang hnem viau mai. Paula chuan *Galatia* lekhathawnah hian thupui pawimawh tak tak, hêng ang: Zalênna te, chhandamna atâna dân pawimawhna te, Kristaa kan dinhmun te, leh Thlarau-hruai nun bâkah, hun rei tak chhûng an lo inzâwh fo tawh thîn, ‘Engtin nge suala khat mihring hi Pathian thianghlîm leh dik hmâah mifel a nih theih ang?’ tihte a târlang bawk.

A ni rêng a, lekhahu dang, hêng *Rome* angte pawh hian, chutiang zawhna chu an târlang vê tho nân, *Galatia* erawh hi chu a danglam tlat mai. Tâwi fêl taka a sawi bâkah, hêng thupui a sawi chhuah dânte hi, kohhran enkawltuin dùthawh leh thahnemngai taka a sawi ang chî a nih avang hian, Pathian Thlarau lama thîlung hawngtûte chu, tûnlai thleng hian a la hneh viau zêl a ni.

Paula lekhathawn hian mimal takin thû min hrîlh tho nân, a hunlaia Thlarau Thianghlîm hruaina hnuaiia Paula’n a sawi dân dinhmun kha kan hriat chuan, a thusawi kan hriatthiam dân chu a chiang leh zual dâwn a ni.

Mithiamte chuan *Galatia* hi Paula lekhathawn ziah hmasa ber niin, kum AD 49 vêl, Jerusalem (Kohhran) Rorêl Inkhâwm (*T’hhk~hte 15*) hnû deuh lawka a ziah niin an ring. Hê bû hi Kristian lekhahu zînga upa ber a ni hial maithei e. *T’hhk~hte* leh *Galatia*-in chiang taka an târlan angin, Kohhran hmasa huna mîte kha chhandamna chungchâng, a bîkin Gentailte chungchângah an inhial nasa thei hlê a. Juda ringtûte (Juda pâwla siam tumtûte) ngaih dân ang chuan, Gentailte tân khân Isua rin *chauh* chu a thâ tâwk lo a ni. Gentailte chuan an serh an tanin, Mosia dânte pawh an zâwm ngei tûr niin an ngai (*T’hhk~hte 15:1*). Chutiang a nih avang chuan, Paula’n *Galatia* khuaa Gentail kohhran a dín pawh khân Juda pâwla siam tumtûte chu ‘thil ching fel tûrin’ an lo thawk chhuak vê vát rêng a ni.

Chutiang harsatna thûin Paula hnên a lo thleng tâkah chuan, diau lo takin a che vê nghâl a. Hê chhandamna Chanchin Țha suak, rinna leh *leh* thiltihte tih hian Kristâ hnathawh chu engmah lovah a chantîr dâwn tih hriain, Paula hian Chanchin Țha chu humhimna tûrin *Galatia* lehkhathawn hi a ziak ta a ni. Hê zirtîrna dik lo hi, a nihna dik tak—dâna thiamchan tumna, thianghlim leh tuangtlan tih Țawngkam dêngkhâwng thei ang ber hmangin a târlang ta a ni.

Tûn kuartar zirlai hian Paula'n Galatia mîte a ngenna anga Isuâ chung a rinawm tlat tûrin min sâwm a. Chutih rual chuan, keinin Chanchin Țhâ kan lo manthiam dân pawh inenlêt theihna min siamsak tho bawk. Hê zirlai kan zir chhoh zêl lai hian, Pathianin Kristaa thil min lo tihsak tawh chu hmuchhuak thar lehin, Pathian Thlarau chuan kan thinlungah thlarau lam hartharna min chhêm alhsak ngêi ang tih hi, thinlung taka ka beiseina chu a ni e.

Carl Cosaert, Ph D, hi Thuthlung Thar leh Kristian hmasate chungchûnga associate professor a ni a. Walla Walla University, College Place, Washington-ah a zirt' r m.

ZİRLAI 1 *September 24–30, 2011*
PAULA: GENTAILTE TÂNA APOSTOL

CHÂNGVAWN: “Chûng thu chu an hriatin an ngawi ta a, ‘Chuti a nih chuan Pathianin Jentailte pawh nung atân sim a phal ta a nih tak chu,’ tiin Pathian an fak ta a,”
(T'rhk~hte 11:18, NKJV).

SABBATH CHAWNÛ

Chhiâr Tûr: *T'rhk~hte 6:9–15; 9:1–9; 1 Samuela 16:7; Matthaia 7:1; T'rhk~hte 11:19–21; 15:1–5.*

Tarsa khaw chhuak Saula (a pianthar tâk hnûa Tirhkoh Paula an tik tâk) khân khatianga thil a tih chhan kha manthiam a harsa lêm lo. Ani ang Juda inpezo tak, a dam chhûng hun khâ leh chena dân pawimawhzia leh, Israel tlanna lo thlenga sorkara an la din tûr zirtîrna ngawt lo dawng Țhin tân chuan, kum khâ leh chen chhûnga an lo nghah fan fan Messia, misual lailet dêr anga mualpho taka tihhlûm an ni ta sî chu, a tân tawrh zawh rual a ni lo.

Isuâ hnungzuitûte khân an Juda dânte an zawm Țat loh avangin Israelte tâna Pathian thil ruâhman pawh lo thleng mai thei lo niin a hre tlat mai sî a. Anni sawi anga khenbeh Isua, thihna aȚanga tholeh ta chu Messia a ni han tih chu kalsualna ni ngêiin a ring thung a. Chutiang thu awmzenei hlei lo emaw, chutiang ngaihdân nei bânsan duh lohte chungah chuan zahngaihna lantîr tûrah pawh a ngai lo. Saula chuan Israelte zînga chutiang rindân awm nuai bo tûra Pathian hmanruaa Țan chu a tum rûh hlê. Chutiang a nih tâkah chuan, a Juda puite zînga Isua chu Messia a nih ringtûte chung a tharum thawha tiduhdahtu diau lo tak angin Lehkhathu chuan a târlang ta nghâl rêng a ni.

Pathian erawh chuan chutiang lo zâwng chuan ruâhmanna A lo neihsak diam mai thung a, ani lo inbeisei rûk dân pawh a ni bîk lo va: Isua chu Messia a nih ngeizia chu Judate zîngah chauh ni lovin, Gentailte zîngah pawh a la puang zâwk dâwn sî a ni!

SUNDAY *September 25*
KRISTIANTE TIDUHDAHTU

Tarsa khaw chhuak Saula chanchin hi *T'rhk~hte* bûa Stefana lunga den Țuma a inhnawnawihna aȚangin a lang Țan a (*T'rhk~hte 7:58*), chutah Jerusalema tiduhdahna

lo hluar chho ta zêlah kan hmu zui ta zêl a ni (*T'rhk~hte 8:1-5*). Petera te, Stefana te, Filipa te, leh Paula kha *T'rhk~hte* bûa han langsâr ta deuh, Kristian rinna Judate khawvêl bâka thehdarhna kawnga hnârkaitu deuh te an ni. Stefana thuhrlil leh martarna khân Tarsa khaw mi Saula chungah hû a nei nasa hlê mai.

Stefana kha Juda mi Grik-ṭawng hmang, a tîra upa pasarih thlante zînga pakhat a ni bawk a (*T'rhk~hte 6:3-6*). Tîrhkòhte bûin a târlan dânin, khawvêl hmun danga chêng Judate kha Jerusalem-ah an lo pêm a (*vs. 9*), Isuâ chungchâng a sawi leh annî ngaihdân chu a inmil thei ta lo va. Chutianga inhnialnaah chuan Tarsa khaw chhuak Saula pawh hi a lo tel vê a nih hmêl viau mai.

***Tîrhkòhte 6:9-15* chhiar la. Eng thûte hmangin nge Stefana kha an hêk? Hetianga hêkna hian eng thîl nge a hriatchhuahtîr che? (En t̃ Matthaia 26:59-61.)**

Khati tak maia Stefana thusawi an ngaihteih loh chhan kha thîl hrang pahniñ a awm niin a lang. Pakhatah chuan, Stefana khân Judate dân leh tempul kha chuti takin a dah pawimawh vê mang sî lova, mahse Juda sakhuaah chuan an hnam leh nihna târlangtu berah an ngai thung sî a, chuvang chuan amah kha an ngaithei lo a ni. Chûng an thîl ngaiñ pawimawh êm êm pahniñte chu a sawilang lo chauh pawh ni lovin, Juda sakhaw rinna laipui ber chu Isua, khenbeh leh tho leh Messia chu a ni zâwk tih ṭahnemngai takin a puang ta zâwk sî a ni.

Chutiang a nih tâkah chuan, Farisai Saula (*Filipi 3:3-6*) te ang thìn a khei ta zak mai kha a mak lêm lo. Saula kha chu Farisai pâwl zîngah pawh a ṭahnemngai zual pâwl, Kristiante dodâl nân pawha tharum hmanga chêt nghâl zêl duh mi a ni. Ani ngaihdân chuan hrihlâwknaa lo tiamlâwk tawh Pathian lalram chu (*Daniela 2; Zekaria 8:23; Isaia 40-55*) a lo la thleng lo va, chutiang nî chu a lo thlen thuai theihna tîra Pathian ṭanpuitua ṭan chu a tihtûrah ngaiin—chutiang atân chuan Israelte zînga sakhaw lama hlemhlêtna chu nuaibo thuai tûr a ni a, chuta tel pakhat chu Isua kha Messia a ni ang tih ngaihdân neihna hi a ni bawk.

A ngaihdân chu ðik ngeia pawmin, Saula chuan kalsual nia a hriatte chu tihhlûm hial a duh a. Kan rinna hi phûr leh ṭahnemngai taka chêtpuì tûr chu kan nih mêk laiin, engtín nge, eng emaw châng chuan, kan lo tîsual vê thei a ni tih zirlai kan zir chhuah theih ang?

THÀWHṬANNÎ
SAULA PIANTHARNA

September 26

“Tin, ani chuan, ‘LALPA, tunge i nih?’ a ti a. Tin, LALPA chuan, ‘Isua, i tihduhdah hi ka ni e. Kilhna thîr khen i tân a nâ e,’ a ti a,” (*Tîrhkòhte 9:5*, NKJV).

Saulan kohhran hmasate a tihdùhdàhna kha langsâr lêm lo tak (lunga Stefana dêngtûte thawmhna lo vên sak ang lék) chu a ni nân, diau lo takin a che zui nghâl tak zêl a (*T'rhk~hte 8:1-3; 9:1, 2, 13, 14, 21; 22:3-5*). Saula chungchâng sawi nâna Luka ṭawngkam hman hi a dote tân chuan ramsa kâwlh emaw sipai tàwrhlêlhwam tak ang hial a ni. *T'rhk~hte 8:3*-a ‘tidùhdàh zual’ tih hi Grik ṭawng lama a landân chuan Thúthlûng Hlúi (*S̃n 80:13*) lama ‘Nghalchangin thîl a nâwr chhe vêl chiam’ sawina ang kha hman a ni. Saula’n Kristiante chungah hlei a lén dân kha remchâng a ti mai mai ni

lovin, thàpui thàwh takmeuh a, Kristian rínna chu a zung nêl lama pho châr túm ang hiala chê a ni.

Saula pianthàrna chungchâng sawina pathumte hi chîk takin ngaihtuah zui la (*T'fhk~hte 9:1-18; 22:6-21; 26:12-19*). **A thiltawnah khân Pathian khawngaihna nain eng pawimawhna tak nge a chan? Tawngkam dang chuan, Saula khân engang takin nge a chung LALPÁ khawngaihna lo lang kha a phû?**

Saula piantharna kha, mihring lam thlîrna a tang chuan thíl theih lòh hulhual ang a ni (mîte pawhin an âwihsak mai lêm lo rêng a nih kha).

Saula'n a phû zawng chu na taka hrêm a ni deuh mai a, mahse Pathian chuan hê Juda thahnemngai thei tak chungah hian khawngaihna a pawtfân a ni ber. Thíl chhinchhiah tlâk tak chu, Saula piantharna kha holam taka lo thleng a ni lo ang thovin, bârhlùih thíl pawh a ni chuang lo

Saula kha Pathian awm ríng lo a ni bik lo. Sakhawmî tak a ni zâwk a, Pathian a hriatthiam dân erawh a fùh lo hê thúng a. Paula hnêna Isuâ thusawi, “Kilhna thîr khén i tân a nâ e” (*T'fhk~hte 26:14*, BI) tih khân, Thlarauvin Saula thîlungah inthiam lòhna a neihtîr tih a kâwk a. Hmânlai khawvêlah chuan ‘kilhna thîr’ tih hi bâwngpaten lei a lèh thât duh lòh khàlhnâna an hman tiang hmâwr zúm sawina a ni. Engemawti chhông chu Saula khân Pathian hruaina a dodâl a, a tâwpah Damaska kawngah mak takin tholeh Isuâ inlârna a tawng a, dodâl zui zêl tawh lo tûra thútûkna a siam ta nghâl a ni.

Nangmâ piantharna kha ngaihtuah vang vang teh. Paula thiltawn anga ropui tehchiam chu a ni lo maithei e, mahse eng emawti zâwng chuan Pathian khawngaihna i dâwnna a ni vê tho lo maw? Engati nge Krista zâra thilpêk kan dâwnnte hi theihngihl ngai lòh hi a pawimawh viau thín?

THÀWHLEHNÎ
SAULA DAMASKA-AH

September 27

Isua nêna an intawhnaah khân Saula mitin khuâ a hmù thei ta lova, Juda ina kal tûra hrilh niin, chutah chuan midang pakhat Anania chu a lo nghâk rih tûr a ni ta. A tîsa lam mitdelna kha, Thlarau lama Saula mitdelzia, Isua hnungzuitûte pawh tihduhdâhtirtu a nih hialzia hriattirtu thiltitheih tak a ni.

Damaska kawnga a hnêna Isuâ inlârna chuan engkim a her danglam ta vek a. Dik nâ a inhriatnaah chuan Saula'n tanfung engmah a nei ta lo. Pathian tâna thawk lovin, Amah chu a lo dodâl tâng tâng zâwk kha a lo ni sî a. Farisai chapo leh thahnemngai tak ni chungah Jerusalem chhuahsan kha, midanglam tak niin Damaska kua a lût ta zâwk a. Ei leh ina nuamtâwl lovin, ni thúm ngáwt chawnghei leh tawngtai nân bâkah, thíl thleng thlîrlêt nân hún a hman ta zâwk a.

T'fhk~hte 9:10-14 chhiar la. Anania rilrûa ngaihtuahna awm tûr âwm chu ngaihruat teh: Saula, tihduhdahtu ni thîn kha, tûnah Isua ringtu lo ni tain, Paula, Gentailte hnêna Chanchin Tha puang tûra Pathian bêl ruat a lo ni ta (*T'fhk~hte 26:16-18*).

Anania ngaihtuahna pawh tlêm chuan a buai deuh nak rêng a ni. Jerusalem kohhran khân Paula pianthar hnû kum thúmah pawh (*T'fhk~hte 9:26-30*) an lo pawm mai lêm lo kha a mak lêm lo, ani a lo pianthar hnû lawkah pawh Damaska ringtute rilrûa riak leh an hlauhthâwn kha a ngaihtuah theih mai âwm e!

Thíl hriat tûr dang leh chu, khatianga LALPA chu Anania hnêna inlâr a, Tarsa khaw chhuak Saula chanchin kha fiahfai taka hrilh a nih lòh chuan, Saula chungchânga a thu hriatte—Juda ringtûte hmêlma diau lo ber chu an zînga mi a ni vê ta tih chu a pawm mai dâwn lo tih a rín theih a ni.

Saula khân Kristian rínna chu a zung nêl lama pho châr tûrin puithiam lalte hnên aţangin thúneihna leh tîrchhuahna thúpêk nêl Jerusalem a chhuahsan a (*T'fhk~hte 26:12*); Pathian erawh chuan Saula tân tîrhna thúpêk dang daih A lo nei thúng sî a, chû chuan thúneihna sâng zâwk a keng tel nghâl bawk. Saula chuan Chanchín Thâ chu Gentailte khawvêlah a puang chhuak tûr a ni a, chû thû pawh chu Saula pianthar thû hrím hrím âiin, Anania leh Juda ringtu dangte tân thíl manthiam harsa tak a ni ngêi bawk ang.

Saula'n Kristian rínna lo dârh zêl tûr dàn a tùmna lamah, Juda ringtûte suangtuah phâk bâka zâuvin Pathian chuan ani chu A hmang zâwk dâwn ta sî a ni.

***1 Samuela 16:7; Matthaia 7:1; 1 Korin 4:5* chhiar la. Midangte thlarau lam thíl tawn chungchânga kan ngaihdân siama fîmkhurna thúchâh enge hêng chângte hian min hrilh? Midangte chungchângah eng ngaihdân dik lo nge i lo nêih tawh a, chûng i tihsual tâkte aţang chuan eng zirlai nge i zir chhuah?**

NÍLÁINÍ

September 28

GENTAILTE HNÊNA CHANCHÍN THÂ PUAN

Khawi hmúnah nge Gentailte kôhhran dín a nih hmasak ber? Chuta ringtûte an kal chhan ber thílthleng chu enge ni? (*T'fhk~hte 11:19–21, 26*). Chû chuan Thúthlúng Hlúi huna thílthleng enge a hriatchhuahtîr che? (*Daniela 2.*)

Stefana thiha Jerusalema tîhdùhdâhna thleng zui tâah khân Juda ringtû tam tak chu, hmâr lam mêl zathúm emaw zéta hlâ Antiokai thleng an tlânchhia a. Antiokai chu Rome sorkar hnuaiia Suria bial khawpui a ni a, pawimawh lamah pawh Rome leh Aleksandria khawpui dawttû a ni. A mi chêngte pawh mî nuaih ngâ vêl zét niin, hnam chitin chitang an inchên pawl a, Gentail kohhran dínna tûr âwm tak pawh niin, kohhran hmasa húna khawvêl púm bêihna tûra inkuarna hmúnpuî remchâng tak a ni.

Antiokai thílthleng eng chu nge Barnaba'n a tlâwh phâh tâk a, a hnûa a tlâwh leh dâwn pawha kalpui atân Paula chu a sâwm tâk? Chû khuua kôhhran chungchâng chu engtianga târlan nge ni? (*T'fhk~hte 11:20–26*).

Paula nûna thílthleng indâwt chho kha a chîn chhuaka chhui thiam a har fû mai a, mahse a pianthar aţanga Jerusalem a tlâwh leh Antiokai lama zînpui atâna Barnaba'n a sâwm tâk inkârah khân kum ngâ emaw chu tlâ hmang tûr angin a lang (*T'fhk~hte 9:26–30*). Khatih chhûng zawng khân Paula'n enge a tih ni ang le? Sawi mai chu a harsa deuh. Mahse *Galatia 1:21* lama a sawidân hmang aţang hian Suria leh Kilikia ram lamah thû a hríl thîn a nih hmêl viau mai.

Mi thenkhat ngaihdân chuan, khatih chhûng khân a chhûngten a rokhâwm tûr chhùhsâkin (*Filipi 3:8*), *2 Korin 11:23–28*-a a târlan harsatna tamtak hi a tuar niin a lang. Thlarau hruaina zârah Antiokai kôhhran chu a thang duang hlê a. *T'fhk~hte 13:1* sawidân

hian, a khawpui mi chi hrang hrang chêng tam ang bawkin kohhranah pawh mi chi hrang hrang an tam ta a. (Barnabas kha Kupra thliarkâr lam mi, Lukia Kurini lam mi te, Paula Kilikia lam mi te, Simona pawh Afrika lam mi ni âwm tak bâkah Gentail hnam chi hrang hrangte pawh.) Thlarau chuan Antiokei khua chu hmúnpuia hmangin, chuta ƣang chuan Gentail mi tam zâwkte chu Suria leh Judai ram piah lama ramthim rawngbâwl hnâ zâu zâwka thawk tûrin A hmang ta a ni.

***Tirhkòhte 11:19–26* chhiar leh la. Hnam chitin chitangte chênna Antiokei kòhhran aƣang khân, tûnlai kohhrante tâna hlâwkpuir tûr thil ƣhâ eng zir lai nge kan zir chhuah theih ang?**

NÍNGĀNĪ

September 29

KOHRAN CHHÛNGA INHMÛHTHIAM LOHNA

Mihring thil eng mah hi ƣafamkim tak a awm lo va, chutiang chuan rínna chhûngte zîngah pawh harsatna eng emaw chu a lo chhuak zui vê nghâl thuai a ni.

Kohhran chanchin tîr lam deuh maiah pawh khân, Gentailte kòhhran chhûnga an rawn lùh vê chungchângah khân mi zawng zawng chu an lungâwi kim vek lo a nih kha. Gentailte rawngbâwl vèna kawngah ni lovin, engtiang kawngin nge kohhran an zawm vê phalsak tûr ni ang tih chungchângah a ni zâwk a. Ƣhenkhatten Kristian nih nân Isua rín chauh chu a tâwk zo lo niin an ngai a, sèrhtan leh Mosia dân zawm kher kha ƣûl tel tlátin an ngai a ni. An sawidân chuan, Kristian dik tak ni tûr chuan, Gentailten sèrh an tan vê tûr a ni. (*T'rhk~hte 10:1–11:18* chhûngah hian, Judate leh Gentailte kâr awmdân, Petera leh Kornelia-te thiltawn leh a hnûa an chêt dân aƣang khân kan hmù thei.)

Samari mîte zînga Filipa rawngbâwl na leh, Jerusalem aƣang hotûten an tlàwh (*T'rhk~hte 8:14*) leh Antiokei khuaa Gentailte hnathawh (*T'rhk~hte 11:22*) khân, Kristiante zînga Juda mi ni vê lo tèlh an engto tih a kâwk a ni. Chutichungin, Petera'n sèrhtan loh Rome sipai Kornelia baptisma a chantîrna kha, ringtu hmasate zînga Gentailte chungchângah ngaihdân inrem lo a awmzia târlangtu chiang tak a ni. Eng emaw chângah Gentailte, khâng Kornelia-te ang han tèlh vèna khân mi ƣhenkhat ngaihmuang lo takin a awmtîr a, Paula erawh kha chuan Gentailte tân kohhrana lùhna tûr chu Isuaa rínna chiah hi a ni tiin kawngkâ chu zâu takin a hawng a, chû chu ƣhenkhatten ngaithiam lovin a rawngbâwl na chu an hnualsuatsak vê thúng a.

Engtín nge Judai rama ringtu ƣhenkhatte khân Antiokei khuaa Gentail Kristiante zînga Paula hnathawh chu an bèihlêt? *T'rhk~hte 15:1–5*.

Jerusalem Rorêl Inkhâwmpui, *T'rhk~hte 15*-a mi khân, sèrhtan chungchângah Paula dinhmùn ƣanzâwngin thútlúkna siam mah se, Paula rawngbâwl na dodâl na chu a kal zui ta zêl tho va. A hnû kum sarikh vêla Paula'n Jerusalem a tlàwh ƣum pawh khân mi tam tak chuan Paula Chanchin Ƣhâ puan chu an la ringhèl ta cheu a ni. Khatia Paula'n tempul a tlàwh a, Asia lam aƣanga lo kal Judaten ring taka âuchhuak a, “Israel mîte u, min ƣanpui rawh u: Hê mi hi mipuite, Dante leh hê hmun dodâl zâwngah ram tina mi zawng zawng zirƣirtu kha a ni” ƣia an chêt ƣum khân a nunna a chân ƣhèlh a ni (*T'rhk~hte 21:28; 21:20, 21*).

Khâng Juda ringtû, Paula zirƣirta enghèlhtûte dinhmùnah dingah inchan la. Engati nge an enghèl leh dodâl na khân awmzia eng emawte chu a neih vê? Engtín nge chû chuan, a hmâ

aṭanga ngaihdân kan lo nèih lâwk leh, hnam (sakhaw) thilte pawhin min hruai pêng thei a ni tih zirlai kan zir theih ang? Chutianga kan tihsual vê lòn nân chuan engtín nge kan lo ìnvên lâwk deuh theih ang?

ZÌRTĀWPŊĬ

September 30

ZIRZĀUNA: “Paula kha tûnhma lam chuan Judate sakhaw vêngtu ṭhahnemngai tak nia hriat a ni ṭhîn a, diau lo taka Isua zuitûte tiduhdahtu a ni baw. Mi huaisen, mahni ngat pawha thíl ti mi, beidawng mai ngai lo, talen leh zirna nei ṭhâ a nih avangin, eng hnâ pawh thawk se tlín vék mai tûr chî a ni. Fiah taka thíl chhût thei, mi fíng leh ṭawng hmang thiam tak a nih avangin amah hnialtûte chu a tihrihai thei hlê ṭhîn a ni. Tûnah erawh chuan Judaten hê tlangvâl hmabâk ko tak nei hi, a tiduhdah ṭhínte nêna hlâu miah lova Isuâ hminga thu sawiin an hmu ta a ni.

“Indonaa general a thih chuan a sipaite tân châna a ni a, mah se anî thihna chuan hmêlmâte tân chakna a pêk bêlhchhâh chuang lo. Mahse mi langsâr takin hmêlma sipaite a zawm erawh chuan an tân a ṭangkai ta lo chauh ni lovin, a zawm thâr tâkte lam chuan an chàkphah êm êm mai dâwn a ni. Tarsa khaw mi, Saula hi Damaska kawnga a kal lai khân LALPAN áwlsam takin a tihlum nghâl mai thei a, chuti ni se tiduhdahtûte ṭhâ pawh a ṭhùm nasa hlê baw ang. Mahse Pathian chuan Saula nùn chu A zuahsak chauh ni lovin, A pianhartîr bâkah, hmêlmate chhuanvâwr tak chu Kristâ lamṭangah a siam ta zâwk a ni. Thusawi thiam leh, hnial khân hre tak niin, Paula chu kôhhran hmasa tâna mamawh êm êm thiamna nei, huaisen leh tumruhna nei mi a ni.”—Ellen G. White, *T’thk~hte Th’l’h*, p. 124.

SAWIHO TÛR:

- ❶ Diau lo taka Paula dodâltûte kha Isua a rínpui thenkhatte an nihna aṭang khân eng zirlai nge kan zir chhuah theih ang?
- ❷ Engtín nge Pathian dodâl sî lovin, sakhaw thúrin bulpuite chu i dínpuì theih dân tûr ni ang?

KHĀIKHĀWMNA: Saula’n Damaska kawnga tholeh Isua a tàwnna kha a nùn inthlâk danglamna leh kôhhran hmasa nihna hríltu ber a ni ta. A hmâa kôhhran tiduhdahtu chu Pathianin tidanglamin, Gentailte hnêna Chanchin ṭha puangdarh tûra A mi thlân a lo ni ta baw a. Paula’n rínna chiah châwisânga Gentailte pawh a rîn lùhna chuan kôhhran chhûnga mîte hêlhkam tâwkin, chû chuan ngaihdân leh pawm dân kan lo nèih sâ zuina hian kan rawngbâwna a tih súkúk theihzia a târlang a ni.

ZĪRLAI 2

October 1–7, 2011

PAULA THUNEIHNA LEH CHANCHÍN ṭHĀ

CHĀNGVAWN: “Tûnah hian mîhríng nge hmìn ka tùm Pathian? Mîhríng tìhlâwm túm ka ni zâwk em ni? Mîhríng tìhlâwm túm ka la nih chéu chuan, Kristâ bâwih ka ni lo vang” (*Galatia 1:10, NKJV*).

SABBATH CHAWHNÛ

Chhiâr Tûr: *2 Petera 3:15, 16; Galatia 1; Filipi 1:1; Galatia 5:12.*

Ūniversity pakhata zirlaite chuan an campus-ah mi chì tìn, hnam tìn, a hmei a pâ, dìnhmùn tina dǐng leh sakhaw hrang bêtû zawng zawngte chéna lo lăwmna tûr hi an târ a. Mahse hunte lo ìnher zêlin, nakín hnû deuhah chuan zirlai chì dangte lo awmin, an thíl

ruâhmàn ða tak chu an rawn her danglam ta vék mai thúng a. A hmâa tûte pawh an ìnkawm tlângnêl theihna tûra pindan zâu ða tak an lo zuat ðhînte pawh chu pindan te tak tê têah ðen sawmin, chûng pindan ðhenkhatahte chuan hnam leh chí, nihna hrang hrang vânga lùh khàpna a intâr ta thlih thliáh mai. Chutianga tih dùhtu zirlaite pawh chuan chutianga an tih chhán chu kùm zà eng emawti chhûnga an lo tih tawh ðhín dân a nih vâng a ni tiin ðanfung an siam a.

Chutiang ðinhmùn ang deuh chu a ni Paula'n Galatia mîte hnêna lekhathawn a ziah laia thil a hmachhàwn chu. Ani ruâhman ang kha chuan, Gentailte pawhin an rinna zârah kòhhran chu an zâwm vê mai thei kha a ni a, mahse zirtirtu suakte khân rawn dodâlin, kòhhran an zawm theih nân Gentailte chuan sêrh an tan vê ngêi tûr a ni tiin an zirtîr tlát mai.

Chutianga zirtîrna chuan Chanchin ða nihna tak hi an kâlh a ni tih hriain, Paula hian chhânlet ngêi ngaiin a hria a. Chuta a chhânna chu Galatia mîte hnêna lekhathawnah hian kan hmù thei ta a ni.

SUNDAY *October 2*
LEKHATHAWN ZIAKTU, PAULA

2 Petera 3:15, 16 chhiar la. Kòhhran hmasate húnlaia Paula thuziak an ngàihdân chungchâng enge hêng chângte hian min hrilh? Chû chuan thâwkkhúm thú hnàthàwh dân chungchâng enge mìn zirtîr?

Paula'n Galatia mîte hnêna lekhathawn a ziah khân, thuthiam chungchuan nihna lantîr túm zâwnga ziak a ni lo. Thlarau Thianghlím hruaina dawngin, Amah leh Galatia ríngtûte kàihhnàwih thíl bîk tê chu Paula'n a sawi mai zâwk a ni.

Galatia mîte hnêna lekhathawn angte khân Paula'n tìrhkòh hnâ a thàwha a nihna tak chu a târlang a. Gentailte khawvêla ramthím rawngbâwltu niin, Paula khân Mediterranean Tuipui kam vêl hmún hrang hrangah kòhhran a dín nual mai a. A theih ang angin chûng kòhhrante chu tlàwh kual bawk mah se, hmún pakhata hún rei tak chàm chilh erawh a hmán bîk lo. A awm lòh hlân pawha anmahni kàihhruai nân tîin lekhathawnte a ziak ðhín a. A lekhathawnte pawh kha kòhhran hrang hrangte pawhin an ìnchhiar ðawm tlâng ðhín a ni (*Kolosa 4:16*).

Paula lekhathawn ðhenkhat chu hmùh zàwh a ni ta lo chungin, Thúthlúng Thar lamah hian sawmpathúm emaw lai chu a chuang tho a ni. A hmâa Petera sawi ang deuh khân, Paula thuziakte kha Lekhathú dangte anga ngàih a ni ðhín a. Chû chuan kòhhran chanchin hmasa lamah pawh, a rawngbâwlnain thúneihna a nèi tih a târlang a ni.

Engemawti lai hunte kha chuan Kristian ðhenkhat chuan Paula lekhathawnte kha danglam bîk deuhna nei—Pathian Thú ngêi a nihna tûra Thlarauvin a duân chhuah angin an ngai a. Mahse Oxford mithiam pahni, Bernard Grenfell leh Arthur Hunt-ten Aigupta rama Kristâ hún hmâ leh hnû thléng pawha thíl ziah nâna an hman ðhín (papyri) kèhnâwi sîng ngâ emaw vêl zét an hmùhchhuah aţangin ngaihdân dang a lo piang ta. Chutiangah chuan Thúthlúng Thar thuziak hlúi tak tak bâkah, sumdâwnna thíl ìnthawn vêl ziahna te, chhiáh châwina thíl te, pawisa dàwn ziahna te leh mimal lekhka ìnthawnnate pawh hmùh a ni bawk.

Mîte maktih tak maiin, Paula lekhathawn ziah dân hmáng kha, khatih húnlaia mîte lekhathawn ziah dân a lo ni reng mai. Chutiangah chuan hêng: 1) Chibaibûkna te,

chutah chuan a thawntu leh a thawnate hmíng bâkah inlawmna thû a tel thîn a; 2) Lâwmthusawina tawngkam; 3) Lehkathawna an thíl sawi dùh thûte chu; chutah, 4) tih tâwp nâna chibaibûkna a ni leh thîn.

A tâwizâwngin, Paula khân a húnlaia mîte lehkathawn ziah dân hmáng, mîten an lo hriat ðan tawh ang chu a zui tlângpui tih a ni.

Bible hi tûnlai huna ziah ni leh dâwn ta ang se, LALPAN kan hnêna thû min hriattîrna tûr hian eng kawng hmang nge zuia i rín?

THÀWHĀANNĪ
PAULA KÒHNA

October 3

Paula lehkathawnte khân hmânlaia lehkathawn ziahdân kalhmang tlângpui chu a zui tho nâin, Galatia mîte hnênah a lehkathawnah hian a lehkathawn danga chuâng vê lêm lo thíl danglam tak a lang nual mai. Chûngte chu kan hriat chuan a lehkathawn dinhmùn chu kan manthiam phah zâwk ngêi ang.

Paula'n Galatia 1:1, 2-a chibaibûkna thû leh hêng Efesi 1:1, Filipi 1:1 leh 2 Thesalonika 1:1-a a thuziahte hi khâikhín la. Engtiang kawngtein nge an thúhmùn a, an danglam deuh bawk?

Galatia-a Paula chibaibûkna thû hi a chibaibûkna dangte âiin a thúi deuh a, a tih dân pângngai lo deuhin, a apostol thúneihna chungchâng a târlang deuh ngát a. Apostol tih chu 'tû emaw tîrchhuah' emaw 'thuchah puangtu' [zualko/tlângâu] tihna a ni. Thúthlúng Thar lama a awmzia tak chu, Isuâ hnungzuitu mi sawmpahnihte bâkah, an hnêna inlâr méuha Krista'n a thúhretu ni tûra a tîrchhuah tâkte kha an ni (*Galatia 1:19, 1 Korin 15:7*). Paula pawhin chutiang mî-ah chuan a inçhâl a nih kha.

Paula'n mihringte tîrchhuah *apostol* a nih lòhzia a sawi chhan kha, Galatia mi ðenkhatten a *apostol* thuneihna ngâihnêp túma ðan an lâk vâng a ni ang tih a rín theih. Engati nge? Kan hmùh tâk ang khân, kòhhran chhûnga mi ðenkhatten khân Paula thusawi: *Chhandamna chu d'ni th'lt'hte v'ng ni lovin, Krista r'nna z'ah chiah a ni* tih a sawi kha an lâwm vak lo va. An ngaihdân chuan Paula Chanchín Thà sawi khân thúâwihna tihnhêpin an ngai a. Hêng buaina chawhchhuah hmangte hi an fíng verther viau mai lehngâl a. Paula Chanchin Thà thuchah lungphûm kha a apostol thúneihna (*Johana 3:34*) nêna ìnsuih zawm nia ngaiin, a thúneihna nêna lama karphàwhsak túmin an bei ta chiam mai a ni.

Chutichungin, Paula apostol nihna chu an âwih lo chiah pawh chu a ni chuang lo va, Isuâ zirtîr zînga mî rêng a nih lòh avangin a thúneihna pawh Pathiana chhuak ni lo vin, Antiokei khuaa kòhhran hruaitute, amah Paula leh Barnaba-te rawngbâwla tîrchhuaktu (*T'rhk~hte 13:1-3*), mihringa chhuak a ni mai a, chuti taka pawimawh tûr a ni lo ve an ti zâwk a ni. A nih loh vèk leh, a tûra Paula baptisma chantîrtu, Anania kha a ni maia (*T'rhk~hte 9:10-18*) an tîte pawh a ni thei. Annî ngaihdân chuan, Paula kha Antiokei emaw Damaska emaw aţanga thuchah puang tûra lo vâk chhuak vê satliah deuh mai angin an ngai a. A thúchah puante pawh chu, Pathian aţanga chhuak ni lo, amâ îrâwm chhuak mai mai a ni tiin an sawisawp vèl thîn a ni.

Chutianga an hnialna chuan thíl a tikhaw lo vèk thei dâwn a ni tih hriain, Paula'n a *apostol* nihna chu Pathian pêk a nihzia a insawifiah vê ta a ni.

Engtiang kawngtein nge, kan kòhhran chhûngah ngêi pawh Bible thúnèihna hi verther deuh takte pawha hnial/pawm chiah lòh a nih thín? Engtín nge chutiang chonate chu kan hriat theih ang? Chû âi pawha la pawimawh cheu chu, engtín nge chutiang chuan Bible thúneihna kan ngaihdânah hû a nèih vê thín?

THÀWHLEHNÎ
PAULA CHANCHÍN ẸHÀ

October 4

A apostol nihna hùm tûra a sawi bâkah, eng thíl dang nge Paula'n Galatia-a a chibaibûkna thû-ah khân a sawiuar tel? Galatia 1:3–5 leh Efesi 1:2; Filipi 1:2; Kolosa 1:2 kh^hkh'n la.

Paula lehkhathawn danglamna tak pakhat chu a chibaibûkna thûa *khawngaihna* leh *remna* tih thû a hman dân kha a ni. Hêng thumal pahnihte chibaibûknaa hman kàwp kha Grik mîte leh Judate zîngah chuan an chîng viau mai a. Grik mîte chuan ‘Chìbai’ (*chairein*) tih an hman ang zûl deuh kha, Paula pawhin “Khawngaihna” (Grik tawnga *charis*) a hmang a. Chutah chuan Judate zînga chibai inbûkna thû ‘Remna/thlamuanna’ [*shalom*] tih chu a bèlh thîn a ni.

Hêng thû pahnihte hman kàwp hi ngaihnawm a tân a ni mai lo. A nihna takah chuan hêng thûte hian a Chanchín Ẹhà thuchah chu an fûn zâwk a ni. (Paula khân hêng thû pahnih kaihkàwp hi Thúthlúng Thár ziaktu dangte âiin a hmang uâr zâwk.) Khawngaihna leh thlamuanna chu Paula hnên aṅang ni lovin, Pâ Pathian leh LALPA Isua Kristâ hnêna mî a ni zâwk.

Paula khân Galatia 1:1–6-ah eng Chanchín Ẹhà nihate nge a sawi tel?

Paula khân a chibaibûkna thûah khân Chanchin Ẹhà nihna thúi taka sawi hman a ni lêm lo nân, Chanchín Ẹhà nihna tak chu tâwi-fel takin a târlang tho a ni. Chanchin Ẹhà inngahna thutak laipui chu enge ni le? Paula sawidân chuan, dân kan zâwmna lam a ni lo—hei tak hi amah dodâltûten uar taka an sawi vûn tak kha a ni. Chanchin Ẹhà chu Krista'n Kros-a min thihsakna leh, thihna aṅanga A thàwhlehna hmanga A thíl mìn thihsakah khân a inngahat púm hlûm hmiah zâwk a ni. Keimahnî tâna kan tihtheih ngâi háuh lòh tûr chu Kristâ thihna leh thawhlehna khân min thihsak diâm tawh a. Sual leh thihna thílthihtheihna chu titlâwmin, A hnúngzúitûte chu, mî tam takte hlâuhna leh hrênga khúng rengtu sual thílthihtheihna lâkah a chhuah zâlên ta a ni.

Pathianin Kristaa kan tâna khawngaihna leh remna min pêk chanchin ropui tak târlangin, Paula'n a thunáwn ‘Pathian fâkna’ chu châng 5-ah a sawi lang leh ta a ni.

Paula'n Galatia 1:1–5-a Chanchin Ẹhà a sawi dân thúmal ang zât vèl hian, Chanchin Ẹhà i hriatthiam dân chu han ziaak chhuak vê dâwn teh. In pâwlah Sabbath nûn i rawn keng dâwn nia.

NÍLĀINĪ
CHANCHÍN ẸHÀ DANG A AWM LO

October 5

Paula'n a lekhathawna chibaibûkna a sawi hi eng thûin nge zúi deuh tângpui thîn a? Engtín nge Galatia hi a danglam deuh? Kh^hkh'n t^h: Galatia 1:6 leh Rome 1:8; 1 Korin 1:4; Filipi 1:3; 1 Thesalonika 1:2.

Kòhhrante hnêna a lekhathawnah Paula'n tualchhûnga chona leh harsatnate a târlang thîn nâin, a lekhathawwn chhiartûten Pathian an rínna chung a lâwmthusawina emaw ÷awngtâina emaw chu tihthánah a nei deuh châwk a. Chutiang chuan Korin mîte hnêna a lekhathawnah pawh a ti a, annî khân nungchang lamah fihlîm lònna chi hrang hrang an nei nual a nih kha (*1 Korin 1:4 leh 5:1 khaikh'n la*). Galatia dìnhamùn kha a buaithlâk viau mai a, Paula pawh khân lâwmthusawina lam târlang lovin a sawi tum takah a lût nghâl chát mai a ni.

Galatia kòhhrana thilthleng a engtopuizia sawi nân eng ÷awngkam nge Paula'n a hman? Galatia 1:6–9; 5:12.

Paula khân insûm lêm lovin Galatia mîte a sawisêlna thû chu a sawi nghâl mai a. Kristiante kòh an nihna an phatsan chungchângah a dem zui nghâl a ni ber. Dik takin, *hawisan/p^h bosan* (NJKV) tih thû châng 6-naa lo lang hi, mahnî ram leh pâwl phatsantu sipaite awmdân sawi nân hman a ni thîn a. Thlarau lam thilah pawh, Paula hian Galatia mîte chu Pathian hnùchhawn a hawikîrsan angin a sawi a ni.

Engtín nge Galatia mîte khân Pathian an phatsan tâk? Chanchin thà dang lam an hawisan a. Paula khân Chanchin Thâ pakhat tih lòh chu chanchin thà dang a awm lo tih sawiin, kòhhran chhûnga mi ÷henkhatten Krista rínna chu tâwk lovin an ngai a (*T^hhk^hhte 15:1–5*)—chanchin thà dang awm ang maiin an che ta a ni tiin a sawi. Chutianga Chanchin Thâ tihhmâmâwkna avang chuan Paula rílrú a buai hlê a, chutianga Chanchin thà dang puangtûte chuan Pathian ânchhia an dawng ang ti hialin a sawi ta a ni! (*Galatia 1:8*). Chutiang thil chu Paula'n uar taka sawiin, ÷um hnih ngawt a sawi nawn a ni (*Galatia 1:9*).

Kan tûnlai hún kòhhran chhûngah ngei pawh hian thúrín âia thiltawn sawiuar zâwk tûmna a awmin a lang. An sawi dân chuan, thil pawimawh ber chu kan thiltawn, Pathian nêna kan inlaichinna hi a ni an ti a. Kan thiltawn chu a pawimawh viau rêng a, heta Paula thuziak hian thúrín dik pawimawhia enge mìn zirtîr?

NÍNGĀNĪ *October 6*
PAULA CHANCHIN THÀ TĀBUL

Galatia-a buaina siamtûte chuan Paula Chanchin Thâ kha midangte pawm nih a dùhna vanga a tih mai a ni tiin an sawi a. Mîhringte pawmpuina zawng mai lo ni ta se, engtiang kawng dangin nge Paula kha a chêt zâwk ang? Galatia 1:6–9, 11–24.

Engati nge Paula khân Gentail piantharte kha an sêrh tan tûra a ngiat lòh? Amah dodâltûte chuan mîte kha piangthar tûrin a dùh hrim hrim angin an sawi a. Gentailte chuan sêrh tan kha pawm mai thei dawn lova a ngaih avangin an làkah sêrh tan a ngiat lo

mai angin an sawi baw k a. Mîte lâwmna tûr ngawt zawng tiin an sawisêl a. Chutianga an pùhna leh sawisêlna chhâna atân chuan Paula'n châng 8 leh 9-a a thusawi chu a kàwhhmùh a. Mîte lâwmna tûr mai ùm chu ni se, kawng dangin a chhâng zâwk ngei ang.

Engati nge Paula khân mîte tihlâwm túma bei chung a Krista zuitu nih a theih lòn thû a sawi? _____

Paula'n châng 11 leh 12-ah Pathian hnên ațanga a Chanchin Thâ leh thúnehna chu dawng a nih thû a sawi hnûin, engtín nge châng 13-26-ah chu chu a sawi fiah?

Châng 13–24 hian a pianthar hmâa Paula nundân min hrilh a (*vss. 13, 14*), a pantharna chanchin (*vss. 15, 16*), leh a hnû (*vss. 16–24*) pawh min hrilh baw k. Paula sawidân chuan, khatiang dinhmun leh paltlang ațang khân, Chanchin Thâ chu tû dang ni lovin, Pathian hnên ațang ngêia a dawn a ni tih a sawi chiang a. Kòh a nihna chungchâng avanga a thúchah chu ngàihnpê a nih hi Paula'n a phal lo. Amâ chung a thilthleng chu a hre chiang a, eng thil zirtîr tûra kòh nge a nih pawh a hre chiang baw k a, eng pawh chu a chungah thleng dawn se, chû chu hlen a túm tho dawn a ni.

Kristaa kòh i nihna chu enganga chiang nge i nih? Pathianin eng ti túrin nge A kòh che tih engtín nge i chiân theih ang? Chutih rualin, kòh i nihna chu lo chiang viau pawh ni lang, engati nge midangte thúrâwn chu ngaichâng tûr i nih tho?

ZÌRTÁWPNÍ

October 7

ZÌRZÁUNA: “Kòhhran tin deuthâwah khân pian leh mûrna ațanga Juda mi an awm vê zêl a. Chûng piangtharte chu Juda zirtirtute khân bêlbul deuh chawtin, kòhhrana intâhlùhna remchâng an hmù ngâh deuh mai zêl a. Paula thu zirtirte kha Pathian lekhathû ațanga paihlâk theih a ni sî lova; churang chuan a mâwi leh mâwi lo pawh thlù lovin, a thúnehna leh mî a hnêh theihna chu tihkiâmsak túrin an che ta chiam mai a ni. ‘Isua zirtîr pawh a ni lo va, A hnên ațangin tihchhuahna pawh a dawng vê lo’ tiin an sawi darh vêl a; mahse chuti chungin, Petera te, Jakoba te leh *apostol* dangte ngaihdân kâh thúrînte chu zirtîr tûrah a inngai sî a ni. . . .

“Rang taka kòhhrante tichhe thei tûr sualnate Paula'n a hmùh khân chêt ngâh vát a ngai tih hria a. Galatia mîte hnênah lekhathawn zia k ngâlin, an thúrín dik lote chu a târlang a, rinna ațanga pêng tâte chu ná takin a dém a ni.”—Ellen G. White, *Sketches From the Life of Paul*, pp. 188, 189.

SAWIHO TÛR:

❶ In pâwlah, Chanchin Thâ nihna in sawifiahna kha chhiar ula. In thuziak ațang chuan enge in inzirsàk theih ang?

❷ Paula'n Galatia mîte chibai a bûknaah khân Isuâ thihchhan bîk tak chu a sawi fiah a. Chû chu enge ni a, chû chuan kan tûnlai hún atân eng awmzia nge a neih?

❸ *Galatia 1:14-ah* Paula'n pîpûte thurochhiah lama thàhnem a ngâih theihzia a sawi a. “Thúrochhiah” tih khân Thúthlúng Hlúi leh Farisaiten ațawngkaa an ìnhlan chhâwn thurochhiahte a huam vékin a rinawm. Kan rinnaah hian pîpú thurochhiah awm ta se, eng hi nge ni ang? Pîpûte thurochhiah chungchângah hian Paula thil paltlang khân eng vaulâwkna nge min siamsak?

☉Engati nge Paula kha a rín ang ríng vê lote chung a ‘dàwhtheihna nei lo’ anga a lan? Chanchin Ṭha chungchânga ngaihdân hrang neite chung a rilrù pùthmang kha chhiar leh la. Kan tûnlai kòhhran chhûnga rín hrang deuh nei tlatte hi engtín nge kan én vê tâk ang?

KHÂIKHÂWMNA: Galatiaa zirtirtu suakte khân Paula rawngbâwlna kha tihnêp túmin, a *apostol* nihna leh Chanchin Ṭha thuchahte chu Pathian làka a dawn ni vê lo angin an sawi a. Galatia mîte hnênah a lekhathawn tîr lamah chutianga an sawi a chhân lêtna chu Paula’n a târlang nghâl a. Anî chuan huaisen takin chhandamna kawng pakhat chiaa a awm tih sawiin, kòh a nihna leh a puân Chanchin Ṭhâ chu Pathian aṭanga a dawn a ni tih a piantharnaa thilthleng hmangin a nemnghet a ni.

ZĪRLAI 3 *October 8–14, 2011*
CHANCHĪN ṬHÀ INPUMKHÀTNA

CHÂNGVAWN: “Inlungruala awmin, hmangaihna hmún khat neiin, inthúrualna rilrù hmún khàt neia awmin, ka lâwmna tikhatliam rawh u,” (*Filipi 2:2, ESV*).

SABBATH CHAWNŪ

Chhiâr Tûr: *Galatia 2:1–14; 1 Korin 1:10–13; Gen. 17:1–21; Johana 8:31–36; Kolosa 3:11.*

Protestant siamṭhatu John Calvin-a ngaihdân chuan inṭhendârhna leh ìnpumkhàt lònna hi ramhuaiin kòhhran a bèihna ber a ni a, chuvangin Kristiante chuan hripui ang hialin púpèlh an túm tûr a ni. Mahse ìnpúmkhàt tlánna húmhàlh dùh vângin thútâk chu kan hnûkhniâm tûr a ni chuang dâwn em ni? Protestant Siamṭhatna sùlsútu Martin Luther-a khân Worms khawpuia Rorêltûte hmâah khân ìnpumkhàt tlánna dùh vang ngawtin ‘Rinna avang chiaa chhandamna’ chungchânga a ngaihdân kha lo hnûkhniâm ta mai se tiin han ngaihruat mah teh!

“Siamṭhatu kha han hnúng tàwll hlék ta se, Setana leh a ṭanrualpuite chuan hnèhna an chang ta tihna a ni mai dâwn a ni. Mahse a dinngheh tlátna zârah kohhran chuan zâlénna lo nei tain, hún thar leh hún dùhawm zâwk a lo herchhuak ta a ni.”—Ellen G. White, *Indona Ropui*, p. 166.

Galatia 2:1–14-ah, ringtu ṭhenkhatten ìnpumkhatna tihchhiat túma an bèih laia tirkòhin a theihna zawng zawng hùmhim a túm thû kan hmû a. Paula khân ìnpúmkhàtna chu a ngaipawimawh hlê chungin, chutiang atâna Chanchin Ṭhâ thuchàh hnùhniâm pawh a dùh ngai lo thúng.

Ìnpúmkhàtna chhûngah hian thúhmùn vék nih kher tûr tihna chu a ni lo chungin, chutiang vêlah chuan Chanchin Ṭhâ hi hnùhniâm ngai lòh tûr a ni.

SUNDAY *October 9*
ÌNPUMKHATNA PAWIMAWHNA

***1 Korin 1:10–13* chhiar la. Kòhhran chhûnga ìnpumkhatna neih Paula’n a ngaih pawimawhzia chungchâng enge min hrilh?**

Tûten emaw ‘a Chanchin Ṭhâ dawn kha Pathian pèk a ni lo’ an tih vêl a hnial hnûin, Paula’n amâ chungchânga an sawisêlna dang chu *Galatia 2:1, 2*-ah hian a sawi lang leh

a. Zirtîrtu dértén ‘Paula Chanchin ẘhâ leh tîrhkoh dang: Petera leh apostol dangte zirtîrna a dang a, ani chu rînna hmasa phatsantu a ni,’ tiin an sawi a.

Chutianga an sawisêlna chu chhângin, Paula’n a pianthar hnû kum 14 emaw vêla Jerusalem a tlâwh thû a sawi a. A zîn hún tak hi chu kan Chiang Chiah lo nân, hmânlai huna khualzin vêl kha thîl áwlsam tak chu a ni lêm lo. Antiokei a ẵanga Jerusalem kha khawmual lama kal a nih chuan, mêl 300 vêl zéta hlâ chu chawlhkâr thúm emaw lai thangin, harsâtna leh hlauhawm chi hrang a tâwk hmem fû ang. Chutiang taka harsâ chu ni mah se, apostolten an kòh vang ni lovin, Thlarauvin a tîrh vâng zâwkin a zin ta tho a ni. Chuta a châm chhûng chuan apostolte hnênah a Chanchin ẘhâ chu a hriattîr a.

Engati nge chutianga a tîh? A zirtîrnaah inrínhlêlhna a nei lo tîh a Chiang hlê a. Annî hnên a ẵanga pàwmpuina/ẵangthlamuanna a mamawh lêm lo. Kùm 14 emaw chhûng zét chu chutiang Chanchin ẘhâ chu a lo puang tawh a ni. Annî phâlna emaw pawmpuina emaw chu a mamawh hrân lova, an tậwiâwmna leh fûihna erawh a ngaihlú hlê thúng.

Chutiang chuan, a thúchhâ kén a dang bîk anga sawi chu Paula an bèihna ngáwt ni lovin, tîrhkòhte inpúm khatna bâkah, kòhhran ngêi an bèihna a ni zâwk. Apostolte zînga inpúm khatna vawn chu thîl pawimawh tak a ni a, Gentailte zînga Paula rawngbâwlna leh Jerusalem kòhhran pui ber kâr a khîk mai chuan nghawng ẵa lo tak a nei mai dâwn a ni. Gentailte leh Juda Kristiante zîngah inpâwlhona a awm lòh chuan “Krista chu thênin a awm tîhna a ni ang a, ẵahnemngai taka thâ leh zung sênga Paula bèihna, Gentailte zînga ram lâk zêl a tùmna chu a tlâwlh vék mai dâwn a ni.”—F. F. Bruce, *The Epistle to the Galatia* (Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans Publishing Company, 1982), p. 111.

Tûnlai húna kòhhran inpúm khatna tiderthâwng thei thú in chùh thenkhat chu engte nge ni? La pawimawh zâwk cheu chu, kan hrilhfiah tawh hnûin, engtín nge kan tîh zui tâk zêl? Inpúm khatna hrîm hrîm âia pawimawh zâwk thú in chùh chu engte nge ni?

THÀWHẘANNÎ

October 10

SÈRHTAN LEH ÛNAU DÉRTE

Paula leh Juda Kristiante kâra sêrhtan thûa inhnialna lo chhuak kha engte a chhán? En t[□]: *Gen. 17:1–22; Galatia 2:3–5; 5:2, 6; T’fhk’hte 15:1, 5. Mi thenkhatten ‘Gentailte pawh an sêrh tânsak tûr a ni’ tîa an tậ chhán kha engati nge hriatthiampui an hâr lêm lòh?*

Sêrhtan kha Pathian leh Juda hnam thlàhtu Abrahamâ kâra thúthlúnga inlaichînna chhínchhiaha Pathianin a dín a ni. Sêrhtan kha Abrahamâ thlâh zînga mipa fâte tân chauh a ni nân, mi tinte hi Pathian nêna thúthlúnga inlaichînna neihpui tûra sâwm an ni vék. *Genesis 17*-ah, chû chhínchhiaha chu ti tûrin Abrahamâ hnênah pêk a ni a. Hei hi a hnêna Pathianin fapa pêk A tiâm thlêntîr nâna ẵanlâkpui tûra Abrahamâ’n a nupui chhiahlâwh Aigupta mî laka fâ neih túma thîl tîh lòh tûr a tîh tâk hnûa lo thleng a ni.

Sêrhtan kha thúthlúng chhínchhiaha atâna thîl inhmêh tak a ni. Amah Pathian ngêiin A lo tiam tawh tîh hlàwhtlin nân mîhring remruatna ẵaber pawh hi a tlâk lo a ni tîh hriattîrna tûr a ni. Pâwnlam langtheia sêrhtan chu thînlung chhûng lama sêrhtan nih entîrna tûr a ni (*Deut. 10:16; 30:6; Jeremia 4:4; Rome 2:29*). Keimahnîa inrîntâwkna kan nèih hlêthlâk a, chû âia Pathian rínchhan hmiáh zâwkna a entîr.

Paula-te ang húnlai vêl kha chuan, sêrhtan kha an hnam leh sakhaw chhínchhiaha an chhuân êm êm niin—a tîra ruâhmàn ang tak kha chu a phúr chhuak zo tawh lo. Isuâ pian hmâ kùm 150 vêlah khân Juda hnama ẵahnemngai firfiak takten Palestina rama Juda mi

sèrhtan lòn zawng zawngte chu sèrhtan thèuh tûra an nawrlùih bâkah, an rorêlna hnuaia chêng hnam dang zawng zawng pawh sèrhtan vék tûrin an ngiat tlát bawk a.

Ṭhenkhatte phei chuan chhandamna (ticket) ni tûr ang hialin an ríng. An hmânlai thusawiah pawh intichanṭha takin, “Sèrhtante chu Gehena-ah (hremhmùnah) an chhùk vé dâwn lo,’ an ti deuh ngát a ni.”—C. E. B. Cranfield, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Rome* (Edinburgh: T. & T. Clark Ltd., 1975), p. 172.

Paula khân sèrhtan hrim hrim kha do anga kan ngai a nih chuan kan tusual hlê ang. Paula’n a dodâl zâwk chu ‘Gentailte chu sèrh tan vé tûra ngiat tlátna’ kha a ni. Zirtîrtu déрте chuan: “Mosia dân anga sèrh in tàn lòn chuan chhandam in ni thei lo vang’ an ti a,” (*T’hhk~hte 15:1*, NKJV). An thú ìnchùh ber pawh chu sèrhtan chungchâng ni lovin, chhandamna thú a ni ta zâwk a. ‘Chhandamna chu Krista rínna zârah chiah’ tih emaw, ‘mìhringte thúâwihna zâra hlâwh chhuah a ni’ tih emaw kê a ni.

Kan tûnlai húnah chuan sèrhtan chungchâng chu kan thú ìnchùh a ni vé kher lo vang. Mahse chutiang zûl vé deuh eng thlâh nge kòhhranah harsatna awm?

THÀWHLEHNÎ

October 11

CHÌ HRANGTE KÂRA ÌNPUMKHAṬNA

***Galatia 2:1–10* chhiar la. Paula sawidânin ûnau derte chu “Krista Isuaa zâlênna kan nèih enhlà tûrin an lo lût rû a, chû chu bâwiha min siam theihna tûrin a ni” (*Galatia 2:4*, ESV). Eng thlê lakah nge Kristiante chu an zâlên? *Johana 8:31–36; Rome 6:6, 7; 8:2, 3; Galatia 3:23–25; 4:7, 8; Hebrai 2:14, 15*. Engtín nge hê zâlênna hi mahnî tân a taka kan lo chàn?**

Z’lûna, Kristian nuntawng sawina hi Paula ngaihdân chuan a pawimawh viau mai. Thúthlúng Thar ziaktu dangte âiin a hmang zing zâwk a, *Galatia* ziakah phei hi chuan ‘*zâlûn*, *zâlûna*’ tih hi a lang tam fû mai. Zâlênna tih hi, Kristiante tân chuan Kristaa zâlênna a ni. Khuàkhìrhna tel lova Pathian hnêna inhlanna nùna nùn theihna tûra remchânna a ni a. Mìhring min bâwih thîntu sual tihchâkna laka zâlênna (*Rome 6*) te, sualin thiam lòn min chantîrna laka zâlênna (*Rome 8:1, 2*) te, leh thihna thiltihtheihna laka zâlênna (*1 Korin 15:55*) te a ni.

“Pathianin sèrhtante hnêna chanchin ṭha hríl tûra Petera A ruat angin, ani (Paula) chu sèrhtan lòhte hnêna chanchin ṭha hríl tûra ruat a ni” (*Galatia 2:7*, ESV) tih tîrhkòhten an hria a ni. Hei hian kòhhran chhûnga danglamna chi hrang hrang awm chung a ìnpùmkhàtna chungchâng enge a entîr?

Tîrhkòhte khân Petera chu Judate hnêna thúhríl tûra Pathianin A ko angin, Paula chu Gentailte hnêna Chanchin Ṭha puang tûrin Pathianin A ko tih an pawm a. A pahnihah khân Chanchin Ṭhâ chu thúhmùn reng a ni, puan chhuah a nih dân erawh an va puânate a zìrin a danglam deuh mai zâwk a. Hê chângin a târlan chiah lòn chu “Thíl pakhat, thúhmùn reng kha kawng hrana puânchhuah tûr a nih bâkah, a lo hretu mî leh chîte a zìr zêla thiltihtheihna hrang nei tûr a ni tih pàwmna a ni . . . . Dìk takin helai taka ìnlungrualna hi Kristian ìnpumkhatna ìnngàhna chu niin, danglamna kâra ìnpumkhatna awmîr theitu chu a ni.”—Jakoba D. G. Dunn, *The Epistle to the Galatia* (Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers, Inc., 1993), p. 106.

Engtín nge pawnsama kan rawngbâwl leh thúhretu nih dân hmangah hian hâwi zâu deuh zâwk tûr kan nih ang? Rawngbâwl dân hmangah hian tlêma hêh déuh chîte i nei em? Chûng chu engtiang chîte nge ni a, engtín nge chutiang kawngah chuan mahnî lam pawhin ngaihdân zâu deuh zâwk i neih theih ang?

NÍLÁINÍ *October 12*
ANTIOKEI KHUAA INCHALTÀUHNA (*Galatia 2:11–13*)

Paula nêh Jerusalem-a an ìnbiakrâwn hnûin, Petera'n Suria rama Antiokei khua a tlâwh a, hê khua hi Gentail kòhhran dîng hmasaber leh *T'fhk~hte* bûa târlan anga Paula'n ramthím rawngbâwl tûra a inkhuarna hmúnpuì a ni bawk. Chû khuaa a châm chhûng chuan Petera'n Gentail Kristiante zîngah tlângnêl takin a eiin a ín vê mai thîn a, mahse a hnû deuha Jakoba hnên aṭanga Juda Kristiante an lo thlên tâkah chuan—engtín nge an ngaih ang tih hlâuthâwngin—a khawsak phúng chu a thlâk leh ta vék mai sî a ni.

Engati nge Petera kha thíl manthiam zâwk âwm tak a nih? Kh^hkh'n t^h: Galatia 2:11–13 leh T'fhk~hte 10:28. Kan nuna hnam nùn leh chêtzèphúng a ìntùh nghèh theih zia chungchâng enge a chêtđân khân min hrilh?

Mi thênkhat chuan eitûr thianghlím leh thianghlím lo chungchângah, Petera leh Juda mi thênkhatte khân Thúthlúng Hlúi dânte palzût ta mai angin an ngai sual a. Mahse chutiang chu ni âwmin a lang lêm lo. Petera leh Juda Kristian zawng zawngte khân ei leh in chungchângah an Juda dânte kha lo namnûl deuh mai ni dân ta se, kòhhran chhûngah dodâlna âw a ríng viau ang lê! Chutiang lo ni ta se, chutiang chungchâng târlanna pawh awm ngêi tûr a ni bawk, mahse kan hmù sî lo. Chuvangin an thú inchùh chu Gentailte nêna dâwhkân kílho chungchâng a nih hmêl zâwk. Juda mi tamtakte khân Gentailte chu mi bàwlhlâwh angin an ngai a, chuvang chuan Gentailte nêna thíl tihho ang chí rêng rêngah ìnthiarfihlîmsan an tum deuh ngêi thîn.

Amah Petera ngêi pawh khân hetiang thílah hian harsatna a nei a, Pathian ìnlârna a hmùh tâka zârah khân a chiang vê chauh rêng a ni.

Rome sipai zàhotu Kornelia-te in an lùh tâk hnû khân Petera'n a hnênah, “ ‘Juda mîte tân hnam dang pâwl leh an hnêna kal a thian lòhzia nangnî a hretûte in ni e; nimahsela, tûmah thiang lo emaw, bàwlhlâwh emaw tih ka nei tûr a ni lo tih Pathianin min hmùhtîr a ni, ' a ti a' ” (*T'fhk~hte 10:28, ESV*). Ani chu thíl hrechiang zâwk fê chu a ni tho nân, amâ mî leh sâte rílrû tihnàt a hlâuh avangin kawng hlúi lamah a kîr leh ta a ni. Chû chuan Petera nuna hnamzia leh khawsak phúng zúi dùhna a lénzia a ti chiang hlê.

Paula chuan, Petera chêtđân chu a nihna ang takin a sawi mai thúng a: *Galatia 2:13*-a a ṭawngkam hman chu ‘*verv^h/verther*’ (NKJV) a ni. Pathian mîin midangte nihna a sawi nân chuan a ná/khawng hlê mai!

Engati nge *vervêk* nih hi a àwl viau thín? (Midangte dik lòhna kan hmùh theih viau laiin mahnî dik lòhna kan hmùh khâm leh tlát sî thîn em?) Nangmâ nuna *vervêkna* engang chí nge i hmùh? Engtín nge hre fûha i pàwh chhuàh dâih thèih ang?

NÍNGĂNÍ *October 13*
PAULA THÍL VÈI (*Galatia 2:14*)

Antiokei khuua kòhhran boruak khâ a sâng hlê ang: Kòhhrana hruaitu pahni Paula leh Petera-te thû a ìnhmù lo tlat mai. Paula làhin Petera khawsàk phúng ngaithei lovin a khák mai bawk sî a.

Paula'n mîte hmâa Petera a zilhna chhán kha engte nge ni âwm? Galatia 2:11–14.

Paula hmùh dân chuan, hársatna lai tak chu Petera'n Jerusalem lam kualte zînga ei tûra thútłukna siam thû-ah mai a ni lo. Chutianga han tih chu hmân lai hún a tanga mikhual chung a thàtna leh hàwihâwmna lantîr dân chu a ni ngêi mai. Thú pawimawh lai tak chu 'Chanchin Thà thútàk' chunghâng a ni. Chutianga a nih avang chuan khâ thíl kha chàwhlúi kílhona chungchâng ngáwt a ni lo. Petera chêt dân kha, a nihna takah chuan, Chanchin Thà thútàk pum pui hnùhniamna a ni zâwk.

Galatia 3:28 leh Kolosa 3:11 chhiar la. Engtín nge hêng châng a thútàk awm hian khatiang taka Paula chêt chhan manthiam tûra min tanpui?

Jerusalema Paula leh tìrhkòh dangte an ìnhmùh lai khân, Gentailte pawhin sèrhtan thíl lama ìntùlút kher lovin Kristâ malsâwmnate chu an chên thei tiin thútłukna an siam tlang a. Mahse tûna Petera chêt dân hian chû chu ònhmùn hlàuhthâwnawm takah a siam ta sî a. A hmâa Judate leh Gentail Kristiante hlím taka an ìnpâwlhona thín hmúnah ngêi khân kòhhrante chu lo ìnthen tâin, hmalam hún atâna kòhhran ìnthena tûr kawng a sial mai dân sî a ni.

Paula thlîrna a tanga chuan, Petera chêt hmang khân Gentail Kristiante chu ringtu hnuaihnung deuh zâwkah chàntîrin, kòhhran ìnpâwlhona tel vê thei zêl tûr chuan Gentailte'n Juda dân zâwm tûra pui an ngàh pah hlê dân tihna a ni. Chuvang chuan Paula'n, “ ‘Nang, Juda mi ni sîin, Juda ang lovin, Gentailte angin i nung a, engtín nge Gentailte chu Judate anga khawsa tûra i náwr lùih sî?’ a ti a” (*Galatia 2:14, ESV*).

Heta 'Judate anga khawsa' tih hi 'Juda mi ni tûra siam' tihna ang a ni. Hê thû hi 'Judate khawsak dân ang thlápá nung tûra ìnpê' tih hi tawngkam lâr tak a ni a. Gentailte zînga mi, Juda hnam nun anga nung a, an biak ina lâwi vê thín sawi nante an hmang. Chutianga a nih avang tak chuan Galatia khuua Paula dodâltûte, 'ûnau suakte' kha 'Judaa mîte siamtumtûte' a tì rêng an ni.

Petera chêt dân kha pawî vak lo anga lang pawh ni se, thíl hre chiang zâwk âwm tak— Barnaba khân a zúi vê leh chiah mai sî a. 'Thiante zàh leh náwrna hi a va ná thín êm!' Kan kiang vêla awmten kawng òk lo lama min hruai theihna làkah hian engtín nge mahnî lo ìnvên dân kan zìr tâk ang?

ZÌRTĀWPŊĬ

October 14

ZIRZĀUNA: “Mi thà ber berte méuh pawh hi, mahnî maia chê an nih pháwt chuan, thíl pawî lian tak an khàwih mai ang. Mìhrínga máwhphùrhna ngàh hi a tam a, a ònhmùn a sân a, lalna leh thúneihna a neih tam pòh leh, LALPĀ kawng chu fímkhúr taka a zàwh lòh pháwt chuan a rílrú leh thínlung chu a chímwam tìng mai dân a ni. Antiokei khuua khân rínawm tlátna kawngah Petera a hlàwhchham a. A awmdânin pawî a khàwih thúi lútùk lòh nân Paula'n hmâichhànah a sawipui a ngai hial a. Midangten an lo sâwtpui theih nân hê thíl hi chhínchhiahin a lo awm kher a, ònhmun sâng luahtûten zìrlai khûn tak chu

an zìr a, tluanghrui chu an chèh tlát a, rínawmna kawnga an hlàwhchham vê lòh nân a ni.”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 1108.

SAWIHO TÛR:

❶ Hmaichhàna thíl sawi hi mi tamtakin an ngaithei lova, mahse eng emaw châng chuan a tûl miao sî. Engang ònhmùn angahte nge kòhhran hian zilh ngaithei lo deuhthe thúnùn a, an kalsualna an dêm tûr ni ang?

❷ Khawvêl huapa Seventh-day Adventist Kòhhran a than chhòh zêl lai hian, hnam leh mi chihrang kan tam tial tial a. Engtín nge chutiàng hnam chitín chitàng kârah chuan ìnpumkhatna vawng hím tûra òan a lâk zêl ang? Engtín nge kan zînga ìnpumkhatna vawng nung reng chung a hnam chitín, zè hrang hrang nei kan nihna hi ìnpawm tlân dân kan zìr theih ang?

❸ Chanchín Thâ hnam hrang zînga kan puânnaah hian, eng thilte nge danglam thei a, eng thilte chu nge danglam chuang lo tûr ni ta ang? Engtín nge thíl awm nghèt chî leh her danglam theih tûr chîte kan thliâr thiam ang?

KHÁIKHÁWMNA: Juda Kristian òhenkhatten ‘Krista zúitu dik tak ni tûr chuan Gentailte pawh an sèrh tàn tûr’ tîa an òan tláttna khân kòhhran hmasa húna ìnpumkhatna a tider thâwng hman hlê. Chutiàng thûin kòhhran êkphél a, òtuang hniha a kaltîr lòh nân, kawng engkímah an ngâihdân chu a thúhmùn vek kher lo chungin tîrhkòhten theihtâwp an chhuah tlâng a. Kristâ taksaa ìnpumkhat tlângin, Chanchin Thâ thútàk chungah an rínawm zui ta zêl a ni.

Zirlai 4

October 15–21, 2011

RÍNNA ZÂR CHIÁHA THIAMCHÀNTÎRNA

CHÂNGVAWN: “Kristâ hnênah khénbèh ka ni tawh a. Núnga chu keimah ni tawh lovin, Krista chu keimahah a nung zâwk a ni. Tûna tísaa ka nung hi, Pathian Fapa min hmangaih a, ka tâna ìnpe ta rínnaa nung ka ni” (*Galatia 2:20, ESV*).

SABBATH CHAWHNÛ

Chhiâr Tûr: *Galatia 2:15–21; Efesi 2:12; Filipi 3:9; Rome 3:10–20; Genesis 15:5, 6.*

Kâr kal taa kan hmùh tâk ang khân, Paula’n Petera chu Antiokei mìpui hmâah ûal-âu taka hmachhàwnin, anî pawhin a puan chhuah rínna leh a awmdân ìnmil lo chu a khák a. Khatianga tûnhma lama pathian hrelo mîte nêna ei leh inho Petera’n a bânsan tâkah khân, anni chu Kristian hnuaihngung deuh ang lékin a én tihna a ni a. A chêtđânin a kâwh chu, annî khân Pathian chhùng zînga tel a, A malsawmna leh ìnpâwlhona dàwhkân kíl tlâk nih an dùh dâwn a nih chuan, sèrhtan dân kha an zâwm vê pháwt tûr a ni tihna a ni.

Khatiàng boruak òang tak mai hnuaiyah khân Paula’n Petera hnênah enge a sawi ang lê? Khata an thíl sawi ni âwm tak chu tûnkâr Zirlaiyah hian kan bih tlâng dâwn a. Helai thú tlêm tê hi Thúthlúng Thár thu sâwrzîm, pawimawh hlê sî niin, Chanchín Thâ bâkah Paula’n Galatia mîte hnêna a lehkhathawn kal zêl manthiam nân pawh a lungphùm a ni dâwn a ni. Chhùng thúpawimawh zualte zîngah chuan *thiamch`nt`rna te, felna te, d`th`lt`hte, r`nna leh r`nna* bâkah *Isu`r`nna* tihte pawh a tel.

Hêng òawngkâuchhèh a hman hi eng a tihna nge ni a, chhandamna ruâhmàn chungchâng enge mìn zirtîr?

SUNDAY

October 16

“THIAMCHÀNTÎRNA” CHUNGCHÂNG ZÀWHNA (*Galatia 2:15, 16*)

Galatia 2:15-ah, Paula’n, “Pian leh mûrna rêngah keinî chu Juda kan ni a, Gentail misualte kan ni lo” (ESV) tiin a ziak. A thíl sawi tum tak chu enge ni a i rín?

Paula thusawite hi a ʔobul aʔanga manthiam ngai a ni. Amâ nihna dìnghmùn kha a Juda Kristian puite manthiamtîr túmin, annî pawhin an pawm theih ngêi tûr thíl sawiin Paul’n bul a ʔan a—chû chu Judate leh Gentailte danglamna chu a ni.

Judate chu Pathian hnam thlàn, A dân enkawltu niin, Amah nêna thúthlúnga inlaichînna malsâwmna chu an chên a. A lehlamah Gentailte erawh chu misualte niin, thúthlúng thútiâmte pawns lama mi, Pathian dân pawhin a khuahkhîrh vê lòh an ni (*Efesi 2:12; Rome 2:14*). Gentailte chu ‘misualte’ an ni tih a chian viau laiin, châng 16-ah Paula’n Juda Kristiante vaulâwkin thlarau lam thíla an hamthàtnate chuan Pathian pawmtlâkah a siam mai bîk chuang lo va, ‘dân thíltihte’ vângin tûmah thiamchântîr theih an ni chuang lo tih a hriattîr a ni.

Paula’n Galatia 2:16, 17-ah thiamchantîr tih hi vawi lí a hmang a. ‘Thiamchantîrna’ a tih hi eng a tihna nge ni? Ngaihtuah t[□]: Exodus 23:7 leh Deut. 25:1.

Thiamchant’r tih hi Paula thúpui a ni. Hê ʔawngkam hi Thúthlúng Tharah vawi 39 hman a ni a, chûng zînga vawi 27 chu Paula lehkhathawna mî a ni. Galatia-ah hian vawi 8 lai a hmang a, chûng zînga vawi 4 chu *Galatia 2:16, 17-ah* a ni nghê nghê.

Thiamchant’r tih hi dân lam ʔawngkam niin, rorêlna hmúna hman ʔhín a ni. Rorêltûten tû emaw mîin an hêkna chungchâng emaw an rêlin, an sualna emaw dân bàwhchhiat emaw an hmùh lòh chuan sualna nei lo ‘thiamchang’ a nihna an puang ʔhîn.

Thiamlohchant’r tih thú èp chiah a ni. Grik ʔawng lamah chuan *dik* leh *fel* tih hi a ʔobul thúhmùn, ‘thiamchantîr tûr’ tihna, ‘mî fela chhiar’ tih kâwk a ni. Chutiang chuan *thiamchant’r* tih hian ngàihdam ngáwt emaw bâk deuh, mî chu ‘mî fel’ a ni tih thú lâwmawm puanchhuahna a kâwk a ni.

Juda ringtu ʔhenkhat tân chuan *thiamchant’rna* hi inlaichînna lam a ni tel a. Pathian leh A thúthlúng nêna inkûngkâihna a ni. ‘*Thiamchant’r*’ awmzia chu mî tû emaw chu Pathian thúthlúng pawmtûte, Abrahama chhûngte nêin inlaichînna duhawm tak nei anga ngàih a ni.

Galatia 2:15–17 chhiar la. Hetah hian Paula’n i hnênah enge a sawi a, engtín nge chûng thúte chu i Kristian nuntawngah ataka i bél theih ang?

THÀWHŤANNÎ

October 17

DÂN THÍLTÏHTE

Paula’n Galatia 2:16-ah hian ‘dân thíltihte’ avangin mî chu thiamchântîr an ni lo tih vawi thúm lai a sawi. ‘Dân thíltihte’ a tih hi eng a tihna nge? Engtín nge hêng chângte (*Galatia 2:16, 17; 3:2, 5, 10; Rome 3:20, 28*) hian a awmzia manthiam tûra a ʔanpui che?

“Dân thiltihte’ kan hriatthiam hmâin Paula’n ‘*d[un]*’ tih hi engtih nân nge a hman kan manthiam pháwt a ngai. *D[un]* (Grik *ἄνωμος*) hi Paula lehkhathawnah hian vawi 121 lai a chuang a. Kàwh hrang hrang a nei thei a, A mîte tâna Pathian thíl ruâhmàn pawh a huâm thei a, Mosia lehkhahu panga te, Thúthlúng Hlúi bù púm pui emaw, thúpui tlângpui chauh emaw pawh a ni thei. Paula hmandân tlângpuiah hi chuan Pathianin A mîte tâna Mosia hmanga thúpêk zawng zawng kha a huâm thîn.

‘Dân thiltihte’ tih thû hian Pathianin Mosia hmanga A mîte hnêna A thúpêk a pêk zawng zawng, Thàtna dân te, leh hlimthlá rawngbâwlina dânte pawh a huâm vék thei ang. Paula sawitum tak chu, Pathian dânte zúi leh zâwm tûrin theitâwp pawh chhuah mah ilang, chu kan thúâwihna chuan Pathian hmâa mi tha tâwk, thiamchang, mi fel chu min nihtîr thei chuang lo tih hi a ni. Chutiang a nih chhan chu A dân hian ngàihthuahna leh thiltih chéna rínawm chhuak zák tûrin min ngiat a—chû pawh chu eng emaw lai tê chauh ni lo vin, engtik lai pawha nih reng dân tûr niin, thúpêkte pawh hmâih nei lovin, kìm taka zawm thláp tûr a ni bawk ang.

‘Dân thiltihte’ tih ṭawngkam hi Thúthlúng Hlúi lamah a chuang lo va, Thúthlúng Thar lamah pawh Paula lehkhathawn bâkah hmùh tûr a awm lo. A awmzia tak pheh hi chu kùm 1947-a Dead Sea Scrolls, Isuâ hún lai vèla chêng Juda mi *Essenes* an tihten thúziak an lâkchhâwn hmùhchhuah a nih tâk chinah chiah hriat a ni a. Hebrai ṭawnga ziak a ni nân, lehkhabezial pakhatat chuan chutiang ṭawngkam chiah chu hman a ni. Lehkhabezial thupui chu *Miqsat Ma’as Ha-Torah* tih niin, hetiang lèhlin theih hi a ni ang, “Dân Thiltih Pawimawhte” tiin. Lehkhabezial chuan thíl thianghlím tihbâwlhlhâw a nihna tûr làka ìnvênna chungchânga Bible-in dân hrang hrang a sawite a chuang nual a, Judate leh Gentailte thliârhràna pawh a tel. A tâwpah a ziaktu chuan tihian a ziak a ‘hêng dân thiltihte hi’ zúi a nih chuan, Pathian hmâah ‘mi fela chhiar i ni ang.’ Paula ang lo takin, a ziaktu chuan rínna zâra fèl na ni lo vin, nungchanga ìnnghàt zâwk chu a hlúi a ni.

Nangmâ thíl tàwnah, engang taka thâin nge Pathian dân i vàwn? Pathian hmâa thiamchântîr ni tûr khawpa thâa zâwm niin i ìnhria em? (Rome 3:10–20.) A nih lòh chuan, enge a chhan—engtín nge i chhâna chuan Paula sawi tùm tak chu manthiam tûra a ṭanpui che?

THÀWHLEHNÎ

October 18

THIAMCHANTÎR KAN NIH THEIHNA

“Amah nên pumkhat kan nih thèihna tûra mahnî felna, dân avânga felna chu nei lova, Krista rín avanga felna, rín avanga Pathian làka felna ka nèi zâwk a ni” (Filipi 3:9, NKJV).

Juda Kristiante khân Krista rínna zâra felna kha ngai pawimawh lo angin kan ngàihruat mai tûr a ni lo, annî kha Isua ringtûte vék an ni zâwk. Amah rínna an nei thèuh a, rínna ngáwt chu tling zo lova ngaiin, thúâwihna hian bèlhchhâh tûr leh, kan thúâwihna chuan thiamchântîrna thiltihah bèlhchhâh nei nia an ngàihna chu an nungchangin a entîr mai zâwk a ni. An ngàihdân chuan, thiamchântîrna chu rínna *leh th’lt’hte* ṭangkawp zâra awm a ni. Paula’n Krista rínna leh dân thiltihte danglamna a sawi fo dân hian, ‘hêng thíl pahnihte’ ṭangkawp tih ang ngàihdân hi a dodâl hlê tih a entîr a. Rínna, rínna chiah hi thiamchântîr nih theihna chu a ni.

Paula ngàihdân pawhin, rínna hi ngàihruat thíl puarpawlêng mai a ni lova, Isua nêna ìnzawm nghèt tlát a ni. *Galatia 2:16*-a ‘Krista rínna’ tih hi ṭawng danga lèhlinna hian a awmzia a phúr chhuak zo chiah lo thîn a. Grik ṭawng lamah chuan Amah ‘Isuâ rínna’ emaw ‘Isuâ rínawmna’ tih emaw a kâwk. Hei hian Paula’n keinî thiltih, dân thiltih leh

kan tâna Krista'n min tihsak, A rínawmna zâra min tih zàwhsak diâm tawh danglamna chu sawi fiah a túm a ni.

Amah ngáwt hi chuan rínna hian min tíhtlìn theihna neiin, thiamchantîrna a bèlhchhah lo tih hriatreg hi a pawimawh a. Rínna zârah, Krista leh kan tâna min tihsak tâkte chèlh zui zêl theihna kan nei a. Keinî rínna avang ngáwta thiamchantîr ni lovin, kan tâna Kristâ rínawmna avangin, chu chu rínna kan chèlh zui tlát zârah a ni zâwk.

Mi tinin kan tih hlàwhchham tâk chu Krista'n a ti ta a, A thíl tih zawng zawnga Pathian chung a rínawm tuânchhuak chu Amah chiah chu a ni. Ziaktu pakhat pawhin, “Krista chu kan ríng a, chû rínna avanga thiamchantîr kan nihna tûr ni lovin, Aman Pathian a rínna zâra thiamchantîr kan nih zâwkna tûrin a ni.”—John McRay, *Paul: His Life and Teaching* (Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2003), p. 355.

Bible lèhlin pakhat (early Syriac) chuan *Galatia 2:16*-a Paula sawi tum chu a tichiang viau mai: “Chutichuan mihring hi dân thíltihte aṭanga thiamchantîr a ni lo tih kan hria, nimahsela Isua Messia rínna zârah a ni zâwk a, amah Isua Messia chu kan ríng a, amah Messiâ rínna zârah chuan, thiamchantîr kan ni thei a, dân thíltihte aṭangin a ni lo.”

Chhiar tûr: *Rome 3:22, 26; Galatia 3:22; Efesi 3:12; Filipi 3:9*. Engtín nge hêng Bible chângte leh a chung a thû kan chhiar tâk khian, kan tâna Kristâ rínawmna thu ropui tak, Pathian chung a rínawmna chu kan chhandamna inngàhna a nihdân manthiam tûra min ṭanpui?

NÍLÁINÍ
RÍNNA THÚÁWIHNA

October 19

Paula'n rínna chu Kristian nuna a lungphûm a nihzia Chiang takin a sawi a. Krista thútiam kan neihte kan chèlh zui reng theihna a ni. Chûti ni ta se, 'rínna' awmzia chu enge ni ta chiah le? Chutah chuan eng thíl nge tel?

Rínna lo zíkchhuahna chungchâng enge hêng chângte hian min zirtîr? *Genesis 15:5, 6; Johana 3:14–16; 2 Korin 5:14, 15; Galatia 5:6.*

Bible zirtîrna ang rínna tak chu Pathian kan chhâna a ni fo ṭhîn a. Rínna hi Pathianin a ngiat vanga eng emaw laia mihringin a dùha a nèih hriatna satliah mai emaw, rílrù pùthmang satliah mai emaw pawh a ni lo. Dik tak chuan, rínna dik chu Pathian ṭhàtna chung a lâwmna leh hmangaihna nèihna thínlung aṭanga lo zì chhuak a ni zâwk. Chutiang a nih avâng tak chuan, Bible-in a sawi rínna a sawi hian, Pathian hmalâkna rínnain a zúi zêl ṭhîn a ni. Abrahama chungchângah pawh khân, rínna chu amâ hnêna Pathian thutiâm ropui tak a chhânlêtna a ni (*Gen. 15:5, 6*). Thúthlúng Thar lamah chuan Paula'n rínna chu Krista'n kros chung a min tihsak tâk hriatthiamna aṭanga lo chhuak a ni tih a sawi.

Rínna chu Pathian kan chhânlêtna a nih sí chuan, chutiang chhânnaah chuan eng thíl nge tel ngêi tûr ni ang? Rínna chungchâng hêng chângten an sawi chu chik takin ngàih tuah teh: *Johana 8:32, 36; T'fhk' hte 10:43; Rome 1:5, 8; 6:17; Hebrai 11:6; Jakoba 2:19.*

Mi tam tak chuan rínna hi 'thúrin' angin an sawifiah ṭhîn a. Hei hian harsatna a thlén ṭhîn reng a ni. Chik deuh taka Bible târlan ang rínna kan zir chuan, Pathian chungchâng

hriatna ngáwt ni lovin, chú hriatna tak pawmna chu a ni. Chutiang a nih avang chuan Pathian hriatna dik tak nèih hi a pawimawh viau mai. Pathian nungchang dik lo taka târlanna hian Amaha rínna ngàh a tiharsa zual ðhîn a. Míhring finnaa Chanchin Thâ hriatna mai hi a tâwk háuh lova, chutiang hriatna lék aţang chuan ‘ramhuaite pawhin an ríng vê thei tho a ni.’

Rínna dik hian mímál nùn pawh a khawih bawk a. *Rome 1:5*-ah Paula’n ‘Rínnaa thuâwihna’ chungchâng a ziaak a. Paula hian thúâwihna leh rínna hi thíl thúhmùn a ni e tîin a sawi lo. A sawi tùm tak zâwk chu, rínna dik hian mímál rílrû chauh ni lovin, a nùn púm pui a ngáwng ðhîn tih a ni. Dân ziaè chhuahte chauh ni lovin, kan LALPA leh Chhandamtu Isua Krista hnêna ìnpêkna nèih a ngai a. Rínna chuan enge kan tih leh engtín nge kan khawsak a, tunge kan rínchhán tih a lantîr ðhîn.

NÍNGĀNĪ *October 20* **RÍNNAIN SUAL A CHĀWISĀNG EM?**

Mîten Paula an sawisêl fo ðhínna chhan pakhat chu rínna avâng chiaha thiamchântîrna chanchin thâ a sawi hian sual ti tûrin mîte a fûih pàwrh tih a ni (*Rome 3:8, 6:1*). Amah sawisêltûte ðanna chu, ‘Paula sawi anga Pathian pawmtlâk ni tûra dân zawm a ngàih lôhte chuan engah tehlúl nge an khawsak dân tûr chu an engto ang ni?’ tih a ni.

Rínna zâr chiaha thiamchântîrna thúrín hian sual tih a phalrai anga an hêkna chu engtín nge Paula’n a chhân? *Galatia 2:17, 18.*

Paula’n amah sawisêltûte chu ðawngkam fiàh thei ang ber: “Hnâi lo ve!” tîin a chhânglêt a. Kristâ hnêna lo kal tawh hnû pawhin sualah a la tlúk leh theih tho laiin, a mawh erawh chu Krista’n a phúr lo tih a Chiang a. Dân kan bàwhchhiat pawhin, keimahnî zâwk chu a bàwhchhetû kan ni.

Engtín nge Paula’n Krista nêna an ìnpúmkhàtna chungchâng a sawi? Enngtiang kawngin nge a chhânna chuan amah hnial kâlhtûte ðànfung dik lòhna a târlan? *Galatia 2:19–21.*

Paula’n amah hnial kâlhtûte ngaihdân chu thíl âwmang lo tak a ni tih a hria a. Rínnaa Krista pàwmna chu thíl holam mai a ni lo va, mîte khawsak dânah danglamna awm lo mah se vânah chuan Pathianin mifel angin A ngai ta vék mai ni âwm taka ngàihna ang chí pawh a ni hêk lo. Rínnaa Krista pàwmna chu danglamna thléntu a ni zâwk a. Krista nêna ìnpumkhàt hmiáhin—A thihna leh thawhlehnâ pawh kan ðawmpui bawk. Thlarau lam takah chuan, Paula’n Kristâ hnêna khenbèh angin a sawi a, kan nùnhlúi sualna chu a ðobul nên tihhlúm a ni tawh (*Rome 6:5–14*). Hmânlai thílte nên ìnkâihhnâwihna a awm ta lo va, engkim chu a thár ta vék zâwk a ni (*2 Korin 5:17*).

Kristaa nùn thar chu nei tûra kâihthawh kan ni tawh bawk a. Thôlèh Krista chu keimahnîah a nung a, nî tîna Amah ang deuh deuhin min siam ta a ni. Chutichuan, Kristaa rínna chu, sual tih chhuanlam tûr ni lovin, tûnhmá lama dân-bèhchhan sakhuana âia thúk zâwka Krista nêna ìnlaichínna a ni ta zâwk a ni.

Dân thiltihte tel lova rínna zâr chiaha chhandamna tih thû hi engangin nge i ngàih/sawi ang? Sual tih phàlna ang deuha ngaiin hlàuhthâwnna a neih-tîr deuh che nge, i nùn a tihlím zâwk? I chhâna chuan chhandamna chungchâng i manthiam dân enge a târlan?

ZÌRTĀWPNĪ

October 21

ZIRZĀUNA: “Rínnaa thiamchântîrna chungchâng a ngàihdân dik lo hi mîpui kan nih anga nèih mai hlàuhawmzia hi hmùhtîr nawn fo ka ni a. He thíl chungchâng a rílrû tibuai tûrin Setana’n a thawk dâwn a ni tih kùm eng emawti chhûng hmùhtîr ka lo ni tawh thîn a. Pathian dân hi rílrû nghàh nâna hmangin, Isua Krista hriatna leh dân nêna an inlaichîn dân tel lovin, Kaina inthâwina ang deuh maiin, mîpuite hnênah pawh sawi a ni thîn a. Hmùhtîr ka nih dân chuan, chhandamna chungchângah hian ngàihdân chícháwm a awm avangin mi tam takten rínna an nei thei lova, a chhan chu rawngbâwtûten thínlungte thléng tûra kawng dik lo an zàwh zâwk vangin a ni. Kùm eng emawti chhûng ka rílrûa riak reng chu Kristâ felna chântîrna hi a ni . . . .

“Mihríng thù tàwhin a hnàthawh thàt ber hman pawhin tlinna a nèih lòhzia máwllh hi thahnemngai lehzualin, zìng lehzual zâwkin, nghèt lehzualin thínlungah a chêng tûr a ni. Chhandamna chu Isua Krista rínna zâr chauha neih theih a ni.”—Ellen G. White, *Faith and Works*, pp. 18, 19.

“Dân chuan felna a ngiat a, chû chu misualin dân làka a bàt chu a ni bawk a; mahse a nei thei sî lo. Fèlna a neih theih dân kawng awm chhùn chu rínna zârah chiáh a ni. Rínna zârah Pathian hnênah Kristâ tlinna chu rawn hlânin, Pathian chuan A Fapa thúâwihna chu misual chànvoah a siamsak a. Mihríng tlin lòhna âiah Kristâ felna chu pawmsak a lo ni ta a; Pathian chuan sual sím, ringtu chu ngaidam a, thiamchântîrin, mifel anga lo pawmin, Amâ Fapa A hmangaih ang chiah chuan A lo hmangaih ta a ni.”—Ellen G. White, *Selected Messages*, book 1, p. 367.

SAWIHO TÛR:

● **A chung a Ellen G. White thusawi hmasa zâwkah khian, ‘Rínnaa thiamchântîrna’ tûka kan sawiuar zâwk tûr thúpui dang a awm lo tih a sawi a. In class-ah, kùm za chuang kal taa a sawidân hi kan tûnlai hún atân hian bél tûr chí a la ni dâwn em sawiho ula. Enge a chhan?**

● **Engati nge Paula’n ‘Dân avanga felna awm ni ta se, Krista kha a thlâwnin a thî a ni ang’ tia a sawi? Galatia 2:21. A sawi tùm tak chu enge ni?**

KHĀIKHĀWMNA: Antiokei khuaa Petera chêtđân khân tûnhmâa Pathian hre ngai lote kha, sêrh an tan lòh chuan Kristian dik tak an ni thei lo tih a kâwk a. Chutiang ngàihdân dik lòhzia chu Paula a târlang a. Mì thàber pawh tûmah thafamkim kan awm lòh avangin mimal nùndân bèhchhànin Pathianin tû màh hi mifelah A chhiar ngai lo. Pathianin Krista hmanga thíl min lo tihsak tâk pàwmna zârah chiah, misualte hi A mithmùhah thiamchantîr an ni thei a ni.

ZĪRLAI 5

October 22-28, 2011

THÚTHLÚNG HLÚI RÍNNA

CHĀNGVAWN: “ ‘Thíng a khâikân apiang chu Pathian ânchhè dáwng an ni’ tih ziaak a ni sî a, Krista chu kan tân ânchhè dáwng lo nûn, dân ânchhè làk atâ chu min tlan chhuak tâ a ni” (*Galatia 3:13, ESV*).

SABBATH CHAWNÛ

CHHIÂR TÛR: *Galatia 3:1–14; Rome 1:2, 4:3; Genesis 15:6, 12:1–3; Leviticus 17:11; 2 Korin 5:21.*

Mipa naupang tê hian lawnglem siamin, mâwi takin a chei a. Ni khat chu tûten emaw a lawnglem chu an rûksak ta dáih mai a, a rilrû a mangang hlê mai. Kawthlêra a lên vêna lamah dâhkhamna dâwrah a lawnglem chu a hmû a. Dâwr nghâktû hnênah chuan, “Khâ kha ka lawnglem a ni reng mai!” a ti a. Dâwr nghâktû chuan “Téuh lo mai, ka lei a nia, ka tâ a lâwm” tiin a chhâng a. Mipa naupang chuan ‘A ni maw, mahse ka tâ a ni, ka siam a ni sî a,’ a ti a. Dâwr nghâktû chuan, ‘Ni maw, chêng (\$) hnih min pêk chuan i nei thei ang,’ a ti a. Anî ang naupang rethei, dére pawh nei lo tân chuan chêng hnih han nêih chu thil namên lo tak a ni. Mahse neih létleh chu a túm rùh hlê thúng a. Hna chi hrang hrang, hním sâm te leh inhlâwhna a hmùh theih hrang hrang thawkin súm a tuak a, a tâwpah chuan a man daih chu a nei thei ta a ni. Dâwr lamah chuan tlân nghâlin, “Ka lawnglem kha neih ka dùh e,” a ti a.

Pawisa chu a pê a, a lawnglem chu a nei ta a ni. Lâwm takin a kuah a, a châng leh a fâwp a, a lawnglem hnênah chuan, “Ka lawnglem tê, ka hmangai che a sîn! Ka tâ i ni a, ka tâ i ni nawn leh ta a nih hi. Ka siam che a, tânah ka’n lei leh ta che a!” a ti a. “Keini pawh hi chutiang deuh chiah chu kan ni. LALPÂ tâ hi kan ni nawn a. Mìn siam a, chutah ramhuai dâwrah zâwrh kan ni leh a.

Chutah Isua lo kalin man to takin min lei létleh ta a—kan man atân hian tangkarua leh rangkachak pêk a ni lova, Amâ thisen hlû ngêi chuan min lei zâwk a ni. Mìn siam avangin LALPÂ tâ kan ni phawt a, min tlánna avangin A tâ kan ni nawn leh ta a ni.”—William Moses Tidwell, *Pointed Illustrations* (Kansas City, Mo.: Beacon Hill Press, 1951) p. 97.

SUNDAY
GALATIA MI-ÂTE

October 23

***Galatia 3:1–5* chhiar la. An hnêna Paula thusawi tlângpui chu khâikhâwm teh. Engtiang kawngin nge thlarau lam dìn hmùn hlâuhawm, dân zâwma chhandam nih tùmna ang chí dìn hmùn nah kan lo dìn vê reng theih?**

Hê châng a Galatia mîte chungchâng a Paula thusawi hi tûnlai Bible lèhlin tam tak chuan ‘mi â’ tîin an hmang a. Grik ãawng lama Paula sawi dân chiah pheih chu a la ná zâwk màh âwm e. A ãawngkam *anoetoi* tih hi *r’lr*□sawina (*nous*) tih ațanga lâk a ni a. A awmzia tak chu ‘rîlrû mûmal nei lo’ tihna niin, Galatia mîte khân ngaihtuahna an hmang lo a ni. Paula chuan la dùhtâwk mai lovin; a sawidân chuan, âthlâk takin an chê a, dâwithiam tûten emaw an dâwi â ta ni tûr ang hialin a ngai. “Tûin nge dâwi â che u?” a ti a. A ãawngkam hian chutianga an awm chhan ber pawh chu ‘ramhuai’ ni tûrin a ngai hial tih a entîr (*2 Korin 4:4*).

Paula rîlrû tibuai viautu chu Galatia mîten chhandamna chanchin thà laipui chu Kristâ Kros a ni tih hre tawh chung sîa an kalsual máuh mai kha a ni. An han ngâihhâih thèih âwm thil pawh a ni lo. *Galatia 3:1*-a ‘târlan’ emaw ‘lantîr’ tih emaw hian mitînte hmùh atâna ‘thilphêk hlâi taka ziaka târchhuah’ emaw ‘chei’ emaw ang hi a kâwk a. Mipui hriat atâna tlângâupuina a ni. Kros thû chu Paula’n a thûhril thúpui bera neiin (*1 Korin 1:23; 2:2*), Galatia mîte pawhin an rîlrû mît ngeiin Krista khenbêh chu an lo hmûin, neitû takah an lo ãawng tawh thîn.

Tûna an chêtdân hmangte chuan Kros chu an hawisan ta tih a târlang sî a. Paula hian Krista rinna an nèih tìrh lai húna an thiltàwn leh tûna an awm tâk dân danglamna chu a târlang a. Chutiang chuan dêngkhâwng deuh takin zàwhna a zâwt a. Engtín nge Thlarau an dâwn a, engtín nge Kristian an lo nih tihte a zâwt a. Tlêma thlîrna danglam deuh hlékin, ‘Engati nge Pathianin Thlarau chu a pêk? Chutiang hlàwh chhuak tûra thíl eng emawte an tih vâng em ni’ tihte a zâwt zui a. Chutiang chu a ni háuh lo mai! An tâna Kristan a lo tihsak tawh chungchâng chanchin thâ chu an rín vâng a ni zâwk. Thâ taka bultán sî khân, tûnah mahnî thíl tih rínchhán tûrin engin nge han màwlh leh ta sî le?

Eng emaw chângte chuan ‘Ka che thà hlê mai! Kristian dik leh thà tak ka ni! Chutiang khatiang thíl chu ka ti vê ngai sî lo! . . .’ han intìh chângte nein, chhandam tlâk ni anga mahnî han inngaih deuh chângte i nei vê deuh fo lo maw? Chutiangah chuan eng thíl dik lo nge awm?

THÀWHĀANNĪ

October 24

PATHIAN THŪA ĪNNGHĀT

Galatia mîte hnêna a lehkhathawnah, Paula’n ‘Rinnaa thiamchântîrna’ Chanchín Thâ apostolten Jerusalem (khâwmpuia) thútlúkna an siam tlân (*Galatia 2:1–10*) leh anmahnî Galatia mîte ngêiin mimal taka an thíl tàwn (*Galatia 3:1–5*) bēhchhânin a sawi zui a. *Galatia 3:6* aţang hi chuan, Paula’n a Chanchin Thâ ţanfung atân Pathian Lehkathû (Bible) a hmang zui ta zêl zâwk a. Dik tak chuan *Galatia 3:6–4:31* thleng hian Pathian Lehkathû bēhchhânin ţanfung a siam chho ta zêl a ni.

***Galatia 3:6–8* ah hian Paula’n ‘Pathian Lehkathû’ chungchâng a ziah hi eng a tihna nge? Ng[^] ihtuah t[□]: Rome 1:2; 4:3; 9:17.**

Paula’n Galatia mîte hnêna lehkhathawn a ziah lai khân ‘Thúthlúng Thár’ kan tih hi a la awm lo tih hriat hi a pawimawh a. Ani kha ‘Thúthlúng Thár’ thû ziaktu hmasa ber a ni. Chanchín Thâ palíte zîngah chuan Marka zia kha a hmasa ber ni âwmin a lang a, mahse Paula thih (AD 65) bâwr vêl hmâa ziah a nih hmêl lôha, chuti a nih chuan Galatia mîte hnêna Paula’n lehkhathawn a ziah hnû kum 15 emaw vêl dáih a ni ang.

Chuvangin Paula’n Pathian Lehkathû tia a sawi hian a rilrûah chuan Thúthlúng Hlúi chiaah a ngaihtuah ang. Thúthlúng Hlúi thûte khân Paula zirtîrnaah hmún pawimawh tak a luah a. Thú thí tawh leh ţangkaina nei tawh lo angin a ngai lova, Pathian Thú nung, thúneihna pâi a ni tih chu a pawm dân a ni.

2 Timothea 3:16 ah chuan, “Pathian Lehkathû zawng zawng hi Pathian thâwkkhúma pêk a ni,” tiin a zia kha. Th[□]kkh[□] tih hi (Grik ţawngin) *theopneustos* a ni. A thú bulţanna ‘*theo*’ hi ‘Pathian’ tihna a ni a, ‘*pneustos*’ tih hi ‘thâw’ tihna a ni. Pathian Lehkathû chu ‘Pathian thâw/thâwkkhúm’ tihna. Paula’n Pathian Lehkathû chu Isua kha tiâmlâwk Hriakthiha (Messia) chu a ni (*Rome 1:2*) tih târlan nân te, Kristian nûnphúng ìnkàwhmùh nân (*Rome 13:8–10*) te, a zirtîrna ţanfung leh nemngheh nân (*Galatia 3:8, 9*) te a hmang thîn a ni.

Paula hian a lehkhathawn tâwi tê tê pahnih: *Tita* leh *Filemona* hnêna a thawn tih lòh, a lehkhathawn dang zawngah hi chuan, vawi engzàh tēhméuh nge Thúthlúng Hlúi thû a lâk chhuah tih hriat mai hársâ khawpin a hmang nasa a ni.

Fîmkhur takin *Galatia 3:6–14* chhiar la. Hêng châng Thúthlúng Hlúi thû a lâkchhuahte chu chhínchhih ang che. Chû chuan Thúthlúng Hlúi thûten thúnèihna an nèih chungchâng enge mìn hrìh?

Bible khawlai bîk emawte hi hmún dangte âia ‘thâwkkhúm’ han ni bîk deuh anga ngàih chângte i nei thîn em? Paula’n *2 Timothea 3:16*-a a sawi bèhchhànin, chutiang kawngah chuan eng hlàuhawm nge awm?

THÀWHLEHNÎ
FÉLA NGÀIH

October 25

Paula’n a Chanchin Thà thuchàh nemngghèh nâna Abrahamama chungchâng a lâkchhuah chhán kha enge nia i rín? (*Galatia 3:6*).

Abrahama kha Judate sakhuan a laipui ber a ni. Juda hnam lo zîkchhuahna a ni mai lova, Paula-te ang húnah méuh pawh khân Juda dik takte awmdân tûra entawn berah an lai ngai a ni. Mi tam takte chuan a thúâwihna ngáwt ni lovin, chû a thúâwihna vâng a Pathianin mifela A chhiarna tak kha an châwisâng a. A thúhrimah, Abrahamama khân mahnî chènna ram leh laichîn ûnate a kalsan bâkah, sèrhtan (thúthlúng) a pawm a, Pathian thúpêk angin amâ fapa ngêi pawh ìnthâwi nâna hlán a ìnhuâm a ni. Chû chu thúâwihna a ni! Sèrhtàn a la tûl zêl tiin amah dodâltûten Paula thusawi an kàh a, chumi chungchângah chuan Galatia-ah hian Abrahamama chungchâng chu vawi kua emaw lai hmang nawnin, dân zawm âiah *r’na* entîrna atân hmangin, ngênna a siam ta zâwk a ni.

Paula’n *Genesis 15:6* thû a sawi hi ngaihtuah la. Abrahamama rínna chu ‘a felnaa ruat a ni’ a tih hi eng tihna nge ni ta ang le? *En tel t[ ]: Rome 4:3–6, 8–11, 22–24.*)

Thiamchantîrna thû hi khawvêl rorêlna hmún tawngkam a nih laiin, *ruat*, *anga ng’ih* tih hi chu sumdâwnna lam tawngkam a ni vè thúng a. Tûte emaw a ccount-a pawisa dàhsak emaw an nèih anga ngàihsak angte pawh a kâwk thei ang. *Galatia 3:6*-ah chauh hian Abrahamama hi târlan a ni lo va, hê thlàhtubul chungchâng hi hmún 11 dangah pawh a lang a ni. Bible lèhlin thenkhatah chuan ‘*anga ngaiih, chhiar, chh[ ] b[ ]*’ tih angte pawh hman a ni. Paula tawngkam ang chuan, kan account-a dàh ni ta chu *felna* a ni.

Zàwhna la awm erawh chu, ‘*Eng b[ ]chh’ nin nge Pathianin mifela min chhiar t[ ] mai?*’ tih hi a ni. Paula beítûte sawi anga thúâwihna bèhchhàn ngáwt chu a ni thei lo. Abrahamama thúâwihna chu lo changchâwi chiâm mah se Pathian Leikhathû chuan Abrahamama *r’na* vângin Pathianin mifela A *chhiar/ruat* tih a sawi. Bible hian a sawi Chiang a: Abrahamama thúâwihna kha thiamchântîr a nihna a ni lo; a ràhchhuah mai a ni zâwk. A thil tihthe kha thiamchântîr a nih nân a ni lo va, thiamchântîr a nih tawh zâwk vanga chûng chu ti tâ a ni. Thiamchântîr nihna chuan thúâwihnaah a hruai a ni.

I thil tih eng vâng màh khân thiamchântîr i ni lo va, nangmâ tâna Krista thil tihsak tawh zâwk che vanga thiamchântîr i ni tih thû-ah hian chêng zui lawk teh. Engati nge *chû chu* chanchin lâwmawm a nih? Engtín nge chû thútàk chu nangmâ pual ngêia chantîr dân i zìr theih ang?

NÍLĀINĪ *October 26*
THÚTHLÚNG HLÚIA CHANCHÍN THĀ CHU

“Pathian Lekhathû chuan, rínna avanga Pathianin Gentailte thiam a chântîr tûr chu lo hmùlâwkin, Abrahama hnênah Chanchin Thâ chu a lo puâng lâwk a, ‘Nangmahah hian hnam zawng zawngte chu malsâwmsak an la ni ang’ a ti a” (*Galatia 3:8*, ESV). Paula ziah dân chuan Chanchin Thâ chu Abrahama hnêna puân lék a ni lo va, a puangtu chu Pathian ngêi a ni zâwk a; churang chuan Chanchin Thâ dik a ni ngêi ang. A nihleh, engtik lain nge Pathianin Chanchin Thâ chu Abrahama hnênah A puân? Paula’n *Genesis 12:3* thû a lâkchhuah khân, a rilrûah *Genesis 12:1–3*-a Pathianin Abrahama A kôha thúthlúng A siam kha a lang a ni.

***Genesis 12:1–3* chhiar la. Hei hian Pathianin Abrahama hnêna thúthlúng A siam nihphúng enge mìn hrilh?**

Abrahama hnêna Pathian thúthlúng inngahna chu a hnêna Pathian thútiamte kha a ni. Pathianin Abrahama hnênah tùm lí lai ‘Ka tí ang’ tih a sawi. Abrahama hnêna Pathian thútiamte mak riauna chu Amah Pathianin thíl engkim tihsak zâwk zêl A tiamna kha a ni; Abrahama’n engmah tiâm a nei vê lo. Hei hi mi tam zâwkten Pathian nêna inlaichînna neih an tùm thín dân nêna a inkàlh a. A tlangpui thû chuan, thíl eng emawte min tihsak dâwn chuan, Amâ rawngbâwlsak kan tiâm deuh châwk a. Mahse chû chu dân zawma chhandam nih tùmna a ni. Pathian khân Abrahama kha thíl engmah tiâm tûrin A ngên lova, A thútiamte chu rínnaa lo pawm mai tûrin A ti zâwk a. Chû erawh chu thíl áwlâi tak chu a ni lo maithei e, Abrahama khân mahnî lam ni lovin, Pathian rínchhán hmiáh zêl dân kha a zir a ngai sí a (*Genesis 22*).

Abrahama kòh a nihna khân, Chanchin Thâ laimû, *r’na avanga chhandamna* chu a târlang a. Mi thenkhat chuan Bible hian chhandamna kawng hnih zirtîr anga ngâiin an tisuál thîn. An sawidân chuan ‘Thúthlúng Hlúi húnah kha chuan chhandamna kha dân zawma inngàt a ni thîn a, mahse chû chu a lo thàt lòh tâkah chuan Pathianin dân chu tibovin, rínna zâra chhandamna kawng A hawng ta a ni’ te an ti thîn. Chû chu a dik sí lova, Paula’n *Galatia 1:7*-a a sawi angin, Chanchin Thâ pakhat chiaah a awm a ni.

Rínna zâr chiaah chhandamna chungchâng entîrna eng dang nge Thúthlúng Hlúi-ah i hmùh theih? *Ent*☐*k*: *Leviticus 17:11*; *S*☐*n* *32:1–5*; *2 Samuela 12:1–13*; *Zekaria 3:1–4*.

‘Khawngaihna tlâwm’ tih hi kan hré fova, mahse hei hi sawidân dik lo a ni. Khawngaihna hi a tlâwm háuh lova—kan tân erawh a thlâwna dâwn a ni. Keinî lo bêlhchhâh theih emaw, sual tih phalsakna emaw anga kan ngai a nih váih chuan a awmzia kan tichíngpén hlê tihna a ni ang. Nangmâ nùntawngah, a khawilam zâwk hi nge áwn deuha i inhriat a, engtín nge i bânsan theih ang?

NÍNGĀNĪ *October 27*
ÂNCHHÈ LĀKA TLÁNCHHUÀH (*Galatia 3:9–14*)

Paula dodâltute khân *Galatia 3:10*-a a thusawi dêngkhâwng tak hi an hriatin mak an ti hlê. Anmahni lam chu ânchhè hnuai a awm niin an inhre sí lova, an thúâwihna zâra

malsâwmna chàn ngêi an inring zâwk a. Paula làh chuan Chiang tak maiin, “Dân bûa ziak anga awm reng lo apiangte chu ânchhe dawng an ni,” a tih avâng hian ‘dân thiltihte ang zêla nungte chu ânchhe hnuai a awm an ni’ tihziak a ni” tiin a sawi (NKJV).

Paula hian thil inang lo tak pahnih: rinna zâra chhandamna leh thiltihte zâra chhandamna tih danglamna a sawi a. *Deuteronomi 27* leh *28*-in a sawi thúthlúng malsawmnate leh ânchhiate hi a Chiang tâwk hle. Thúpêk zâwmtûte chu malsâwmsakin an awm a, a zâwm lote chu ânchhia làwh an ni. Chumi awmzia chu, Pathian pàwmtlâk nih nâna mîin thúpêk zawmnaah a innghat a nih chuan, dân chu a bo a bâng awm lo, kìm taka zawm tûr tihna a ni. A khawi khawi chu nge kan zawm ang tía dùhthlân tûr pawh a awm chuang lo va; Pathian pawhin kan tlin lòn hlék hlékna laite chu A én liâm vê mai ang tih theih pawh a ni lo. A zavâia zawm lòn chuan engmah lo a ni mai. Chû chu, Gentailte tân chauh pawh ni lovin, Paula hniaklâhtûte tân ngêi pawh thu lâwmawm lòn tak a ni dâwn a, ‘mî zawng zawngin thil an tusual tawh vék a, Pathian ropuina an chang zo lo ta thêuh sî a ni’ (*Rome 3:23*). Thàt chu han túm sa tèh thîn mah ilang, dân chuan dânbâwhchhêtûah min ngai lo thei lo sî a ni.

Engtín nge Krista’n dân ânchhè làkah min chhanchhuah tâk? *En t[ ]: Galatia 3:13; 2 Korin 5:21.*

Pathianin Krista thil mìn tihsak tâk chungchâng sawi nân, Paula’n entîrna dang a hmang leh a. *Tl^n* tih awmzia chu ‘lèi lét leh’ tihna a ni. Sal emaw hrênga tâng emaw chhuah nâna lei nâna a man pèk chungchâng sawi nân hman a ni thîn a. Sual man chu thihna a nih avangin dân bàwhchhiat hremna chu tihlúm nihna a ni châwk. Chhandam kan nih theih nâna mìn tlánna tûra man pèk hi thil thêunêu tak a ni lo va; Pathian Fapa núnna méuh sên a ngai (*Johana 3:16*). Isua’n kal sualte phúrin ânchhè làkah mìn tlân chhuak a (*1 Korin 6:20; 7:23*). Mahnî dùhthû ngêiin kan dawn tûr ânchhia chu Amâ chungah bélin, sual vanga hremna tûr chu mìn tlâksak ta vék mai a ni (*2 Korin 5:21*).

Paula’n Bible aţanga fínfiáh nân *Deuteronomi 21:23* a sawi chhuak a. Judate tih thín dân chuan, mî chu hrêm a nih hnûah pawh a taksa chu thinga khâi kân a nih chuan Pathian ânchhèdawng a ni. Isua Kros chung a thihna kha chutiang ânchhèdawng entîrna chu a ni (*T’rhk~hte 5:30; 1 Petera 2:24*). Messia chu Pathian ânchhèdawng tih chungchâng hi Juda thenkhatten an manthiam theih ngang lòn avangin an tân Kros chu inchhùih thlûkna a lo ni ta hi a mak lêm lo. Mahse hei hi Pathian thil ruâhmàn chiah chu a ni sî a. Nî e, Messia chuan ânchhia chu a phúr a, mahse chû chu Amâ pual ni lovin, kan chanvo a ni zâwk sî a!

ZÌRTĀWPŊĬ

October 28

ZIRZĀUNA: “Kan âiàwhtu leh kan tâna màwhphúrtu Kristâ chungah chuan kan zâa khawlòhna zawng zawng ngàh a ni a. Dânin thiam lòn min chàntîrna ata mìn tlan chhuah theih nân, bàwhchhetûa chhiar a ni a. Adama thlâh zawng zawngte thiam lònna chuan A thilung chu a dèlh tlat reng a. Sual chung a Pathian thìnûrna te, khawlòhna avanga A lungâwih lònna lantirtu râphtlâk takte chuan Pathian Fapa nun chu an luah khat hnèhin A thìn an titâwt nasa a. A damchhûng zawngin Krista’n khawvêl tlu tawh hnènah, Pâ zâhngaihna leh hmangaihna nêna A ngaihdamna chanchin thâ chu A hril reng a. Misual berte hnèna chhandamna thu hril hi a thupui ber a ni. Tûnah erawh chuan thiam lònna phurrit nasa takin a dèlh tlat avangin, inremna siamtu Pâ hmêl a hmù thei ta lo. A lungngaihna nasat zual ber lai taka, Chhandamtu laka Pathian hmêl thùpna hian,

mihringtena an hriat thiam theih ngai rêng rêng lòh lungngaihna chuan Krista thìlung chu a chhúnsak a. A chhûngríl lama a lungngaihna chu a nasat êm avangin A taksain nâ a tuar chu A hre chang lo hial a ni.

“Chutih lai tak chuan Setanan a thlêmna do harsa ber chîn Isua thìlung chu a lo bei chiam bawk a. Chhandamtu tâna thlân piah lam hmùh hlèih theih pawh a ni lova, thlân aṭanga hnèhtu anga a lo thàwhleh beiseina a lang thei lo bawk nèn; a inhlanna chu Pâin a pawmsak ngêi tih hriattîrna pawh A dawng lo. Sual hi Pathian tân a huatthlâlâk nasat êm avângin tâna An inṭhenna hi chatuan atâna inṭhenna a ni ang tih a hlâu takzet a ni. Thiamlòhchang mihringte tâna zàhngaihna a dîlsak nîte an kín hnûa mihringte chung a lungngaih manganna lo thleng tûr ang chu Krista’n a tuar mêk a. Mihringte âiâwhtu a nih avanga a chung a Pâ thìnûrna rawn thlengtu, sual hriatna hi a ni, A no in tikhà êm êmtu leh Pathian Fapa thìlung tiná bertu chu!”—Ellen G. White, *Chatuan Ngh^hlâ*, p. 736-7.

SAWIHO TÛR:

❶ Kan tûnlai kòhhran chhûngah ngêi pawh, rínna zâr chiaha chhandamna, keimahnî thàwhte tel lo, Kristâ zâra Pathian khawngaihnaa chhandamna pawm thiam hleithei lo an awm. Hê thútàk pawimawh lútùk mai ṭhenkhatten an pàwm mai lòhna phênah hian enge awm?

❷ Paula’n thiltihte zâra chhandamna awm anga Pathian thú kalpui dik lòhzia Chiang takin a sawi a. Chû chuan Pathian thú kalpui dân dik pawimawhzia enge mìn hrilh? Engati nge kan zînga zirtîrna dik lo kalpui a nih chângin kòhhran hian huaisen taka hmachhàwn tûr kan nih ang?

KHÂIKHÂWMNA: Kristian nùn bul tê aṭanga a tâwp thlengin, kan chhandamna inngàhna chu Krista rínna zâra chhandamna a ni tuânchhuak zâk. Abrahama’n Pathian thútiamte a rínna avangin mifela chhiar a ni a, chû fèlna thiltlâwnpêk vèk chu Abrahama rínna ṭawmpuitu tinte tân chàn vè theih a ni. Kan tihsualte vânga thiamlòh chântîr kan nih nghâl lòhna chhan chu, kan âia thîa Isuân kan sual man min tlâksak tawh vâng chauh a ni.

ZÌRLAI 6 *October 29–November 4, 2011*

THÚTIAM PAWIMÀWH HMASÀKNA

CHÂNGVAWN: “Roluàhna chu dân tlàwhchhán a nih chuan, thútiam tlàwhchhán a ni dân sî lo; nimahsela Pathian chuan thútiam tlàwhchhanin Abrahama hnênah A pè sî a ni” (*Galatia 3:18, ESV*).

SABBATH CHAWNÛ

CHHIÂR TÛR: *Galatia 3:15–20; Gen. 9:11–17; 15:1–6; Matthaia 5:17–20; Exod. 16:22–26.*

Tûten emaw politician pakhat hnênah, “In campên laia thutiâm in siamte kha a vâiin in tipuitling ta vèk em?” tiin a zâwt a. Anî chuan, “Aw . . . ka rîlrûa ka lo tum chín zawng kha chu tipuitling e,” tiin a chhâng a.

Eng emaw laiah tal chuan thútiam bàwhchhè lo fâ hi kan awm méuh lo a ni mai lo maw? Tûte hnênah emaw thútiam siam zét sîa bàwhchhè miáh lo tunge awm ile? Eng emaw chângte chuan thútiam hi mîten an siam zén a, hlén ngêi an túmte pawh a ni ang, mahse engtik húnah emawte chuan an vawng lo leh mai a. ṭhenkhat chuan hré renga thutiante siamin, an sawi chhuah rî a rèh rual rualin emaw, an ziah zàwh rual rualin dâwtah an chântîr leh mai ṭhîn.

Vanneih thlâk takin, Pathian thú min tiâmte erawhchu chutiang an ni vê lova, a danglam hlâuh thúng. Pathian Thú chu nghêh leh danglam ngai lo a ni. “ ‘Ka sawi tawh a, ka hlén ngêi bawk ang; tùm ka nei a, ka ti ngêi dawn a ni’ LALPAN a ti” (*Isa. 46:11*, ESV).

Tûnkâr Zirlaiah hian, Paula’n Abrahama hnêna Pathian thútiâm leh a hnû kùm 430 vêla Israelte hnêna A dân pêk inlaichînna lamah min thlêkpui a. Hêng thíl pahnihte kâr inlaichînna hi engtianga manthiam tûr nge ni a, chû chuan Chanchin Thà hrlnaah enge kâihhnâwih a nêih?

SUNDAY*October 30***DÂN LEH RÍNNA (*Galatia 3:15–18*)**

Amah dodâltûte khân Abrahama nùn kha rínnaa nùnna a ni ber tih an pàwmpui tho laiin, Paula’n Pathianin Abrahama hún hnû kùm zalí vêlah khân engati nge Israelte hnênah dân A pêk tih zâwhna an la siam leh dawn tho tih a hria a. ‘Dân pêkna khân a hmâa rem lo ruat tawh kha a thâichhê tâ a ni lo’ m ni?’

Paula’n mihring thúrochhiâh leh thíl inrochùn chungchâng leh Abrahama hnêna Pathian thúthlúng hmanga thíl sawi a tùm chu enge ni? *Galatia 3:15–18*.

Thúthlúng leh thúrochhiâh chu a danglam tângpui thîn a. Thúthlúng chu mi pahnih emaw pâwl hnih emaw kâra ‘inremna’ emaw ‘intiâmkamna’ emaw a ni a; thúrochhiâh erawh chu mi málin a dùhdân/ruâhman a nêih a puânchhuah chu a ni. Grik Thúthlúng Hlúi Bible, (*Septuagint*) khân Abrahama hnêna Pathian thúthlúng kha mipahnih kâra inremna thúthlúng sawina ang tawngkam (*syntheke*) hmangin a sawi ngai lo. Thíl inrochùn chungchâng sawina ang chî (*diatheke*) tih a hmang zâwk tlát mai. Engati nge? Tawng letlîngtûte khân Abrahama hnêna Pathian thúthlúng kha mi pahnih kâra, hlén tûr thú intiâmawanna a ni lo tih an manthiam vâng pawh a ni maithei e.

A lehlamah chuan, Pathian thútiâm kha Amâ dùhdân leh ruâhmân chung chiaha innghat a ni, tih vê tûr ‘dêlkhilh nei’ tawngkam pawh hman a ni lo. Abrahama khá chuan Pathianin Thú a sawi kha a lo ríng táwp mai tûr a ni. Paula’n Pathianin Abrahama hnêna A thú tiâm nihna bîk sawi chhuah nân ‘thúthlúng’ leh ‘thíl inrochùn’ chungchâng awmze pahnih nei a hmang deuh kher a ni. Mihring thíl inrochùn ang deuhin, Pathian thútiâmah khân hlâwkna bîk têt tûrte pawh a awm a, Abrahama leh a thlâha tân (*Gen. 12:1–5; Galatia 3:16*) a nih bâkah, roluâh tûr thíl pawh a tel bawk (*Gen. 13:15, 17:8; Rome 4:13; Galatia 3:29*).

Paula’n a ngâihpawimawh ber pakhat chu Pathian thútiâm danglam vê ngai lo chu a ni. Chutiang tho chuan, mihring thúthlúng thútiâm pawh ataka hmán a nih tawh chuan tihdanglam a ni ngai tawh lova, chutiangin Mosia hmanga dân pêk tawh pawh chuan Abrahama hnêna Pathian thú lo thlún tawh chu a nuai bo chuang lo. Pathian thúthlúng chu thútiâm a ni a (*Galatia 3:16*), Pathian chu thútiâm-bâwhchhêtûah a tâng ngai lo (*Isaia 46:11; Heb. 6:18*).

A hnuai Bible châng târlanah hian thúthlúng tih hi thútiâm tûn thlâk zêl ta la. ‘Thúthlúng’ nihphúng chu enge lo ni ta ang le? Engtín nge Pathian thúthlúng chu thútiâm anga manthiamnain awmzia a nêih tâk riau va, chû chuan thúthlúng awmzia manthiam Chiang zâwk tûrin engtín nge min tanpui? (*Gen. 9:11–17; 15:18; 17:1–21*). Hei hian Pathian mizia leh Amah kan rinchhán theih dân tûr enge min zirfîr?

THÀWHṬANNĪ

October 31

RĪNNA LEH DÂN (Rome 3:31)

Paula'n Pathian nêna inlaichînnaa rĭnna chungchâng uar takin a sawi a. Chhadamna atân hêng ang 'sêrhtan' tih te leh 'dân thĭltihte' hi an pawimawh hmasa lo tih a sawi nawn fova, 'dân thĭltihte avangin tûmâh thiamchântîr an ni lovang,' (*Galatia 2:16*, ESV) tĭtein a sawi. Chûbâkah, rĭngtû nihna târlangtu tak chu dân thĭltihte ni lovin, rĭnna chu a ni zâwk (*Galatia 3:7*). Hetianga dân thĭltihte kâlhzâwnga sawi fona hian zâwhna a cho chhuak a, chû chu "Dân chuan hlûtna rêng a nei ta lo tihna em ni dâwn? Pathianin dân chu A hnâwl ta mai em ni?" tih a ni.

Dân thĭltihte vâng ni lovin, rĭnna avanga chhandamna awm a nih avangin, Paula hian rĭnna chuan dân a tibo ta' a tihna em ni? Hêng chângte hian enge mìn hrĭlh? Khôkh'n i: *Rome 3:31 leh Rome 7:7, 12; 8:3; Matthaia 5:17–20.*

Rome 3-a Paula tândân leh *Galatia-a* rĭnna leh dân a sawidân hmang hi a ìnzûl hlê a. Rĭnna a châwisânna lamah dân chu thlâuthlà tâah mĭten an ngaikâwi thei ang tih hriain, Paula'n uar deuh takin, "Rĭnna avangin dân chu kan hnâwl ta mai dâwn tihna em ni?" (ESV) tiin zâwhna a siam a. Helai *Rome 3:31-a* 'hnâwl/paih thlâ' (ESV) tih hi [Grik tawng] *atargeo* niin, Paula'n a hmang fo thĭn a, awmze hrang hrang 'engmâh tithei lova siam, hnâwl' (*Rome 3:3*, ESV) tih nân te, "tibo/titâwp" (*Efesi 2:15*), "engmah lova chântîr" (*Rome 6:6*, ESV), 'tiboral' (*1 Korin 6:13*) tih nânte pawh hman a ni.

Chiang takin, Paula khân mi thenkhatte ngaihdân angin, Kros-ah khân dân chu eng emawtia nuai bo a ni tawh tih sawi dùh chu ni se, helai hi a sawina tûr ni âwm tak a ni. Mahse ani khân chutiang chu a kâlh bûr mai sĭ a, amâ sawi dân tak phei chuan, 'Chanchin Ṭhâ hian dân chu a tinghêt zâwk a ni!'

"Rĭnna zâra thiamchântîrna ruâhmàn hian Pathianin dân a ngâihpawimawhzia târlangin, a thĭl ngiat tlânna tûr kawng A ruâhmàn zâwk a. Rĭnnaa thiamchântîrna hian dân nuai bo ni ta se, sual làka misualte chhuah zâlên tûra Kristâ lo thĭh a ngâihna tûr a awm lovang a, Amah nên ìnremĭn A awmtîr nghâl mai ang.

"Chûbâkah, rĭnna dik chuan Pathian dân zâwm a A ruâhmànna tihpuitlĭn zêl dùhna kha a keng tel nghâl vék zâwk a. . . . Rĭnna tak, thĭnlung zawng zawnga Chhandamtu rĭnnaa ìnngâh chuan, thúâwihnaah chiâh a hruai thĭn."—*The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 510.

Paula khân rĭnnain dân zawm ngâihna a tibo tia sawi angin ngâihruat chhĭn têh. Chuti chu uirê, rûkrûk leh tualthâh te hi sual a lo ni dâwn ta lo em niang? Lungngaihna te, nâtna te leh tâwrhnate hi Pathian dân zâwm vâng ngâwtin a pûmpêlh theih tûr angin suangtuah teh. Pathian dân âwih lòh vangin engang tâwrhna nâmên lo tak nge kan chungah lo thleng thĭn sĭ le?

THÀWHLEHNĪ

November 1

DÂN THĪLTÛM

***Galatia 3:19–29*-ah Paula'n 'dân' chu kawng hrang tam takin a sawi a. Helai chhûngah hian Paula'n eng dân chungchâng ber chu nge a sawi?**

Thenkhat chuan, châng 19-a hm□[thlêngin, ESV] tih hian hê dân hi hún rei lo tê ân niin, ‘dân’ tih pawh hian hlimthlá rawngbâwlna dân chungchâng sawina niin an ngai a. Chû dânin a tum chu Kros-ah a lo famkim tâk avangin a lo tâwp tâw târah an ngai a ni. Chû chuan awmzia chu a nei tho nân, Paula’n Galatiaa sawi a tum chu a kâwk chiah sî lo. Bâwhchhiatna avangin Sinai-ah khân hlimthlá rawngbâwlna leh thianghlimna dânte kha ‘bêlhchhâh’ a nih laiin, a hnuaia zâwhna aṭang hi chuan Paula rilrûah chuan thianghlimna dân hi a lang zâwk tih kan hmù thei.

Paula khân dân chu pêk bêlh a ni tih a sawi em? Enga pêk bêlh nge a nih a, engvang nge ni?
Kh□kh’n t□: Galatia 3:19 leh Rome 5:13, 20.

Paula hian dân chu, Abrahamana hnêna Pathian thúthlúng a tîra ruâhmàn awm tawh sa her danglama bêlhchhâh leh hnùhnhâw a ni tih lam a sawi lo. Sinai Tlâng hmâ fêah khân dân chu a lo awm daih tawh zâwk (tih nâktûk lam ziriah kan la hmù ang) a ni. Paula khân Israelte hnêna dân pêk a nihna chhan chu tum dang dáih nei a nih a sawi a. Mîten Pathian an hriatna tûr leh Amân min hlùi khawngaihna chu rínna nêna Amah pan dùh zawnzawngte tân dawn mai theih a nihzia kâwhhmùh nân a ni. Dân chuan sual kan nihna dînhmùn leh Pathian khawngaihna kan mamawhzia a târlang a. Chhandamna kan hlâwhchhuah theihna tûr program ang lam atân a ni lo. Paula pheih chuan, “Bâwhchhiatna púnzia a lan theih nân a ni” (*Rome 5:20, ESV*) ti hialin a sawi a; chumi awmzia chu kan nûna sual awm chiang taka kan inhmùh theih nân a ni (*Rome 7:13*). Hlimthlá rawngbâwlna dân chuan Krista kâwkin, thianghlimna châwisânga Chhandamtu mamawh a nihzia uar takin a târlang a. Thianghlimna dân chuan “Tì sùh’ tih nate hmangin sual a kâwkchhuak baw a, chû chuan sual hi kan awmdân phúng tûr rêng ni lovin, Pathian dân bâwhchhiatna a ni tih min kâwhhmùh a ni (*Rome 3:20; 5:13, 20; 7:7, 8, 13*).

Chuvang chuan Paula’n, “Dân awm lònnaah chuan sual a awm lo’ tiin a lo sawi rêng a ni (*Rome 4:15, ESV*). “Dân chu élnêna ang deuh a ni a. Chû hmanrua chuan thawmhnaw bâl kâidúm chu a bêlhchhâh chuang lo va, mahse a nihna dik tak chu chiang zâwkin a lantîr a, mìtlâwnga hmùh aia chiangin a lo lang thei ta mai a ni.”—William Hendriksen, *New Testament Commentary, Exposition on Galatia* (Grand Rapids, Mich.: Baker Book House, 1968), p. 141.

NÍLÁINÍ *November 2*
PATHIAN DÂN DÀI HREIZIA

Paula’n dân chu Sinai Tlâng pêk bêlhchhân anga a sawi hian a hmâ lo la awm lo a ni tih a kâwk em? Ni ta lo se, Sinai Tlâng hmâ leh hnù danglamna chu enge ni ang? *Chhiar t□:* *Genesis 9:5, 6; 18:19; 26:5; 39:7–10; Exod. 16:22–26.*

Pathian tân Abrahamana hnêna khawpui rî leh kâwlphe nêna A dân bâk leh tì-hlùm khawpa hremna puanchhuah a ngai lo (*Exod. 19:10–23*). Chuti si, engati nge Israelte hnêna khatianga râpthlâk tana Pathianin A dân chu a puanchhuah sî? A chhan chu, Aigupta rama bâwiha an tân chhông khân, Israelten Pathian ropuzia leh A dân thianghlim hriatna an hlòh zawh tâk vâng a ni. Chutiang chuan Pathian dân thianghlimzia

leh an sualna dinhmun danglamzia inhriatna an nei thei dawn a ni. Sinai Tlânga ropui taka inlantirna chuan chutiang chu a thlênsak ta rêng a ni.

Paula'n dân chu 'thutiâm lo siam tawhna Chithlâha lo lan hmâ zawng' atân pêk bêl a ni a tih kha eng a tihna nge ni? Galatia 3:16-19 (ESV).

Mi tam tak chuan hê châng hian Sinai Tlânga dân pêk kha hún rei vak lo atân a ni tih an manthiam a. Abrahamah hnû kùm 430 atanga lo awm tanin Kristâ lo kal tâkah chuan a tâwp vêleh ta mai niin an ngai. Hetianga hrilhfiahna erawh hi chuan, Paula'n Rome bûa a sawi leh Bible hmún dang, *Matthaia 5:17-19* angtea dân chungchâng sawina chu a kâl thúng a. Chhiartûten an ngâihusual deuh fo thín chu 'hmâ/thleng' tih hian hún rei vak lo kâwka an ngâih thín vâng a ni thín. Chutiang chu a ni chiah si lo. LALPA tih tûte chungchâng sawiin, *Salm 112:8* (ESV) chuan, "A thínlung a nghêt a; a hlâu lo vang, amah dotûte chung a thu dùhsâm thleng chu a hmùh hmâ lòn zawng," tîn a sawi a. Hei hian a thu dùhsâm thleng a hmùh húnah a hlâu dawn ta tih a kâwk dawn em ni?

Thimoteu 2:25-ah (ESV) Isua'n, "Ka lo kal hmâ lòn chuan in thil nèih sâ kha vawng tlát rawh u," a ti a. Isua hian A lo kal húnah chuan rínawm zúi tawh lo tûrin min tî tihna em ni dawn? Kristâ lo kal tâkah khân dân pawimawhna chu a tâwp mai chuang lo. Dân a awm chhâng chuan sualna chu a târlang zui zêl dawn a ni. Paula sawi tùm tak chu *Krista lo kalna kha m'hring chanchinah hpa pawimawh tak a ni e* tih a ni. Krista chuan dânin a tihtheih lòn chu A tithei a, sual ngâihdamna dik a pe thei a, misualte thiamchântîrin, A Thlarau zârah anmahniâ dân chu a tifamkim thei a ni (*Rome 8:3, 4*).

Hetiâng hian i ngâih tuah tawh ngai em, 'Hei hi chu LALPAN min han tih sak sela chuan, Amah rinhlêlhna rêng ka nei tawh ngai lo vang'? Sinaia thilthleng kha ngâih tuah la, Pathian ropuizia lantirna Israelten an hmû a, chuti chungchuan enge an tih tâk tho kha? Hei hian rinna dik chungchâng leh kan nèih zúi zêl dân tûr enge min hrilh? (En tih Kolosa 2:6).

NÍNGĀNĪ

November 3

THÚTIÂM CHUNGNÛNNA

“ He mi hi a ni thlâlêra mi pungkâwm zînga vântirhkòh nêna awm kha. Chû vântirhkòh chuan Sinai Tlângah khân a hnênah leh min thlâhtûte hnênah thû a sawi a, kan hnêna pêk tûrin thú nungte a dawng a’ ” (T'rhk hte 7:38, NIV).

Galatia 3:19, 20-ah, Paula'n khawngaihna thúthlúngin dân a nuai bo lònzia ngâih tuahna a târlang zui zêl a. Hê thil pawimawhna chu a Pathian thusawi dodâltûte kha dik lo ni ta se chuan, dân chu an sawi ang a ni vê mai dawn a ni. Chhandam kan nihna tûrin, Pathian khawngaihna rínchhan lova, kan dân zawmna rínchhân zâwk tûr lo ni dawn ta ilang, enge kan án ang ngâih tuah teh. A tâwpah zawng beisei bo, dinhmun châu tak kan ni ngêi ang. Paula'n *Galatia 3:19, 20* a sawi dân chipchiara hriat thiam harsa deuh mah se, a sawi tùm chu a Chiang a: dân chu thutiâm tanpuitu a ni, vântirhkòhte leh Mosia palaina hmanga tih a ni sî a. Exodus lamah chuan vântirhkòhte hmanga dân pêk a nih thú chu a lang lo va, mahse Bible hmún dang eng emaw zâtah a lang thúng (*Deut. 33:2; T'rhk hte 7:38, 53; Hebrai 2:2*).

Paula'n palai tih hi *1 Timothea 2:5*-ah Krista chungchâng sawi nân a hmang a, mahse hetiang a sawi hian *Deuteronomi 5:5*-a Mosia'n "Chumi lai chuan LALPÂ thú

kàwhhmùh tûr che uin, LALPA nêna in inkârah ka ding a” tih thû kha a rilrûah a lo lang a ni ang tih a kêwk a ni. Sinai Tlânga dân pêkna chu a ropui hlê a, vântirhkòh chhiarsên lòn rual an awm a, Mosia chu dân petu pawimawh takah tângin, kêra palai awma pêk a ni.

Mahse chutiang ni lovin, Abrahama hnênah kha chuan Pathianin kêra palai awm lovin thutiam a pê a (chutiang tho chu ringtûte hnênah pawh a ni), kêra palai mamawh a ni ta sî lo va. A tâwpah erawh chuan, dân chu lo pawimawh viau bawk mah se rínna zâra khawngaihnaa chhandam nihna thútîâm âiawhtu a ni thei chuang lo. A nihna takah chuan dân hian chû thútîâm mak tak chiang zâwka kan manthiam nân min tãpui zâwk a ni.

Abrahama leh Pathian intàwhna nihphúng kha târlang la. Chutianga hmâichhàna Pathian nêna inbiaknaah chuan eng hlâwkna nge têt tûr awm? *Ng^h ihtuah t^h: Gen. 15:1–6; 18:1–33; 22:1–18.*

Biblea Pathian nêna hmâichhàna intàwhna nei midangte ngàih tuah la—Eden-ah Adama leh Evi (*Genesis 3*); Jakoba kâilâwn (*Genesis 28*); Damaska dâiah Paula (*T^hhk^h hte 9*). Thíl ropui tak chu ni kher lo pawh ni se, engtiangin nge Pathian nêna intàwhna in lo nêih vê tawh? Inpàwh taka Abrahama leh Pathian intàwhna ang chî kha i tawn vê theihna tûr dâltu chu eng thilte nge ni ngàih tuah la. Engtín nge súkiang tûra tãn i lâk ang?

ZÌRTÁWPNÎ

November 4

ZÌRZÂUNA: “Bâwih an tânnaah chuan Israelten Pathian hriatna an hlòh zo tawh a, Abrahama hnêna thutiâm pawh chu an theihngihl zo tawh bawk a. Aigupta bâwih a tãnga A hruaichhuah chuan A thiltihtheihna leh a hmangaihna chu a lantîr a, Amah chu an hmangaih leh an rín theih nân a ni. Tuipui Sen-ah chuan a hruai thlâ a, chutah chuan Aiguptaho chuan an rawn ùmpa tẽp a, tlânchhiatna chu theih lòn hulhual angin a lang – chutah chuan an dinhmun beidawnthlâkzia hriain, Pathian tãnpuina an mamawhzia an hre chhuak a; tichuan anmahni chu A chhanchhuak a. Tichuan Pathian chungah chuan an lâwmin, an hmangaih a, Amah chu chhandam theitu a ni tih an hria a. A lamah hîpin bâwih nihna a tãnga chhanchhuak theitu a nih chu an hria a ni.

“An thínlungah chuan thíl pawimawh tak mai nemkâi tûr a la awm cheu mai a. Milem biakna leh sual chiahpiahna kêrah chuan Pathian thianghlîma hriatna dik tak an nei thei lova, anmahni sualna leh thínlung sual tak mai chuan, anmahni chaknain dân an zâwm thei lova, Chhandamtu an mamawh a ni tihte chu zirtîr an ngai a ni.”—Ellen G. White, *Thl^h htubulte leh Z^hlneite*, pp. 437-8.

“Sinai Tlânga ropui rãpthlâk taka Pathian dân puanchhuahna kha, misual thiamlòh chàntîrna tâwpkhâwk a ni. Dânin a tih theih chín chu thiam lòn chantîr a ni a, mahse amahah chuan ngaidam emaw tlàn tûr emawin tihtheih engmah a awm sî lo.”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 1094.

SAWIHO TÛR:

❶ **Thútîâmte chungchâng, a bîkin bàwhchhiat thû ngàih tuah la. Bàwhchhêtûte chu engangin nge i ngàih thín? Thútîâm hlén túm mahse thei ta ngang lo leh, chutiang tùmna pawh nei lêm chuang lova thútîâm siam vê sî i ngàih dân danglamna chu engang nge ni? Pathian thútîâmte i rínchhán thei tih hian i tân eng awmzia nge a neih? Emaw, engtín nge Pathian thútîâmte rínchhan zêl dân i zìr thèih ang?**

❷ **Engtiang kawngtein nge Pathianin min pêk thútak pawimawh takte hi kan chênna vêl boruak dinhmun avanga bosal mai theih dinhmun hlâuhawma kan lo awm thín? Engtín nge chutiang boruak tã lo chu kan lo hriat ang a, kan lo invên lâwk theih ang?**

KHÂIKHÂWMNA: Sinai Tlânga dân pêk khân Pathianin Abrahamana hnêna A thútiam chu a thiat chuang lova, dân chuan thútiamna hamthamna awmte pawh a dîpdâl chuang lo. Mîten an sualna dînhmùn dîk tak an hriat theihna tûr leh, Pathianin Abrahamana leh a thlâhte hnêna thû A tiâm chu an mamawhzia an inhriat theih nân dân chu pêk a ni.

ZĪRLAI 7

November 5–11, 2011

RĪNNA KALKAWNG (ROAD TO FAITH)

CHÂNGVAWN: “Isua Krista rĭn avânga thŭltiâm chu a rĭngtŭte hnêna pêk a nih thèih nân, Pathian Lehkhathŭ chuan sual hnuaiyah engkim a khârkhip ta vèk a”
(Galatia 3:22, ESV).

SABBATH CHAWHNŪ

CHHIÂR TŪR: Galatia 3:21–25; Leviticus 18:5; Rome 3:1, 2, 9–19; 8:1–4; 1 Korin 9:20.

Hmŭn eng emaw chén lo khâwingam tawh pârvate hi chuan, mêl za tam taka hlâah pawh lo tlá mahse an chênna hmŭn lam hi dîk takin an pân chát chát thei thŭn tih hi tlâng hriat a ni a. Mahse êng emaw châng chuan chutianga mahni hmŭn lama hâwn nachâng hre lo nge, hâwnna kawng an hre lo tih ang chí chu an awm vê leh záuh bawh thŭn a. Chutianga mahni hmŭn lama hâwn leh nachâng hre lo chu England ramah an lo awm tawh a, pârva sĭng hnih emaw laite (chêng sĭng rŭk emaw lai màn) chu engvâng tèhlêk nge ni, an hmŭn lamah an lo kĭrleh háuh lo mai a. Tŭn thlêng hian a chhán âwm hriat a la ni lo cheu mai.

Keini pawh hian eng emawti zâwng chuan kawng kan bo emaw, kâl zêl ngaihna hre lo emawten kan awm a, chutiang chu a nuam dùh lo viau a. Hlâuthâwng leh ngàihmuang lo taka awmin, rĭlrŭte pawh a chí-âi mangang viau thŭn a ni.

Thlarau lam thĭlah pawh chutiang tho chu a ni mai a. Krista kan pàwm tàwh hnŭ pawh hian, LALPÂ hnêna kĭr lehna tŭr chín hre lo, kawng bo, kal zêl ngaihna hre lovin kan awm thŭn.

Thŭ lâwmawm tak chu mahni maia awm tŭrin Pathianin min hnŭtchhiah mai ngai lo tih hi a ni. Chanchin Thâ lama târlan angin, rĭnna kalkawng kan zàwh tŭr min târlansak diâm a, chutâh chuan dân pawh hi a tel a ni. Mĭ thenkhat chuan dân leh Chanchin Thâ hi lâkhrân an tŭm fô va, tŭte emaw pheĩ chuan thĭl inkâwlkâlhlátlát angin an ngai. Chutiang ngàihdân chu a dĭk lo cháuh ni lovin, ngháwng râpthlâk tak a nei hial zâwk thŭn a. Dân tel lo chuan Chanchin Thâ kan nei lovang a. A nihna takah chuan, dân tel lovin Chanchin thâ hi manthiam thèih pawh a ni lo hial zâwk a ni.

SUNDAY

November 6

DÂN LEH THUTIÂM

“Chuti chu dân chuan Pathian thutiâmte chu a dodâl em ni?” (Galatia 3:21, ESV).

Paula khân a thĭl sawifiahna kha amah dodâltŭten ngaikâwiin, dân sawi nêp ta rĭau emaw, Pathian thutiâmte pawimawhna a sawi chuan Mosia leh Torah (Judate dân) palzŭt ta rĭau emawah an ngai ang tih hlâuvin, annĭ ngēiin an zàwhna hmangin: “Dân chuan Pathian thutiâmte chu a dodâl in ti em ni?” tiin a zâwt lêt vê ta thŭng a. Hê zàwhna hi Paula'n uâr deuh takin, “Tèuh nâng le!” tiin a chhâng a. Pathian chu Mahni inkâlhláhlá a nih theih lòh avangin chutianga ngàih tŭr a ni thei lovang. Pathian chuan thutiâm leh dân, a

pahnihin A pê a, dân leh thútiâm chu a ìnkàlh lo. Chhandamna ruâhmànah an ẵngkaina leh ðinhmùn chu a danglam deuh tih mai a ni.

Dân pawimawhna chungchâng Paula dodáltùte khân eng ngàihdân ðik lote nge an nêih?

Kh^hkh'n t^t: Galatia 3:21; Leviticus 18:5 leh Deuteronomi 6:24.

Khâng mìte khân dân hian thlarau nùnna pe theiin an ríng tlát mai a. Chutiang ngàihdân an nêih chhán pawh Thúthlúng Hlúi lama châng pahnih: *Leviticus 18:5 leh Deuteronomi 6:24*-a Pathian thúthlúnga awmte nùndân tûr chungchâng hi an hrilhfiah ðik lòh thín vâng a nih hmêl viau mai. Dân chuan thúthlúng huâng chhûnga nùn dân tûr a kaihruai a, mahse annî chuan dân chu Pathian nêna ìnlaichînna hnâr niin an ngai tlát sí a ni. Bible-in Chiang taka a sawi chu, ‘tìnung’ theitu chu Pathian leh A Thlarau thiltihthèihna chiáh a ni zâwk (*2 Lalte 5:7; Nehemia 9:6; Johana 5:21; Rome 4:17*). Dân hian tû hnênah màh thlarau nùnna a pe thei lo va, mahse chû chuan dân leh Pathian thútiâm a ìnkàlh tih a kâwk chuang lo.

Dânin nùnna a pêk thèih lòhzia fínfiáh nân, Paula’n *Galatia 3:22*-ah “Pathian Lehkhathû chuan sual hnuaiyah thíl zawng zawng a khârkhip ta vék” (BI) tiin a sawi ta a ni. *Rome 3:9–19*-ah, Paula’n kan khawlòh nasat tawhzia sawi nân Thúthlúng Hlúi chângte a sawi chhuak a. Khâng chângte kha awmze mùmal nei lova fawmkhâwm sàtliáh mai an ni lo. Sual vanga hársatna—mìhríng thìnlunga châm reng mahnî-hmasialna a’n sawi hmasa a—chutah sualna ðàrh zâuzia leh khawvêl a chiáh hnèhzia a sawi kâi ta zêl a. A sawi tùm chu? Sual ðàrh zâuzia leh dânin engmah a tihtheih sí lòh avangin, kan tâna Kristâ rínawmna zârah chiáh chatuan nùnna thútiâm chu a awm thei a ni.

Dân chuan min chhandam thei háuh lo nân, kan pàwmna chuan kan tân eng hlâwkrate nge min têtûr? Pathian dân i zâwmna aẵngin nangmâ nùnah eng hlâwkna nge a taka i lo chàn tawh?

THÀWHŢANNÍ

November 7

“DÂN HNUAIA VÊN/KHÂRKHÌP”

Galatia 3:23-ah, Paula’n “rínna a lo thlèn hmâin, dân hnuaiya vên/khârkhip kan ni,” tiin a ziak a. Paula’n “kan” a tih hian *Galatia* ram kòhhrantea Juda ríngtùte chungchâng a sawi a ni. Anni khân dân lo hréthàng tawh niin, Paula pawh hian *Galatia 2:15* aẵng hi chuan an hnênah a sawi bîk ta deuh rêng a. Chutiang a nihzia chu *Galatia 3:23*-a ‘kan’ a tih leh *Galatia 3:26*-a ‘in’ a tih danglamna aẵng hian a hmùh theih a ni.

Galatia 3:23 chuan, “Rínna a lo thlèn hmâin” a ti a; mahse Grik ẵwngah chuan ‘Rínna chu a lo thlèn hmâin’ tih a ni thúng. Paula hian Kristâ lo lan hmâ leh lo lan hnûa (*Galatia 3:24*) dân ðinhmùn danglamna a sawi a, “Rínna chu” tih hi ‘Kristiante rínna’ chungchâng sawina nì lovin, ‘Amah Isuâ’ chungchâng sawina a ang zâwk a ni.

Paula sawidânin Judate chu Kristâ lo kal hmâ zawng kha chuan ‘dân hnuaiya’ vawn an ni. ‘Dân hnuai’ tih hi eng a tihna nge ni? Kh^hkh'n t^t: Galatia 3:22, 23 leh Rome 6:14, 15; 1 Korin 9:20; Galatia 4:4, 5, 21; 5:18.

Paula hian ‘dân hnuai’ tih ƣawngkam hi vawi 12 emaw lai a lehkhathawnah a hmang a. A thú ƣobul atangin kàwh hrang hrang a nei thei âwm e:

1. “D^h hnuai” *chhandamna kawng dang angin (Galatia 4:21)*. Galatia-a dodâltûte khân thúâwihna hmanga nùna-pethei felna chu nèih an túm a. Mahse Paula’n a lo sawi fiah ták ang khân, hei hi thíl theih a ni sí lo (*Galatia 3:21, 22*). Paula’n a hnù lamah pawh a la sawi zêl dâwn a, ‘dân hnuai’ awm dùh nihna hmangin Galatia mîten Krista chu an hnár a ni zâwk sí a (*Galatia 5:2–4*).

2. “D^h hnuai” *t’ h chu a thi^{ml} h ch^{nt} rna hnuai awm t’ hna (Rome 6:14, 15)*. Dân chuan sual a tlénfâi theih lòh avângin, a thilngiatte bàwhchhiatna chuan thiâmlòh chàna a thlén nghâl mai a ni. Chutiang chu mihringte dinhmun a ni ƣéuh mai. Chutiangah chuan dân chu tâng vêngtu ang lo niin, dân bàwhchhia apiangte chu a khârkhip hnán zêl a, thí tûrin an chungchâng a rêlsak zêl thîn a ni. Naktûk lam zirilaia kan la hmùh zêl tûr angin, v^{lg} (*Galatia 3:23, NKJV*) tiha Paula’n heta ‘dân hnuai’ tiha sawi a tùm chu chutiang chu a ni.

Grik thumal pakhat, *ennomos* tih hi ‘dân hnuai’ tía lèhlin a ni tângpui a, a kàwh chu ‘dân chhûnga awm’ tih ang a ni a, Krista nêna ìnpúm khatna zâra (*1 Korin 9:21*) dân thil ngiatte chhûnga nung tihna a ni. “Dân thil tihthe” tih hi Krista tel lova dân zâwm túma bei tihna a ni a, rinna azârah chiah féla nùn theih a nih avângin (*Galatia 3:11*) thiamchantîr nân thil theih a ni lo. Hê thúták hian dân chu a hnâwl lova, dânin chatuan nùna min pe thei lo tih a târlang mai zâwk a ni.

THÀWHLÈHNÍ DÂN MIN “VÊNGTU”

November 8

Paula’n dân nihna bulpui pahni a sawi a, chûngte chu: 1) dânin Abrahamana hnêna Pathian thutiâm a tibo lova (*Galatia 3:15–20*); 2) dânin thutiâm chu a kâlh lo (*Galatia 3:21, 22*). Chûti chu dân chuan eng pawimawhna tak nge a nèih? Paula’n ‘bàwhchhiatna avanga’ pèk bèh a nih thú a ziaak a (*Galatia 3:19*), chumi sawifiah nân chuan dân nêna ìnkâihhnâwih thú chi hrang pathúm a hmang ta a ni, chûngte chu: v^{lg} (*vs. 23*), kh^{lg} (*vs. 23*), leh k^hruaitu (*schoolmaster*) (*vs. 24*) tihthe an ni.

ƣawngtâina nèn fîmkhúr takin *Galatia 3:19–24* chhiar la. Dân chungchâng enge Paula’n a sawi?

Tûnlai Bible lehlin thár tam zâwkte hian *Galatia 3:19*-a Paula’n dân chungchâng a sawi hi a phàtna lam zâwngin an sawi deuh vék a. Mahse Grik thubul lamah chuan chutiang ngáwt chu a ni lêm lo. Châng 23-a ‘vawng’ tih hi ‘vêng’ tihna a ni. A phàt zâwng ang sawi nân pawh a hman theih tho laiin, ‘thuhnuai dàh’ emaw ‘vêng’ (*2 Korin 11:32*) tihna emaw a ni thei. Thúthlúng Thár lamah hi chuan ‘hual hím’ emaw ‘vêng him’ (*Filipi 4:7; 1 Petera 1:5*) tih chu thíl thalam sawina a ni zâwk màh. Chutiangin *Galatia 3:23*-a ‘khâr khip’ tih pawh hi chutiang deuh tho chu a ni. Hêng ang atânte pawh hian lehlin theih a ni ‘khâr/ching’ (*Gen. 20:18*), “tâng/khâr hnan” (*Exod. 14:3, Joshua 6:1; Jeremia 13:19*), “khùh” (*Luka 5:6*), or “khúng” (*Rome 11:32*). A thu ƣobul a zirin awmze dùhawm leh dùhawm lêm lo pawh a kâwk thei a ni.

Israel fâte tân khân [thianghlìmna leh hlìmthlá rawngbâwlna] dân khân eng hamƣatnate nge a siamsak? *Rome 3:1, 2; Deuteronomi 7:12–24; Leviticus 18:20–30.*

Paula'n dân chu sawi hnâwm thei (*Rome 7:6, Galatia 2:19*) a nih tho laiin, a ƣatna lam pawh sawi tûr tamtak a nei tho bawk (*Rome 7:12, 14; 8:3, 4; 13:8*). Dân kha Pathianin Israelte chung a ânchhia A dàh a ni lova, dik tak phei chuan malsawmna ni tûrin A pe zâwk a ni. Inthâwina thilte khân sual chu a la bo nghâl thei lo nân, a la bo theitu Messia chu a kâwhhmùh a, a kâihhruaina dânte khân Israelte chu an vêl hnam dangte sualna râpthlâk tak ang chî lakah a húmhím ƣhîn a ni. Hmún danga Paula'n dân ƣangkaina a sawina êngah, helaia dân hnâwl ta hmiáh anga han ngâih tâk mai chu tihsual lian tak a tling hial ang.

Thil ƣhâ eng emaw hmán sual ni ta sí ngâih tuah teh. Damdâwi ƣhenkhatte pawh hi nàtna ƣihdamna tûra siam a nih laiin, rùih nânthe hmán a ni ta hlâuh zâwk a. Chutiang chu nangmâ nùnah ênfûrna hmùhthèih i nei nual em? Thil ƣhâ pawh hman khawlòh a nih theih dân aƣang hian heta Paula sawi tùm chu engtín nge i manthiam phâh theih ang?

NÍLÁINÍ

November 9

Dân Chu Kan Tân Kâihruaitu A Ni

***Galatia 3:23*-ah, Paula'n dân chu vêngtu leh hualhímtu angin a sawi a. Châng *24*-ah eng nêh nge a têhkhín a, chû chuan enge a kâwh?**

‘Kâihruaitu [schoolmaster]’ (KJV) tih hi Grik ƣawng chuan *paidagogos* tih a ni a, Bible lèhlin ƣhenkhat chuan ‘dân zâwm ngiat tláttu [disciplinarian]’ (NRSV) tih te, ‘zirtirtu [tutor]’ (NKJV) te, emaw ‘enkawltu [guardian]’ (ESV) tihte pawh hman a ni a, mahse thúmal pakhat mai chuan a nihna tak a phúrchhuak zo ƣhîn lo. *Paidagogos* chu Rome khawtlâng nùna sal pakhat, a pû fapate kùm 6 kùm 7 vêl an lo nih aƣanga an puitlin thlênga an chung a thúneia enkawltu a ni. A enkawlte fisa lam mamawh ngâih tuahsak bâkah, an inbualna tûr te, an ei leh in bâkah, an silh leh fên tûr te ngâih tuahsakín, hlauhawm tînreng lakah a vênghím bawng ang a, sikul lùhtûrin, an homework tepawh a tihtîr ngêi bawng ƣhîn ang. Chûbâkah, nungchang leh awmdân mâwite zirtûrin, a tihpui ang a, annî chu a tihtîr vê ngêi bawng tûr a ni.

Chutianga zirtirtu [pedagogues] ƣhenkhat chu an enkawlte chuan an ngainân, an hmangaih vê viau ƣhîn a, mahse hmânlai thúziaka a landân chuan khâuh taka zirtûrna kengkâwh tute an ni ƣhîn. Ná taka hrêma vauin thúâwih lo thei lovin an siam a, eng emaw châng chuan ná taka hàuh bâkah tâlhfiakte pawh hmán a ni fo ƣhîn.

Paula'n dân chu chutianga zirtirtu anga a sawi hian, dân pawimawhna pawh a hrethiam tho tih a Chiang hlê. Dân chu sual hriat theih nâna pêk bèh niin, thil kâwhhmùhna a ni. Chutianga chu a tihtûr a nih avangin dân hi a lehlam zâwng pawhin a thlîr theih vê tho rêng a, misualte chu hâuvin a zilh a, an sualnaah thiam lòh a chântîr ƣhîn sí a. Chuti chungin, chutianga lam zâwng pawh chu Pathian chuan kan hlâwkpui tûr zâwngin A la hmang ta cheu va, dânin thiam lòh min chântîrna chuan Kristâ hnên lamah min kâltîr a ni. Chutichuan, dân leh Chanchín ƣhâ chu a ìnkàll lo. Kan chhandamna atâna ƣang dùn tûrin Pathianin a ruáhman zâwk a ni.

“Hê chângah hian [*Galatia 3:24*], tîrhkòh chuan Thlarau Thianghlím zâra thianghlímna dân chu a sawi a ni ber. Dân chuan sual min hriattîr a, Krista kan mamawhna pawh min hmùhtûrin, ngâihdamna leh muânna chang tûrin, Pathian làka símna leh LALPA Isua Krista rínna lama tlân tûrin min ti ta a ni.”—Ellen G. White, *Selected Messages*, book 1, p. 234.

I chêt dân, thusawi leh ngaihtuahna chu dân nêna i khâikhín hnúhnùng ber kha engtik khân nge ni ta? Dân thúziak chauh ni lo a thíl tùm nê chuan tûnah khâikhín thàleh teh (*Matthaia 5:28; Rome 7:6*). Enganga che thâ nge i nih? I chhâna chuan hê lehkhathawna Paula sawi tùm chungchâng enge a hrilh che?

NÍNGÃNÎ

November 10

DÂN LEH RÍNGTÛ CHU (*Galatia 3:25*)

Mi tam tak chuan *Galatia 3:25*-a Paula thíl sawi hi dân pàihthlâk hmiáhna angah an ngai a. Bible hmún danga dân chungchâng a thàzâwnga a sawina êng aţang chuan awmzia a nei luâ lo.

Chuti chu, eng a tihna nge ni ta ang?

Pakhatnaah, tûnah chuan dân thiamlòhchântîrna hnuaiah kan awm ta lo (*Rome 8:3*). Ríngtûte kan ni a, Kristaa awm, khawngaihna hnuaia awm nih hamthàtna chên mêk kan ni (*Rome 6:14, 15*). Chû chuan thînlúng taka Kristâ rawngbâwl tûra zâlênna min pê a, kan lo tihsual pâlha thiamlòhchântîr nih hlâuhna rêng nei lovin kan awm. Hei hi Chanchin Thà zâra zâlênna dik chu niin, dân zawm vâng ni lo, thenkhatte sawi dân takin ‘Kristaa zâlênna’ chu a ni. Chutih laiin, dân âwih lòh chu sual a ni a, sual chu ‘khuahkhîrh’ (zâlên lo) nihna (*Johana 8:34*) a ni.

Rome 8:1–3 chhiar la. ‘Dân thiamlòh chântîr ni ta lo’ tih hi enge a awmzia? Engtín nge hê thútàk ropui hian kan nûnah ngháwng a nèih tûr ni ang?

Kristaa ngâihdam nihna zârah, dân nêna kan inlaichînna lam chu a lo danglam ta. Amah tilâwm tûr zâwnga nung tûra kòh kan ni a (*1 Thesalonika 4:1*); chutiang chu Paula’n Thlarau hruaia awm tiin a sawi (*Galatia 5:18*). Hei hian thianghlimna dân chu hmán tûr a ni ta lo ve tih a kâwk lova, chutiang chu thú inchùh pawh a ni ngai lo. Dân chu sual nihna sawifiahtu a nih sî chuan, engtín nge chutiang chu a nih theih tèhlúl ang ni?

Dân chu Pathian nungchang târlanna a nih avangin, dân kan zawm hian A nungchang chu kan lantîr tihna mai a ni. Chû chauh a ni lo, dân ziak chhuaha awmte chu kan zúi ta mai a ni lék lova, dânin mahnî ngáwta a tihtheih lòh titu Isuâ tih dân kan zúi a; Ani chuan dân chu kan thînlungahte min ziahsakin (*Heb. 8:10*) dânin a ngiat felna chu keimahnîah tihpuitlìn thèihin (*Rome 8:4*) a siam ta a ni. Chû chu, Isua nêna kan inlaichînna zârah niin, tûnhmâ ang lo taka dân zâwm thei tûra chàkna kan lo nei ta a ni.

Rome 8:4 chhiar la. Enge hetah hian Paula’n a sawi? Engtín nge hê thútiâm lo lanna hi nangmâ nûnah i lo hmùh tâk? Chutih rualin, a thalam zâwnga danglamnate i lo hmù tawh chungin, engati nge chhandamna chu eng dangah màh nì lovin, Kristâ thíl mìn tihsak tâk chungah chiah nghàh reng tûr a nih?

ZÌRTÁWPNÎ

November 11

ZIRZÂUNA: “Galatia-a dân chungchâng hi min zâwt a. ‘Kristâ hnêna min hruaitu tûr dân chu eng dân hi nge ni?’ Kei chuan: Hlîmthlà rawngbâwlna dân leh thianghlimna dân thúpêk sâwm a pahnih hian a ni vê vê tiin ka chhâng a.

“Juda hnam nùn púm puiah khân Krista chu a lungphûm a ni. Abela thihna kha Kaina’n Pathianin Isua Krista thísén zâra chhandamna entîrlâwkna tûra Krista kâwk

inthâwina dânte A pêk Kaina'n a âwih dùh lònain a ngháwng chhuàh a ni. Khawvêl tâna Kristâ thísén la chhuak tûr entîrna tûr thísén chu Kaina'n a chhuah dùh lo tlát a. Hê inthâwina zawng zawng hi Pathian ruâhmàn niin, inthâwina lungphûm chu Krista a ni. Hei hi kaihruaitu nihna hnâ a òanna chu niin, misualten Judate sakhaw nùn púm puin a entîr Lungphûm Krista chu a kàwhhmùh a ni.

“Biakbûk rawngbâwlña hnâa inhmang thîn zawng zawngte chu, mìhringte tâna Krista lo chêtña chungchâng zirtîr an ni thîn a. Hê rawngbâwlña hi thîlung tínin Pathian dân, A lalram dân ni bawk chu, ngainàtna an lo nèihna tûra duân a ni.”—Ellen G. White, *Selected Messages*, book 1, p. 233.

“Túpêk sâwmte hi khâpna dân ang ngáwta én tûr a ni lo va, zàhngàihna a nihna hi thlîr ber zâwk tûr a ni. A khâpna dânte hian hlimna leh thúâwihna min thlén zâwk thîn a. Kristâ hnên aţanga kan dàwn a ni a, nungchang thianghlimna min thàwhsakin, chû chuan chatuan thlénğa lâwmna min thlén dâwn a ni. Zâwm dùhna chu hùmhimna kùlha inhúngna a ni.”—Ellen G. White, *Selected Messages*, book 1, p. 235.

SAWIHO TÛR:

❶ Engtín nge kan nùnah sual kan hnèh theih ang tih zàwhna kan inzâwt fo thîn. Sual hnèhna tûr eng thútiâmte nge Bible-ah kan nèih? Chûng thútiâmte chu kan nùna a taka hlén a nih theih nân engtín nge òan kan lâk ang? Chutih rualin, kan chànn thàt leh hnèhna kan chan tâk chungah ni lovin, kan tâna Krista'n hnèhna a lo chànn tawh chungah beiseina nghàt zêl tûrin engang taka fimkhúr thîn tûr nge kan nih?

❷ Kristian thenkhatten ‘Dân a bo tawh’ an tih hi kan hre châwk a. Hêng mîte vèk hian ‘sual’ an huat thû chu an sawi leh tho lawi a, chû chu dân a la bo chiah lo an tihna chu a ni bawk sí. An thusawi awmzia chiáh chu enge maw ni dâwn le?

KHÂIKHÂWMNA: Dân chu misualten Krista an mamawhzia târlang tûra pêk a ni. A neitûte tân chuan Pathian nungchang kàwhhmùhin, thíl òa lo làka húmtu a ni thîn. Zâwm min ngiat angin, kan tlin lònna leh sualnatè târlangin, thiamlòh min chàntîr a. Dânin thiam lòh min chàntîrna làk aţangin Krista'n min chhuàh a, kan thîlungah A dânte min ziaksak bawk.

ZIRLAI 8

November 12–18, 2011

BÂWIH AţANGA ROLUÀHTÛTE NÌHNA

CHÂNGVAWN: “Chutichuan bâwih ni tawh lo vin, fâ in ni tawh zâwk e; fâ in nih chuan Pathian zâra roluàhtu in ni” (*Galatia 4:7*, ESV).

SABBATH CHAWHNÛ

CHHIÀR TÛR: *Galatia 3:26–4:20; Rome 6:1–11; 9:4, 5; Hebrai 2:14–18; 4:14, 15.*

Paula'n Galatia mîte chu bâwih anga awm lova Pathian fanû leh fapâte anga, chuta chanvòte leh hamthàtna zawng zawng neia awm zâwk tûrin a hrilh a. Anní dinhmùn leh Chinese mi Kristiana piangthar beidâwng leh ta deuh, Watchman Nee chanchin nèn a inang viau mai.

“Tawngţai chiam chiamin, thèihtâwp chu chhuah thîn mah ilang, ka LALPÂ tân hian ka rínawm hleithei lo ni berin ka inhria. Ka chhandamna pawh hi hlòh leh ta ni hialin ka inhré mai.” Nee chuan, “Helai ui hi i hmû em? Ka ui a nih hi. In vêng tûra zirtîr a ni a; engmah harsatna a siam ngai lo, thû a âwih êm êm a, ka rílrû tihlím tû tak a ni thîn. Tual laia saw ka fapa a awm a. Hârsàtna a siam deuh reng mai, a châte hi hmún tìnah a

thèhdàrh a, a thawmhnâwte làh a tibâl reng mai bawk a, buaithlâk tak a ni. Mahse a tû zâwk hian nge ka lalram ro khâwm ta ang? Ka ui chuan a khâwm lêk lo vang, ka fapa ngêi chu ka ro khâwmtu tûr a ni. Nangmâ tân A thih tâk avang khân Isua Kristâ roluah tûr i ni.”—Lou Nicholes, *Hebrews: Patterns for Living* (Longwood, Fla.: Xulon Press, 2004), p. 31.

Keinî pawh, keinî lam thàtna vang ni lovin, A khawngaihna avâng zâwkin, Pathian roluah tûte kan ni. Adama suala a tlûk hmâa a thil nèih âia tam zâwk chu Krista-ah chuan kan nei a; hei tak hi Paula’n Galatia ringtû, an kawng bosan mêkte hnêna zirtîr a tùm chu a ni.

SUNDAY *November 13*
KRISTAA KAN DÌNHMÙN (*Galatia 3:26–29*)

Rilrûa Galatia 3:25 vawng chungin, châng 26-na chhiar la. Tûna Isuâ tlân chhuah kan nih tâk hnûa dân nêna kan inlaichînna min manthiamtîr tûrin engtîn nge hê châng hian min tanpui?

Châng 26 tîra ‘Tichuan’ tih hian Paula’n a hmâ chiah châng nêna a inzawm dân a hria tih a kâwk a. Chutiang chuan a pû fapa pawh chu puitling a nih hmâ zawng chuan amah kaihruiatu kâihhruiaina hnuaiah a awm thîn a, mahse Paula chuan Krista rinna lo nei tâte chu naupang ni tawh lovin, Pathian ‘fâ’ puitling an nih tawh avangin dân nêna an inlaichînna pawh a lo danglam ta bawk tih a sawi a ni. Heta ‘fâ’ tih hi mipa leh hmeichhiate huap véka sawina a ni.

Paula’n hetah hian hmeichhiate pawh a sawi tel vék a (*Gal. 3:28*). *Naupangte* tih âia *fap* tih a hmanna chhan chu a rilrûah chhôngkua mipate rokhâwmtîr thînte an awm vâng a nih bâkah, ‘Pathian fâte’ tih hian Thúthlúng Hlúi húna Israelte dinhmun bik (*Deut. 14:1; Hosea 11:1*) a kàwh thín vâng a ni bawk. Krista-ah chuan, Gentailte pawhin Israelte chauhin an chàn phâk thín Pathian nêna inlaichînna bik an châng phâk ta a ni.

Chutiang atâna thilthleng pawimawh tak baptisma chungchâng hi engtîn nge ni ta ang?
Galatia 3:27, 28; Rome 6:1–11; 1 Petera 3:21.

Paula’n châng 27-a ‘sî a’ tih a hman pawh hi a thil sawi kal zêl nêna a dàwhzawmna a ni. Paula’n baptisma chan chu Krista nêna kan nùn inzawmtîr tûra thút lûkna pawimawh a ni tih a hria a. *Rome 6*-ah, baptisma chàna chu A thihna leh thàwhlehna nêna Isua nêna ìnpùmkhàtna entîrna a ni tih a sawi a. *Galatia*-ah, Paula’n entîrnei thil dang a hmang ta thúng a: baptisma chàna chu Kristaa inthumna a ni a ti ta a ni. Paula thil sawi dân hi Thúthlúng Hlúi lama fêlna leh chhandamna bél chungchâng sawina nêna a inzûl hlê (*Isaia 61:10; Joba 29:14*).

“Paula’n baptisma chàna hi, Krista’n ringtû chu thuam A bél angin a ngàihruat a. Chutiang tanpui chiah chu a hmang lo nân, Paula’n ringtûte chung fêlna pèk chungchâng chu a sawi a ni.”—Frank J. Matera, *Galatia* (Collegeville, Minn.: The Liturgical Press, 1992), p. 145.

Baptisma chàna hmanga Krista nêna kan ìnpumkhatnain a kàwh chu Krista chungchâng dik chu keinî tân pawh a dik vê tho tih a ni. Krista chu Abraham a ‘thlâh’ a nih avangin “Krista roluahpuitû” (*Rome 8:17*), ringtûte chu Abraham leh a thlâhte hnêna thút lûng thút iâmte roluahpuitûte an ni vê tho a ni.

‘Krista chung a dik chu keinî tân pawh a dik’ tihah hian lo châm ta rih la. Engtín nge hê thútàk ropui hian kan nihna kawng tìn rêng a ngáwng tûr ni ang le?

THÀWHĀNNĪ

November 14

INZĪRTĪRNA BULPUI BĀWĪH

Pathian nêna kan inlaichinna chu ‘fâte leh roluàhtûte’ nêna a khâikhín hnûin, Paula’n *Galatia 4:1-3* chhûngah hian roluatû nihna thúpui hmangin a sawi zúi ta zêl a.

Paula sawidân hmangah chuan mi hausa, ram zâu tak nei chu a lo thihin a ro zawng zawng chu a fapa upaber khâwm vék tûrin a dàh a. A fapa erawh chu a la naupàng rih deuh sî a ni. Tûnlai húna rokhâwm chungchâng ang deuh tho hian, a pâ thurochhiáh angin a fapa chu enkawltu leh kâihruaitûte hnuaiah a lo puitlin thléngin a awm rih dâwn a ni. A hausakna rokhâwm tûr chu a ni tho nâin, amah a la naupan rih avangin bāwih dīnhmùn ang deuh lékah a la awm rih ang. Paula sawi dân hmang chu *Galatia 3:24* thû nêh khân a la inzûl viau zêl a, mahse heta sum vawngtu leh enkawltu dīnhmùn chu a in pawimawh hlêih hlê thúng a. An pû fapa enkawl puitlin bākah, a rosum leh hausakna tìn rêng vawngtu leh enkawltu an ni tel tlát mai a, a fapa a lo puitlin a, amahin a mawhphùrhna a lâk theih thléngin rorêlna hnâ chu an kùtah a awm rih dâwn a ni.

***Galatia 4:1-3* chhiar la. Tûna Kristian kan lo nih tâk hnûa, kan nûna dân pawimawhna kan hriat theihna tûr Paula’n a sawi chu enge ni?**

Paula’n “thú bûlpuite” (*Galatia 4:3, 8, ESV*) a tih hi eng a tihna chiah nge inhnialna a tam deuh a. Grik ãawng *stoicheia* tih hian “thíl bûl” a kâwk a. Mi ãenkhath chuan kan khawvêl zungzâm ãobul tak tak sawina (*2 Petera 3:10, 12*) ni tûrin an ngai; emaw, kan tûnlai húna thíl thà lo chung a thûneitu ramhuai chàkna (*Kolosa 2:15*); emaw, sakhaw thûrin kalhmang tângpui (*Heb. 5:12*) ni tûra ngaite pawh an awm tho. Paula sawidân anga mihring dīnhmùn chu Kristâ lo lan hmâ chuan ‘naupang’ anga sawina (*Galatia 4:1-3*) hian sakhaw nùn kalhmang tângpui a kâwk a. Chuti a nih chuan, Paula hian Thúthlúng Hlúi hún, khâng dânte leh inthâwinate kha, chhandamna thú ãobul tângpui târlanna lék a ni tihna a ni ang.

Chutiang chuan, Israelte tâna zirtîrna leh hlímthlá rawngbâwlna dânte a pawimawh viau nâin, thíl lo la thleng tûr hlímthlá lék an ni. Kristâ nihna luahlân tûra tih a ni lo va. Krista zâwk châwisân âia chutiang dân vêl ngáwt ngàih thúpui zâwk chu hún liam taa kîr lehna a ni dâwn a. *Galatia* mîte tân pawh, Krista lo lan tawh hnûa chûng thú bûl lam ngáwta kîr lehna chu, Paula sawi dân takin, fapa puitling tawhin naupang nih leh a chàk ang deuh lék a ni dâwn a ni!

Naupang rínna ang nêih hi (*Matthaia 18:3*) thíl thâ a nih thêih laiin, thlarau lam thíla puitlinna nêih anga pawimawh a ni a ngem? Ngê, thlarau lam thíla i thàn nasat póh leh naupang rínna ang i nei nasa tìng ang tiin i ãang zâwk dâwn? I rínna chu engang taka naupang rínna ang leh ‘pawisawi lo’ nge a nih?

THÀWHLEHNĪ

November 15

“PATHIANIN A FAPA A RAWN TĪR” (*Galatia 4:4*)

“Nimahsela a húnbî a lo kìm khân, Pathianin A Fapa chu rawn tîr chhuakin, hmeichhè làkah, dân hnuaiha a lo piang a,” (*Galatia 4:4, BI*).

Paula'n h[□]b' kim a tih hian, Pathianin mìhringte chanchina A ruâhmànna hlén tûra A lo chêtna a kâwk a. Isua kha a remchân hún húnna lo kal mai a ni lo, Pathian ruâhmàn hún taka lo kal a ni zâwk. Khawvêl chanchin lam ațanga thlîr chuan, *Pax Romana* (Rome Râlmuanlai), kùm zâhnhî vêl chhûng Rome Lalram ngêlghêh leh râlmuân lai hún a ni. Rome sorkarin Mediterranean Tuipui kam ramte a lâin, muânna a rawn thlen a, ẵwng tuallêng pakhat an hmang tlang a, zìn veivâhna pawh a tluangin, hnam ze thúhmùn neihna khân Chanchin ẵha thêhdârha kawng a hawng bawk. Bible thlîrna lam a ẵang pawhin, Pathianin Messia lo kalna hún tûra A ruat (*Dan. 9:24–27*) a lo ni chiah bawk.

Engati nge min tlân tûra Krista'n mìhringa a lo chàn kher a ngaih? *Johana 1:14; Galatia 4:4, 5; Rome 8:3, 4; 2 Korin 5:21; Filipi 2:5–8; Hebrai 2:14–18; 4:14, 15.*

Galatia 4:4, 5 hian tawi fel takin Pathian Lehkathûa Chanchin ẵha a fûn kim hlê mai. Isuâ mìhring chàna kha thil thlêng pâl a ni lo. ‘Pathianin A Fapa A rawntîr’ a. ẵawngkam dang chuan, chhandam kan nihna tûr hian Pathianin hmâ A rawn lâ tihna a ni. Chûbâkah Kristian rínna bulpui, Krista chu chatuan Pathian a ni tih a tilang chiang hlê bawk (*Johana 1:1–3, 18; Filipi 2:5–9; Kolosa 1:15–17*). Pathianin vân tîrhkòh a rawn tîr lo. Amah ngêi chu a lo kal zâwk a ni. Anî chu Pathian Fapa chatuana lo awm tàwh ni mah se, Isua chu ‘hmeichhe làkah a lo piang’ a. Nùla thianghlím làka a lo pianna khân mìhring dik tak a nihna a nemngghê bawk.

‘Dân hnuaiha piang’ tih hian Isua chu Juda hnama lo piang a nihna bâkah, kan thiam lònna phurtû a nihna pawh a keng tel bawk. Mahni ìnchhandam thei lo kan nih avangin Krista'n mìhringa a rawn chàn a ngai a. A Pathianna leh mìhring suala tù tawh nihna chu kâikâwpin, Krista chuan dân ang thlâpin kan Aiâwhu, Chhandamtu leh Puithiam Lal nih a tling ta a ni. Adama pahnihna niin, Adama hmasa zâwkin thúâwih lònna avanga a thil chàn (*Rome 5:12–21*) zawng zawng nei lêtleh tûrin a lo kal a. A thúâwihna zârah, dânin a ngiat ang zawng zawng chu tifamkimin, Adama tlin lònna râpthlâk tak chu a tlân leh ta a. Kros-a A thihnaîn dânin a ngiat rêldikna anga misual thihna tûr chu a tlâk a, tichuan rínna tak leh ìnpêkna nêna Amah pantû zawng zawngte tlân chhuak tûra dikna chu a nei ta a ni.

NÍLĀINĪ *November 16*
FĀ NĪH HAMṬHATNATE (*Galatia 4:5–7*)

Galatia 4:5–7-ah, Paula'n a thúpui a sawi zâu zêl a, Krista'n ‘dân hnuaiha awmte a tlân chhuak’ (*vss. 4, 5, ESV*) tih uar takin a sawi a. *Tl`n* tih awmzia chu ‘lei lêl leh’ tihna a ni. Hrenga tâng emaw bâwiha tâng emaw tâna zâlênna nèihtîr tûra lei tûra a man pê tihna a ni. Helai thûin a târlan angin, tlánna tih hian ðinhmùn ðuhawm lo taka awm, zâlênna nèihtîr ngai a kâwk a. Khawi ațanga zâlênna nei tûr nge ni ang? Thil hrang hrang zingah Thúthlúng Thár chuan thil palî a târlang a, chûngte chu: 1) Setana leh a búmna làkah (*Heb. 2:14, 15*), 2) thihna làkah (*1 Korin 15:56, 57*), 3) kan nihphúng rêng bâwiha min tântirtu sual thiltihtheihna làkah (*Rome 6:22*), leh 4) dân thiam lòn chântîrna làkah (*Rome 3:19–24, Galatia 3:13, 4:5*).

Amaha tlánna kan nèihna zârah Krista'n eng thil ẵha nge min tihsak tâk? *Galatia 4:5–7; Efesi 1:5; Rome 8:15, 16, 23; 9:4, 5.*

Krista'n thíl min tihsakah hian 'chhandamna' hi kan sawi chhuak fo ðhîn a. A dik viau tho nâin, Paula'n fã min nihtîrna thù a sawi (*huiiothesia*) ang êm hi chuan a phàwk chhuak phà lo deuh a ni. Paula chiah hi Thúthlúng Thár lama hetiang ðawngkam hmangtu chu a ni nâin, khatih lai Grik-Rome khawvêlah kha chuan 'fã nihtîrna' hi rorêlna thú hman lâr tak chu a ni tho. Paula-te damlai hún vêla Rome rorêltûte khân roluahthû tûr fapa an neih lòh chuan an âia rorêltû tûr an thlang fo ðhîn a. Chutiang chuan hamthàtna tamtak a keng tel ðhîn:

“1) Fàlâk chu a làtû fa dik tak a lo ni ta ðhîn a. . . .

2) Fa làtu chuan a fã làk chu ða taka enkawlin, ei leh bâr, silh leh fên tûr a ngaihtuhsak vék ang.

3) Fa làtu khân a hnár leh thei lovang.

4) A fàlâk kha salah a chháwr thei lo.

5) A hringtu nû leh pãte khân an chùh thiàng tawh lo.

6) Fã nihna chuan roluahthu nihna chanvo a chàntîr.”—Derek R. Moore-Crispin, “Galatia 4:1–9: The Use and Abuse of Parallels,” *The Evangelical Quarterly*, vol. LXI/No. 3 (1989), p. 216.

Lei lam thíl lah màh dân chu a nghèt a nih sî chuan, Pathian fãte kan nihna pheih chu engang fakauva hamthàtna nge ni ang han ngaihruat mah teh u!

Galatia 4:6 chhiar la, Hebrai ðawngah chuan *Abba* tih hi fãten an pãte an kòhna [Daddy/Papa tihna ang] a ni. Isua'n a ðawngtãinaah a hmang a (*Marka 14:36*), keini pawh Pathian fãte kan nih avângin chutiàng chuan kan lam vê thei a ni. Chutianga Pathian nêna inlaichîn hnâi tak nihna chu i chên mêk em? Eng hársàtna nge i nêih? Engtín nge ðan i làk tâk ang?

NÍNGĀNĪ

November 17

ENGVANGA BĀWĪH NĪHNĀA LĒT LEH? (*Gal. 4:8–20*)

Engvanga bâwih nihna lama kîr leh nge ni? (*Galatia 4:8–20*) **Galatia 4:8–20** chhiar la. Heta Paula thíl sawi hi khâikhâwm teh. Engang takin nge Galatia mîte zînga zîrtîrna dik lote chu a ngaimàwh?

Paula'n Galatia mîte zînga sakhaw thíl chîn chu eng chiah nge a sawi lo va, mahse chibaibûkna dik lo, thlarau saltâna chu a vei hlê tih a Chiang a. Thíl hlâuhawm leh chhiatna thlêntu a ni dâwn tih hriain, lehkhathawn dêngkhâwng tak a ziaik a, Galatia mîte chu fã ni tawh zéta bâwih nihna lama lêt leh ta angin vauna thù a hrilh a ni.

Thíl nihna tak a sawi lang lo nâin, Paula'n eng thíl huatthlâla takte nge Galatia mîten tí nia a sawi? *Galatia 4:9–11*.

Mi tam tak chuan Paula'n 'nî te, thlâ te, húnbî te leh kùmte' (*Galatia 4:10*, ESV) a sawi hi, hlimthlá rawngbâwlna dânte chauh ni lovin Sabbath pawh a dodâlna niin an hrilhfiáh ðhîn a. Chutianga hrilhfiáhna erawh chuan finfiáh a dâwl lo. Paula khân Sabbath

leh Judate thíl chîn ðan eng emaw bîkte târlang dùh ni dâwn ta se, a dùh pgáwt chuan a târlang zung zung thei ang tih *Kolosa 2:16* aþang hian a Chiang hlê. Pahnihnaah, Galatia mîte thíl tih chu eng pawh ni ta se, Paula'n Chiang taka a sawi chu, chûng chuan Kristâ hnêna zâlêna aþanga bâwiha tâna lamah a hruai tih a ni.

“Nisarihna Sabbath sêrhna hian mihring chu hrêngah a tântîr a nih ngai chuan, Amah Siamtu ngêi pawh kha khawvêla Sabbath sêrh hmasa ber a nih avangin hrêngah A intântîr a ni ngêi tûr a ni!”—*The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 967.

Chûbâkah, engati nge Isua khân Sabbath sêrh chauh ni lova, midangte hnênah pawh sêrh dân tûr A zirfîr zâwk sî? Dik taka (Sabbath) sêrhna in Amaha zâlêna awm chu mipuiten an chên theihna tûr a dâlsak em ni dâwn? (*En t[ext]: Marka 2:27, 28; Luka 13:10–16.*)

Kristaa kan nèih zâlêna min lâk bosak thei thíl chîn eng emaw Seventh-day Adventist nihnaah hian a awm em? Emaw, kan tih ðinte chu hársâtna thlentu a nih lòh pawhin, chutiang chungka kan rîlrù pùthmang chu engang nge ni? Engtín nge rîlrù pùthmang dik lòhna hian Paula'n Galatia mîte a vaulâwkna angah khân kan lo tân reng theih ang?

ZÌRTÁWPNI

November 18

ZIRZÁUNA: “Vân rorêlnaah chuan mihringte chu bàwhchhêtûte ni mah se, an thúâwih lòhnaah chuan an boral lòh va, an âiàwhu leh an tâna zâkhamna Krista an rínna zârah, Pathianin Isua Krista zâra Pathian fâte an nihna tûra A lo ruat lâwk, A mithlân nih theihna tûr ruahmâna siam a ni. Pathian chuan mi zawng zawng chhandama awmah A dùh a, ruahmâna ropui tak siam niin, A Fapa nèih chhún chu mihring tlán nân A pe ta a ni. Boralte chu Krista Isua zâra Pathian fâte nih theihna an hnâr vâng a ni ngêi ang. Mihring chàpona chuan chhandamna ruahmân a pàwmna tûr chu a dâl ðin a. Mahse mihring tlinna chuan Pathian hnêna pàwm nihna a thlén thei dâwn sî lo. Mihring chu Pathian pawmtlâk nihtirtu chu A hmíng rínna zâra Kristâ khawngaihna a dâwn chiah chu a ni ang. Pathian mi thlânte nih fiàhna chu, thílthihte rínchhanna emaw, rîlrù hlim leh nawmna ngáwt a ni lo, thlânte chu Kristâ zâra thlân an ni zâwk.”—Ellen G. White, “Chosen in Christ,” *Signs of the Times*, January 2, 1893.

SAWIHO TÛR:

❶ **LALPA** nêna kan lëndúnnah naupang ang nihna leh nih lòhna hi enge a awmzia tihah châm zui ta rih la. Pathian kan rínna leh kan ìnkúngkàihpuina kawngah hian naupang nihna engangte nge kan ngaihtuah tûr? Chutih rualin, eng kawngahte nge chutiang chu kan kàlpui thui lútùk theih bawk ang?

❷ **Mí tûte** emaw, khawngaihna, rínna zâr chiaha chhandamna tih thú hlâuthâwng deuh tlatte hi engtín nge ni ang? Engati nge, theih chu ni dâwn ta se, mi tamtakte hi chuan chhandamna hi thàwhchhuah túma an bèih tho ang?

❸ **In pàwlah**, Níngâni zirilai tâwpa zàwhna kha éhno ula. Engtín nge keini Seventh-day Adventist-te hi kan chhuahsan hnû saltâna lamah kan tân leh theih ang? Engtín nge hei hi kan chungah a lo thlên a, chhuahsan theih ang?

KHÂIKHÂWMNA: Krista-ah chuan Pathian fanû-fapâte kan lo ni ta. Pathian fâte kan ni a, chhúngkuua hamþatna leh chànvote chang thei kan ni ta bawk. Dân leh hraite bêhchhàna Pathian chu kúngkàihpuin kan túm a nih chuan thíl áthlâk tak a ni ang. Fapâin fâ a nihna leh a rochan tûr hnâwl a, bàwih nih thlang ta zâwk ang lék kan ni ang.

ZIRLAI 9

November 19–25, 2011

BÈRÂMPÛ PAULA NGÉNNA

CHÂNGVAWN: “Thiante u, keipawh nangmahnî ang ka nih tâk avâng hian, nangnî pawh keimah ang lo ni tûrin ka ngên takméuh che u a ni” (*Galatia 4:12, NRSV*).

SABBATH CHAWHNÛ

CHHIÂR TÛR: *Galatia 4:12–20; 1 Korin 9:19–23; 11:1; 2 Korin 4:7–12; Filipi 3:17.*

Kan hmùh chhòh tâk zêl angin, Paula’n pèhhêl nei lovin Galatia mîte chu thû a sawipui zui zêl a. An thlarau dinhmun thàtna tûr a veipui êm vângin thàhnmngai takin zilhna thú kháu deuh zâwkte pawh a hmang a. Pathian thûa thú inchùh pawimawh tak takte a sawi bâkah, Galatia mîte hnêna Paula lekhathawn hian thúrín dik nèih pawimawhzia pawh a târlang tel bawk a ni. Enge kan rín tih hi chuti taka pawimawh lo ni ta lovin, thúrín dik neihte pawh pawimawh vak lêm lo lo ni dâwn ta se, engah tèhlúl nge Paula hian chuti taka thàhnm a ngâih ang a, a lekhathawnah pawh a ìnhnùhnhiam dùh lòh lêm ang ni? Thútàk erawh chu, engah kan rín tih hi a pawimawh êm êm a, Chanchin Thà chungchângah phei hi chuan a ni leh zual.

Galatia 4:12–20-ah Paula’n a thusawi a chhúnzawm zêl a, a tihdân phúng erawh tlêmin a thlâk hrét thúng. Galatia mîte kalsualna a tanga hmin létleh túmin thíl thenkhat chipchiar deuh zâwk leh thúrín deuh zâwk hmangin a sawi a, tûnah erawh chuan mimal taka ìnggêna lam zâwngin, kòhhran hruaitu a nihna a tanga a siam ta a ni. Zirtirtu suak, Galatia mîte tui puina tak tak nei sî lote ang lo takin, Paula’n tih takzéta anmahni a vei leh an hmâkhua a engtopui zia te, berâmpûin a berâm vâkbote tân beiseina leh hmangaihna a nèih ang chu a lantîr a. An Pathian thú lâk dân a tidik chauh ni lovin, a hmangaihthe tâna rawngbâwlsak dân kawng chu a zawng zâwk a ni.

SUNDAY

November 20

PAULA THÌNLÚNG CHU

***Galatia 4:12–20* chhiar la. Hêng chângtea Paula thúchàh láipui chu enge ni?**

Paula thìnlung chhûnga khàt liâm chu châng 12-a ngêna a siamah hian a lo lang tan a. Galatia mîte chu ‘Keimah ang lo ni vê rawh u’ tiin thàhnmngai takin a ngên a. ‘Ng^h chi^h emaw ng^h takm^h’ tih hi lèhlin thenkhatah chutiang chiahin an târlang lo va. Hetiang sawina hi Grik tawng chuan *deomai* a ni a. Hei hi ‘túr’ tih nân te ‘ngên’ tih nânte lèhlin theih a ni a, hei hian mangánpuì hial tih angte pawh a kâwk thei (*2 Korin 5:20; 8:4; 10:2*).

Paula hian ‘Ka ngên ngàwih ngàwih che u a ni!’ a tihna a ni. Paula thíl engto chu Pathian thû chungchâng ngàihdân chauh ni lovin, thúrín te an thlîr dân pawh a ni. A rawngbâwlna zâra Kristâ hnêna hruai ni tâte nùn kha a vei êm êm a. An thian bâk deuhah a ìnggai a, ani khân an thlarau lam pâ niin, anni chu a fâte an ni. Chû chauh pawh la ni lovin, hmeichhe nâu hríng tûrin ná taka a véi ang hialin Galatia mîte chu a véi a (*Galatia 4:19*). Paula chuan kòhhran a dín túma anmahni a ‘vei’ hmasakna kha ‘hím taka hrinna’ tûr tling khàwp niin a ngai a. Mahse tûnah Galatia mîte chuan thútàk an vâh bosan ta mai sî a, tûnah hian Paula chuan an thàtna tûr dùhsakin, nauvei na tuar ang hialin a lo awm leh ta a ni.

Paula khân Galatia mîte thlèn tûr enge rîlrû-ah pây a nèih? An tâna thàhnmngai taka a bèihna chuan eng ràh thà nge a chhuah a beisei? Galatia 4:19.

Galatia mîte chu chhûla ‘*hd’n* chho mêk anga târlang zétin, Paula’n Galatia mîte chu nû nau hríng mai tûr angin a sawi ta thúng a. Thúmal pakhat ‘indín chho’ tih hi chhûla nausên insiam puitling chho mêk sawina a ni. Hetiang ngàih tuahna hmang hian Paula’n Kristian nih awmzia chu, mimal leh a hùhovin kòhhrana dín a nih dân a sawi a. Krista zuitu nih chu ríngtûa inçhâlna mai a ni lova, Krista ána nei tûra tihdanglam nihna a ni zâwk a. Paula khân “Galatia mîte tlêma danglam hlékna chauh hmùh a dùh a ni lova, anmahniâh Krista chu hmùhtheih hialna tûra danglam hláuhna hmùh a dùh zâwk a ni.”—Leon Morris, *Galatia* (Downers Grove, Ill.: Inter Varsity Press, 1996), p. 142.

Engtiang kawngtein nge nangmâ nùnah Krista nungchang lanfirna chu i hmùh? Englai angahte nge hmasâwn lehdeuh i la ngaia i inhriat?

THÀWHŤANNĪ

November 21

DANGLAM TÛRA CHONA

Chhiar tûr: 1 Korin 11:1; Filipi 3:17; 2 Thesalonika 3:7–9; leh Tìrhkòhte 26:28, 29. Galatia 4:12-a târlan tawh eng thíl nge Paula’n a sawi? Chû chu engtianga manthiam tûr nge kan nih?

A lehkhathawn hmún tam takah Paula’n Kristiante chu A nungchang entawntûte ni tûrin a fùih thîn a. Chùngah chuan Paula hian an entawn leh zúi tûrin mahnî pawh a intârlang tel vê thîn a. 2 *Thesalonika* 3:7–9-ah, Paula’n midangte tâna phúrrita ãang lova, mahnî khawsakna mamawh thàwhchhuah kawnga ringtûte entawn tûrin mahnî a intârlang a ni.

1 Korin 11:1-ah, Paula’n Korin mîte chu midangte ãatna tûr ngàih tuah hmasa thîn tûrin a sâwm a. Galatia mîte chungchânga a thíl vei chu tlêma dang ta hrét angin a lang.

Galatia 4:12-ah, Paula’n Galatia mîte chu amah entawn tûrin a ti vê lo va; amâ nih ang chu ‘ni vê zâwk’ tûrin a ngên a—lemchang lo va, a nih a ni mai zâwk tûrin a sâwm a. Engvâng nge? Galatia mîte zînga harsatna kha mâwi lo taka khawsak emaw, Korin kòhhran anga Pathian hré lo nùn emaw ang lam kha a ni vê lo. Galatia-a thú chai ngai chu Kristian sakhaw zintfirna laipui lamah a ni zâwk tlát mai a. ‘Khawsak’ dân lamah âiin ‘a niha nihna’ lamah a ni. Paula’n *ka t’hd* *in ti v* *rawh u* a ti lova, *keimah ang lo ni rawh u* a ti a ni. Hetiang hian Herod Agrippa II hnênah khân sâwmna a lo siam tawh bawh a (*T’rhk~hte 26:29*, ESV), Paula chuan, “. . . Nang chauh ka ti lo, wawiina hêng ka thu ngaitlâho zawng zawng pawh hi *keimah anga awm* tûrin, Pathian hnênah ka dîl a ni—kawh erawh hi chu bún vê lovin,” a ti a. ãawngkam dang chuan, Paula hian a Kristian nuntawng a sawi a, chû lungphûm chu Kristaa inngàt niin, a tâna Krista’n A tihsak tawh chu rínchhanin, dân thíltihte chu a rínchhan vê lo. Galatia mîte erawh hi chuan Kristaa an nihna âiin an nungchang leh thíltihte an rínchhan nasa zâwk sî a ni.

Paula khân Galatia mîte chu engang chiaha amah ang ni tûrin nge a dùh tih chu a sawifiah lo nân, a tlângpui thûah chuan amâ nùndân kawng tìnreng kha a huap hmêl a. A thíl engtopui chu, Galatia mîte sakhuaanaah dân máwlh kha laipui berah an nei a, ani

erawh hi chuan Isua Kristaa a chhàr ták hmangaihna mak tak te, lâwmna te, zàlênna leh chhandam nih chiânna te chu nei vê tûrin a dùhsak sî a ni. Krista ropuina engkim khûm zo êngah chuan, Paula'n thîl dang zawng zawng hi chu hnâwmhnêa ngàih vék dân a lo zîr chhuak ta a (*Filipi 3:5–9*), chutiang chu Galatia mîten an nêih vê thèih a dùhsak a ni.

Isua ni lo midang tûte emaw entawn tûr ̄ha ̄ting hriat i nei em? Eng thîl angahte nge i tân entawn tlâk a nih a, engtîn nge nangmâ nûnah chutiang thîl ̄hâ chu i lan̄tîr vê thèih ang?

THÀWHLEHNÎ

November 22

NANGMAHNÎ ANG KA NI TA

1 Korin 9:19–23 chhiar la. **Galatia 4:12** tâwp lama a thusawi manthiam ̄that theih zâwk nân engge Paula'n hêng chângahhte hian a sawi? (*En tel 1̄: T'hhk~hte 17:16–34; 1 Korin 8:8–13; Galatia 2:11–14.*)

Galatia 4:12 thû hi manthiam mai a har deuh a. Engati nge Galatia mîte chu Paula ang an nih ang a, amah ber anmahnî ang a ni tawh sî a? Nimín lam zirlaia kan hmùh ták ang khân, Paula'n annî chu amah anga rínna famkim leh chhandam nân Kristâ tlinna chu rínchhân vê hmiáh tûrin a dùhsak a. Anmahnî ang a nih thû a sawi hi chu, Juda mi lo ni tawh mah se, anmahni Gentailte anga 'dân nei lo' lo ni tain, chû chu an hnêna Chanchin ̄Thâ a puân theihna tûr a ni tih a sawi a. Gentailte khawvêla ramthím rawngbâwltu ropui a nih angin, Paula'n Judate leh Gentailte hnêna Chanchin ̄Tha puan kàwp dân tûr a lo zîr tawh a. Dik tak phei chuan, *1 Korin 9:19–23* sawidânin, Chanchin ̄Thâ chu tidanglam chuang sî lovin, Chanchin ̄thâ a hrlina tûr hnamte a zîrin, anmahnî pàwh dân tûr tihdân hrang hrang a hmang thîn a ni.

“Paula kha tûnlai hún ang chu ni se a ̄tobul ātanga thl'rna nei thiam mî tih ang hian, Chanchin ̄Thâ a hrlina tûrte mamawh leh thîl manthiam dân mìl zêla thîl sawi dân thiam, sùlsútû ̄tha tak a ni.”—Timothy George, *The New American Commentary: Galatia* (Nashville, Tenn.: Broad man & Holman Publishers, 1994), p. 321.

Amah Paula'n *1 Korin 9:21*-a a sawi dânin, chutiang zâwnga Chanchin ̄Thâ kàlpuina tûrah chuan chín deuh chu nêih a ngai tih a lang a. Entîrnân, Judate leh Gentailte hnêna Chanchin ̄Tha puan chhuah dân tûrah eng tihdân hmang nge zúi tûr tihah zàlênna nei bawh mah se, nùn phúng mûmal nei lova khawsa tûrin zàlênna a nei lova, Kristiante chu 'Kristâ dân' hnuai a awm an ni. A ram mîte khawsak dân mìla Chanchin ̄Tha kalpui tih hi a áwlsam lêm lo nân, “Chanchin ̄Thâ laimû leh hnamzia tak kha kan thliar hran thiam chhûng chuan, Kristâ thúchàh kha hnûkhniam chuang sî lovin, Paula tihdân zúia her rem thiam kha kan ti ve thîn tûr a ni.”—Timothy George, *Galatia*, pp. 321, 322.

Inhnùhniam mai hi a áwl viau thîn a ni lo'm ni? Kristian nih rei deuh péhi chuan inhnùhniam mai áwl tak a ni. Engati nge chutiang a nih thín? Dik takin mahnî inénfiah la. Nangmâ nûnah inhnùhniamna hi eng chén nge lo awm ta a, engtiangin nge mahnî i inthiam chàwp thín? Engtîn nge chutiang ātanga tho chhuak leh tûra ̄tan i lâk thàr ang?

NÍLÁINÎ

November 23

HMÂNÁH LEH TÛNAH

Paula leh Galatia ríngtûte ìnlaichîнна chu tûn ang êma hársâ a ni ngai lo. Dìk tak phei chuan an hnêna Chanchin Ṭhâ a puân tìrha amah an dùhsak ṭhínziate kha chhuânawm tak a ni. Engtizia nge ni ta le?

Galatia mîte hnêna Chanchin Ṭhâ puang tûra Paula'n thútûkna a siam chhan thúlthleng ni âwm enge awm? *Galatia 4:13.*

Galatia mîte hnêna Chanchin Ṭhâ puân kha a tîra Paula tûmdân rêng a ni lo tih a lang a. A zìn kawngah tîsa lam bàwrhsâwmnain a tlâkbuak a, a beisei âia rei màh Galatia-ah chuan a châm a ngai ta sí a ni. Paula nàt dân hmang chiáh kha hriat hlèih theih a ni lo. Mi ṭhenkhat chuan Malaria a vei a nih an ríng deuh a, ṭhenkhat dangte erawh chuan Galatia mîten an mìt thlâwna Paula pèk hial an ìnhuamna thû a târlang aṭang hian, mìt nàtna a vei a nih an ring bawk. A nàtna kha *2 Korin 12:7–9*-a 'ka tîsaa hlíng' tih a sawi ang kha a nih ríng tâwk pawh an awm tho.

Eng nàtna vei pawh chu lo ni ta se, a tàwrh a hrèhawm êm avângin Galatia mîte tân fiáhna a tling a ni. Khatih lai khawvêl angahte phei kha chuan bàwrhsâwmna hi Pathian ânchhiaah ngâih a ni a (*Johana 9:1, 2; Luka 13:1–4*), Paula nàtna pawh kha Galatia mîten amah leh a thúchâh hnârna remchângah an hmang thei a ni. Mahse thínlung takin Paula chu an lâwm a. Engvâng nge? An thínlungte chu Kros thúchâh a puânna chuan a tih lùm tâk vâng (*Galatia 3:1*) leh Thlarau Thianghlím hnathawh vang a ni. Tûna an rílrû an thlâknaah hian eng chhuânlam nge an siâm tâk ang?

Paula tàwrhna Pathianin a thlèn A phálna chhán kha enge ni thei ang? Amah ngêiin hársâtna a tàwh laiin engtín nge Paula'n midangte rawng a bâuwsak theih? *Rome 8:28; 2 Korin 4:7–12; 12:7–10.*

Paula nàtna chu eng pawh ni se, a ná viau tih chu a Chiang a, chutiangah chuan Pathian han màwhchhiat mai pawh áwl tak a ni ang a, Chanchin Ṭhâ hril hnâ bânсан tûr pawhin chhuânlam a nei ṭha thei viau ang. Paula chuan chutiang chu a ti háuh lo. A hársâtna chuan a dèh a, a hnèh mai lòh nân Pathian khawngaihna rínchhán leh zual zâwk nân a hmang ta hláuh a. “Pathian chuan nûna harsatna thléng—bàwrhsâwmna te, tihdùhdâhna te, rèthèihna te, leilúnga chhiatna thléng te, chhiatna sawi hlèihtheih lòh thleng te hi—A zâhngaihna leh khawngaihna lantîr a, Chanchin Ṭhâ tihhmasâwn nân remchângah A hmang fo ṭhîn a ni.”—Timothy George, *Galatia*, pp. 323, 324.

Engtín nge i chung a fiáhna leh tàwrhna lo thléngte hi LALPA chung a ìnngHàh dân zìr nân i hman zâwk hláuh thèih ang?

NÍNGĀNĪ
THÚTÀK CHU SAWIN

November 24

Galatia 4:16 chhiar la. Eng thú pawimàwh tak nge Paula'n hetah hian a sawi? Engtiang kawngtein nge chutiang chu i lo tàwn vè theih ang? (*En tṭiṭ: Johana 3:19; Matthaia 26:64, 65; Jeremia 36:17–23.*)

‘Thútak sawi’ tih hian thíl dùhawm lo kàwh a nei fo thîn a, a bîkin kan tûnlai khawvêl, pèhhêl lo, dêngkhâwng leh sawi tih nei lova thíl ìnhrihna húnah hian, thú lâwmawm lo leh hriat hrèhawm tak pawh nise ìnhrih tho ngai ang hi a kâwk deuh a. *Galatia 4:12–20* chhûnga Paula sàwi ni lo emaw, a lehkhathawn dang danga sawifiahna (*Galatia 6:9, 10*) te ni lo se chuan, Paula’n hmangaihna a sawi chu Chanchin Ṭha thútak a tuipuina hian a bûk kâng hnèh hlê mai an ti mai thei hial âwm e.

Chutichungin, kan hmùh tâk ang khân, Paula’n Galatia mîten Chanchin Ṭhâ an hriat chu a dùhpui hlê (*Galatia 2:5, 14*) chungin, chutianga a engtopuina chu anmahni a hmangaihna aṭanga lo chhuak a ni sî a. Tûte emaw zilh ngai zilh emaw, thútak hré dùh lêm lote hnêna hriatfir emawte pawh hi thíl nuam tak zawng a ni hauh lo mai. Kan tih chhan pawh anmahni tihnat kan dùh vâng ni lovin, an thâtna tûr kan dùhsak vâng a ni thîn a, kan thúsawi chuan tinâin, tithinûr emaw, keimahnî min huatphah hial pawh a ni thei. Hre chhâk lo mah se an tân hriat mâkmàwh nia kan ngàih avangin kan hrilh ta tho thîn a ni.

***Galatia 4:17–20*-ah, Paula’n a dodâlte chungchâng enge a sawi? An Pathian thu kalpui dân bākah, eng thíl dangah nge chona a siam?**

Paula’n Chanchin Ṭhâ chu pèhhêl nei lova sawi a, Galatia mîte huat pawh pawisa lova ṭhahnemngai taka a puan laiin, amah dodâltûte chuan anmahni an hmangaih vâng pawh ni lo, mahnî hmasialna vâng maiin Galatia mîte dùhsak hlâwhna kawng an zawng ruai thúng a. Paula thusawi a amah dodâltûten Galatia mîte chu ‘lâk hrân che u an dùh’ a tih awmzia tak hi a Chiang mai lo va, sèrhtan thûa an intùklùh hmâ lòh chu Chanchin Ṭhâ hamthâtna chantîr lòh túma an bêihna a sawina pawh a ni maithei e.

I thusawi chu dik tak pawh lo ni se tûte emaw a tihthìnrim tâk lai kha ngàih tuah la. Chutiang i tih a tûl leh húna i sâwtpui thèih tûr eng thíl nge chuta ṭang chuan i zìr chhuah?

ZÌRTĀWPŊĬ

November 25

ZIRZĀUNA: “Galatia mîte kòhhranah hi chuan alang apâuva dik lòhna chu chanchin ṭha thuchahah hian a lo lût a ni. Krista, rínna pungphûm dik tak chu hnâwl niin, Judate sèrh leh sâng dân hlúi chu lâklùh a ni ta zâwk a. Tìrhkòh chuan Galatia tama ringtûte hi anhahni vautu boruak hlauhawm tak laka chhanchhuah an nih thèihna tûr chuan thu tihlûkna khauh tak nèih a, vaulâwkna thuhriâm ber mai pèk tûr a ni tih a hmû a ni.

“Kristâ rawngbâwltu tìnin zirlai pawimawh tak an zìr tûr chu ṭanpui an tùmte awmdân a zìr zêla hnâ an thawh hi a ni. Dímdâwihna te, chhelna te, thú tihlûkna te leh nghèna te hi ìnang thèuhin an pawimawh a, mahse hêngte hi fimkhúr taka hman tûr an ni. Mî, rilru inang lo tak takte, awmna hmún leh nundân inang lo tak takte enkawl tûr hian fínna te, rorêl thiamna te leh Pathian Thlaraua tihthianghlîmnate an tûl a ni . . .

“An nûna Pathian thiltihtheihna lo hre tawhte chu Chanchin Ṭha thutak an lo hmangaihna hmasa ber lamah chuan kîr leh tûrin Paula’n a ngên a. Kristaa a hmei a pête zâlên tak an lo nih theihna hamthâtna an neihna chu an hmâah hnial thèih miah lohina a târlang a, a khawngaihna tlanna zârah inpumpêkte chu A felna silhfêna thuam an nihdân pawh chu a hrilh a. Chhandam tûrte rêng rêng chuan Pathian thilteah chuan thíl tawn dik tak mai chu an tawng ngei tûr a ni.

“Ṭhahnemngai taka tìrhkoh ngenna chu rah chhuah lovin a awm lo va. Thlarau Thianghlîm chuan thiltihtheihna nêna thawk a, mi tamtak, kawng dik lo lama pêng tawhte chu Chanchin Ṭha an rínna hmasa lamah chuan an lo kîr leh ta a ni. Heta ṭang

hian Kristan zàlênna a pêk leh a chhuah zàlênnaah chuan an nghèt ta tlát mai a ni.”—
Ellen G. White, *T’hhk~hte Th’lt’h*, pp. 385, 386, 388.

SAWIHO TÛR:

- ❶ Tàwrhna chungchâng leh Pathianin a hman tângkai theih dânah hian lo chêng ta lawk la. Tàwrhna hi hlâwkna awm lo anga a lánnaah hian engtín nge tihdân tûr kan zir theih ang?
- ❷ Krista chu keimahnâ siam puitlín chhòh a nihdân hi ngaihtuah la. Hei hian atakin eng awmzia nge a nêih? Engtín nge keimahnâh a thleng tih kan hriat thèih ang? Kan beisei anga a puitlín nghâl lòh pawhin entín nge beidawn lòh dân kan zir theih ang?

KHÂIKHÂWMNA: Paula’n Pathian thú thiam leh ríl taka a sawi hnûin, tûnah chuan mimal hnêna ngénna lam zâwngin Galatia mîte hnênah a sawi ta thúng a. A thurâwnte béngkhawn tha tûra ngênin, tûnhmaa hmangaihna leh inlaichinna dùhawm tak an lo neih tawh chu hriatnàwnfîrin, thlarau lama anmahni hringtu a nihnaa anmahni a veizia a hriattîr ta a ni.

ZÌRLAI 10

November 26-December 2, 2011

THÚTHLÚNG PAHNIHTE

CHÂNGVAWN: “Nimahsela chunglam Jerusalem chu zàlên a ni a, chú chu kan nû a ni” (*Galatia 4:26*, NIV).

SABBATH CHAWHNÛ

Chhiâr Tûr: *Galatia 4:21–31; Genesis 1:28; 2:2, 3; 3:15; 15:1–6; Exoddu 6:2–8; 19:3–6.*

Thúthlúng Hlúi thúnèihna hnártu Kristiante chuan Sinai Tlânga dân pêk leh Chanchin T̄hâ hi inhmùrem lo tlátin an hré thîn a. An ngàihdân chuan Sinai Tlânga thúthlúng pêk khân mihringte chanchin eng hún emaw lai bîk, chhandam nih nâna dân zâwm a ngàih lai hún kâwkin an hria a. Mahse mîten dânin a ngiat ang chu an tlin zàwh tâk lòh avangin, Pathianin thúthlúng thár siamin, Isua Kristâ tlinna zâra khawngaihna thúthlúng lo awm ta ni âwmin an sawi.

Tichuan thúthlúng pahnihte an hriatthiam dân pawh chu hetiang hi a ni: A hlúi zâwk chu dân inngàt niin, a thár zâwk chu khawngaihnaa inngàt a ni thúng a. Hetiang ngàihdân hi lâr viau mah selang, a dik sî lo a ni. Engtik lai mähin dân zawm vânga chhandamna a awm ngai lo va, Bible bèhchhán Juda sakhuana pawh kha a tîr aţang rêngin khawngaihna sakhua a ni reng thîn. *Galatia* bûa Paula’n a sawisêl ‘dân zawma chhandam nih tùmna’ ang chî kha chu, Kristianna cháuh pawh ni lovin, Thúthlúng Hlúi her kâwi lùihna a ni. Thúthlúng pahnihte hi hún chungchâng a ni lova, mihringte rílru pùtdân târlanna a ni zâwk.

Thúthlúng pahnihte hian Kaina leh Abela húnlai aţang tawha Pathian kûngkâihpui kan tùm dân kawng hnihte chu a entîr a. Thúthlúng hlúi hian Kaina anga Pathian tihlâwm tùm nâna mahnî thiltihte rínchhánna kawng dik lo a entîr a; a lehlamah Thúthlúng thár chuan Abela anga A thutiâm zawng zawng tihpuitlín nâna Pathian khawngaihna rínchhán hmiáhna chu a entîr thúng a ni.

SUNDAY

November 27

THÚTHLÚNG BÛLPUITE

Mi tam tak chuan *Galatia 4:21–31*-a Paula'n Israelte chanchin a sawi hi a lehkhathawn púm puia thú hár ber ni hial tûrah an ngai. Chutiang a nih chhan pawh a thíl sawi hi manthiam tûr chuan Thúthlúng Hlúia mîte leh thílthlengte kha hriat vê viau a ngàih vâng a ni. Helai thú hi awmzia neihtîr tûra tih hmasak tûr chu Paula'n Thúthlúng Hlúi thu a sawia a thúpui: thúthlúng chungchâng manthiam vê deuh pháwt a ngai. Hebrai thumal 'Thúthlúng' tîa lèhlin hi *berit* a ni a, Thúthlúng Hlúi lamah vawi zathúm dawn a lang nawn a, a thlúngtûte kâra tihîr, inremna emaw remthusawina emaw a ni. Kùm sâng engemawti chhông chu, Bible ram vêla chêng hnam leh mipui kâra ìnkûngkàihna sawina ber a ni thîn. Thúthlúng-ah chuan a thúthlúng tak siam nân rán tálhte a tel deuh ngêi a. Chutianga ran tálh chuan thúthlúng bàwhchhètu zâwk, emaw hlén lotu chung a thílthleng tûr a entîr thîn a ni.

“Adama aţanga Isua thlengin, Tlântu lo la kal tûr thúpui nei thúthlúng thútiâm hrang hrang, a tâwpa Davidâ hnêna thúthlúnga hmâwr bâwk ták (*Gen. 12:2, 3; 2 Samuela 7:12–17; Isaia 11*) hmangin Pathianin mihring tân thíl a tihsak thîn a. Babulon lama saltâng ta Israelte hnênah Pathianin 'thúthlúng thár' awmzenei zâwk A tiâmsak a (*Jer. 31:31–34*) chû chu Davidâ thlâh aţanga Messia lo pianna tûr a ni (*Ezekiela 36:26–28; 37:22–28*).”—Hans K. LaRondelle, *Our Creator Redeemer* (Berrien Springs, Mich.: Andrews University Press, 2005), p. 4.

Sual lùh hmâ Eden Huana Pathianin Adama hnêna thúthlúng A siam ngàhchhàn chu enge ni? *Gen. 1:28; 2:2, 3, 15–17.*

Inneihna te, hna hrâm thàwh te, leh Sabbath kha thílsiamnaa thúthlúngin a ken tel chu a ni tho nân, Pathian thúpêk pui ber chu thei khàp kha èi lòn tûr a ni ber. Thúthlúng kalhmang ber chu 'thúâwiha nùn' a ni! Pathian nêna ìnremin thílsiamte kha an awm a, LALPAN thíl tih theih lònpuia a ngiat lo. Thúâwih kha mihring rílrù âwn lam a ni sâ zâwk a, chutichungin, Adama leh Evi-te khân thíl pângngai lo tih an thláng ta máuh mai a, chutiang an tih tâkah chuan thílsiamnaa thúthlúng chu an tikhawlo zo va, a thúdèlkhilhte chu sual tikháw lòn mihringte tân tihngaihna a awm lo. Adama leh Evi-ten an hlòh ták ìnlaichinna dínthárpui leh tûrin Pathianin kawng a dáp a lo ngai ta a. Chuta tân chuan Chhandamtu tiâmsakna bèhchhànin khawngaihna thúthlúng A siamsak ta vát a ni (*Gen. 3:15*).

***Genesis 3:15* chhiar la, Bible-a Chanchín Thâ thutiâm hmasa ber a ni. Hê châng khawi laiah hian nge Kristaa beiseina kan nèih thú chu i hmùh?**

THÀWHĀANNĪ

November 28

ABRAHAMA HNÊNA THÚTHLÚNG

Eng thúthlúng thútiâmte nge *Genesis 12:1–5*-ah hian Pathianin Abrahamama hnênah A siam? Abrahamama chhanna chu enge ni?

Pathianin Abrama hnêna thútiâm A siamte kha Thúthlúng Hlúi thú pawimawh tak a ni. Hêng chângte hi Pathian khawngaihna chungchâng hlîr a ni mai. Thútiâm siamtu kha Abrama ni lovin Pathian zâwk zêl kha a ni a. Pathian dùhsákna hlàwh tûrin Abrama'n tih engmah a nei lova, an pahnih kâra inremna nei tûra Pathian leh Abrama an chêt dún âwm pawh a lang chuang lo. Thútiâm zawng chu Pathian tih a ni mai a. Abrama erawh chu Pathian thútiâm ríngngam tûra kòh niin, a rínna chu a taka lantîrin an chhôngkaw hùng

tak (kùm 70 lai a ni tawh chungin) chhuahsanin a lantîr vê thúng ang a, Pathianin a tiâm ram (Kanaan) lamah a pêm tûr a ni. “Abrahama chungah leh amâ zâra malsawmna vûr tûr sawiin, Siamtu chuan tlànna hnâ A ruâhmàn chu a tithar a. Adama leh Evi-te chu Paradis (Eden)ah khân mal A lo sâwm tawh a (*Gen. 1:28, 5:2*), chutah Nova leh a fâte chu tuilêt hnû khân mal A sâwm leh bawk a nih kha (*9:1*).

Hetiang hian Pathian chuan mihringte Tlantû tûr a hmâa a lo tiâm tawh chu a tithar leh a, chû chuan thil tha lo nuai bovin, Paradis chu a dínthârleh dâwn a ni (*Gen. 3:15*). Pathian chuan khawvêl ‘mî zawng zawng’ malsâwm A tiâm chu a nemnghet leh ta a ni.”—Hans K. LaRondelle, *Our Creator Redeemer*, pp. 22, 23.

A fa lo piang tûr chu kùm sâwm a ngành leh hnûin, Pathian thútiâm chungchângah Abrama’n eng zàwnate nge a nêih? *Gen. 15:1–6*.

Abrama kha rínna pâ tí a zàwhnte leh rínhlêhnate nei lo anga han sawi vul deuh chûk pawh hi thil áwl tak a ni. Lehkathûin a sawi dân erawh chu a dang deuh tlát mai. Abrama chuan a ríng a, mahse engemawti chhûng chu zàwnate a nei vê a. A rínna chu rínna thang zêl a ni. *Marka 9:24*-a pâ ang deuh khân, Abrama khân *Genesis 15:8*-ah chuan, “Ka ríng a, ka rín lònnaah min pui ang che,” a ti vê a ni ber mai. Pathian chuan lainát taka lo chhângin, amah nêh thû thlûnpuiin A thútiâm lo la famkim ngêi tûr thû chu a tichiang a (*Gen. 15:7–18*). Helai chângah thil mak danglam tak chu Pathianin Abrahama thû a thlûnpui kha ni ngáwt lovin, chutiang ti tûra A rawn inphah hniam hlê kha a ni zâwk.

Khatih hún lai véla Bible ram véla rorêltûte tihdân ang lo takin, annî chuan an chhiahhlâwhte chu thû an thlûnpui ngai lova, Pathian erawh chuan thú mai dùhtâwk lovin, an rán tàlh sa chàn zîngah kal tlangin, mahnî nùn chàn huâmin thil a tí a. A tâwpah Isua’n Amâ núnna chu Kalvariah hlânin, A thútiâm chu a takin a chântîr ta a ni.

Tûnah hian eng thil angahte nge rínnaa pên chhuak a, thil theih lòh anga lang chu rínna in thlèn ngai ang le? Eng pawh thleng dâwn se, engtín nge (rínna chu) vawn zúi zêl dân i zìr tâk ang?

THÀWHLEHNÎ

November 29

ABRAHAMA, SARI, LEH HAGARI

Engati nge Paula’n Hagari chungchângah thilthleng kha a dàh nêp viau? *Galatia 4:21–31; Genesis 16*. Hê Thúthlúng Hlúi chanchin aţang hian chhandamna chungchâng eng thil pawimawh nge Paula’n a târlan?

Genesis-a Hagari chungchâng lo lang hi a nihna takah chuan Abrama’n Pathian thútiâm a ríngam chiah lòh vâng a ni ber. Abrama chhûngkuaa Aigupta mi bâwihnúa lo awm a ni a, Faraoa’n Sari thlén nâna Abrama hnêna a thilpêk tam tak a pêk zîngah khân Hagari hi a tel ni ngêi tûr a nia, khâ kha Abrama’n Pathian thútiâm a rín lònna thil tih hmasaber nêna inzawmna nei a ni bawk (*Gen. 12:11–16*).

Thútiâm anga fapa lo piang tûr kùm sâwm emaw zét a ngành hnûin, Abrama leh Sarai-te nûpa chuan fâ an la nei mai sî lo. Pathian chuan an ţanpuina mamawh ta anga ngaiin, Sarai chuan a bâwihnú Hagari chu Abrama hmei âtn a pê a. Keini tûnlai mîte tân chuam

mak angin lang pawh ni se, Sarai ruâhmàn dân kha fínthlâk tak chu a ni tho mai. Hmânlai mîte tihdân chuan, bâwihnú hian a pî fa nei thei lo tân fâ an hrínsàk fo òtîn a. Chutiang chuan Abrama leh Hagari kâra fa lo piang chu Sarain amâ fâah a chhiar thei dân a ni. Ruâhmàn ang chuan fâ chu a lo piang vê ta mai rêng a, mahse Pathianin A tiâm fapa chu a ni sî lo.

Hê thû-ah hian rínhlèlhna thíltihtheihzia kan hmû a, Pathian mi ropui tak méuh pawh rínna kawngah chuan dùhthúsâm tling lo lai a awm vê tlát mai. *Genesis 17:18, 19*-ah, Abrahama'n a fapa Ishmaela chu a roluah tu ni túrin a dîlsak a, mahse LALPAN a dîlna a hnâwlsak a. Mak taka Ishmaela lo pianna chu Sari'n a pasal chu hmeichhe dang pasal nih tawm a phalsak vâng chauh a ni! Thíl narân leh satliáh vê mai niin, he hmeichhe làka fapa lo piang pawh chu 'tîsa dân piang' mai a ni.

Abrahama khân a hnêna Pathian thútíamte chu rínchhan ngamin, thíl awmdân kha ìnhnèhtîr ta mai lo se chuan, an chhûngkaw lungngaihna tamtak chu a púmpèlh tûr!

Ishmaela lo piandân ang lo takin, Isaaka pianna boruak vêl kha ngaihtuah teh. *Gen. 17:15–19; 18:10–13; Heb. 11:11, 12.* Engati nge khatiang boruak vêl khân Abrahama leh Sari-te tân rínna chàk tak a ngiat?

Engtiang kawngtein nge Pathian thútíamte rínna i tlâkchhamna chuan lúngngaihna a lo thlén tawh che? Engtín nge chutiang i tîhsual a tang chuan Pathian thútíamte ríng zêl túra zirlai i zìr theih ang? Pathian thútíamte rínchhán zêl thei túra chàkna i neih theih nân eng dùhthlànna nge i siam theih ang?

NÍLĀINĪ *November 30*
HAGARI LEH SINAI TLĀNG (*Galatia 4:21–31*)

Sinai-ah khân engang thúthlúnga ìnlaichînna ang chí nge Pathianin A mîte nêh nêh a dùh? Abrahama hnêna Pathian thútíamte nêh ìnánna eng nge awm? *Exod. 6:2–8; 19:3–6; Deut. 32:10–12.*

Pathian chuan Abrahama nêna ìnlaichînna A nêhpui ang kha Sinaia Israel fâte nêna thúthlúngah khân nêhpui A dùh a. Dik tak chuan, *Genesis 12:1–3*-a Abrahama hnêna Pathian thusawi leh *Exodus*-a Mosia hnêna A thusawi kha ang khat a ni. A pahnihah khân, Pathian chuan A mîte tâna A tîhsak tûr chu uar takin a sawi a. A malsawm nate hlàwh chhuak túrin eng thíl tî tûr mähin A ngiat lo va; chutiang malsawmna an dawn chhânlet nân chuan thû an âwih mai tûr a ni zâwk. Hebrai tawng *Exodus 19:5*-a 'Thúâwih' tih leh 'vawng' tîa lèhlin hi a awmzia takah chuan 'ngaihlâ' tihna a ni. Pathian thû chuan thítihna fèlna lam a sawi ngai lo. Pathian thútíamte Abrahama'n a chhân dân anga rínna nêna chhâng túrin Israelte chu a dùh zâwk a ni!

Pathianin Sinaia thúthlúnga Israelte nêna ìnlaichînna nêhpui A dùh ang kha Abrahama hnêna pèk nêh a inang tho a nih sî chuan, engati nge Paula'n Sinai Tlâng chu Hagari thíl paltlang ang, dùhawm lo zâwnga a târlan sî? *Exod. 19:7–25; Hebrai 8:6, 7.*

Sinai-a thúthlúng kha mihringte sualzia leh, a chhâwk nâna Pathian khawngaihna nasatzia târlan nân a ni a, chû chu biakbûk rawngbâwlna hmanga entîr a ni. Sinai

thúthlúnga harsatna awm kha Pathian lam vâng a ni lova, mipuite thútiâm fêl hlèh vâng a ni zâwk (*Heb. 8:6*). Pathian thútiâmte kha inngaitlâwm leh rínna nêna chhâng lovin, Israelten mahnî-inrîntâwkna nêna an chhâng zâwk a.

“ ‘LALPAN A sawi zawnzawng chu kan ti zêl ang’ ” (*Exod. 19:8*). Aigupta bâwiah kùm zâlî chuâng mah an tân hnûin, Pathian ropuizia leh annî sualna râphtlâkzia an hre phâk tawh lo va. Chutiangin Abrahamama leh Sari-te pawh khân A thútiâm tihlâwhthling túra Pathian chu tậnpui an túm a nih kha. Israelte pawhin Pathian khawngaihna thúthlúng chu thiltih thúthlúnga chantîr an túm bawk a. Hagari chuan Sinai entîrin, a pahnih hian thiltiha chhandam nih túma bèihna ang chí an entîr a ni. Paula hian Sinai Tlânga dân kha a t̄ha lo emaw nuai bo a ni ta tih emaw a sawi lo. A engto zâwk chu dân thiamchântúm Galatia mîten dân an ngâih sualna chu a ni.

“Dân zawm vâng Pathian tihlâwm thèih a nih lòhzia hriattîr túma bèih a nih mêk laiin, annî chuan dân zawma Pathian tihlâwm túmin an lo bei nasa hlê thúng sî a. Chutiang chuan, dânin târlan a tùm khawngaihna zâra Juda mîa siam túmtúte pawh Kristâ hnêna hruai an ni thei ta lo. Kristâ laka khâr khih an lo ni ta zâwk hial a ni.”—O. Palmer Robertson, *The Christ of the Covenants* (Phillipsburg, N.J.: Presbyterian and Reformed Publishing Co., 1980), p. 181.

NÍNGĀNĪ *December 1* ISHMAELA LEH TŪNLAI ISAACA

Paula'n Israelte chanchin thúi vak lo a târlan chhan chu, amah dodâltúten Abrahamama thlâh dik tak an nihzia leh, Jerusalem—Juda Kristian hmúnpuí leh dân chu an nûah an chhâlana chhânlêtna túr a ni. Anni chuan Gentailte chu dân kâlth angin an sawi a; Krista hnúngzuitu dik tak nih vê an dùh a nih chuan, sêrhtan dân hnuaia intúlútin Abrahamama fâah an lo t̄ang pháwt túr a ni tiin an sawi a. Thútak Paulan a sawi nêna chuan a inkâlth hlê sî a ni. Hêng dân zawma chhandam nih túmte hi Abrahamama fâte nì lovin, Ishmaela anga nu dang laka fa lo piang lék an ni. Sêrhtanah chuan an rínna nghàtin, Sari leh Hagari-te pahnih ang leh, Israelten Sinaia Pathian dân chungana an tihdân ang khân 'tisa' thíl an rínchhan a tlát a ni. Gentail ringtúte erawh chu, Isaaka ang khân mihring ruâhmanna a t̄ang ni lo, chunglam thiltihtheihna zâra lo piang a ni ang khân, Pathian fâte an ni.

“Isaaka angin, Abrahamama hnêna thútiâm lo thlèn famkimna an ni a . . . ; Isaaka angin, zâlêna an lo pianna chu Pathian khawngaihna hnathawh a ni; Isaaka angin, thúthlúng thútiâm changtúte an ni.”—Jakoba D. G. Dunn, *The Epistle to the Galatia* (London: Hendrickson Publishers, 1993), p. 256.

Abrahamama thlâh dik takte chuan hê khawvêlah hian enge an la hmachhawn dân? Galatia 4:28–31; Gen. 21:8–12.

Thútiâm fâ a ni nân Isaaka khân malsawmna ngáwt a chang a ni lova, dodâlana leh tihdùhdâhna pawh a hmachhawn tel a ni. Tihdùhdâhna chungchângah chuan, Paula'n *Genesis 21:8-10*-a Isaaka piancham lawmnaa chawimâwi a nih leh Ishmaela'n nuihza siam nâna a lo hmang vêl kha a sawi a. *Genesis 21:9*-a Hebrai thumal 'nuihsan' tih hi Sari'n a ngâihtheih lòn dânah Ishmaela khân díchím takin a bawlzân vêl tihna a ni ngêi ang. Ishmaela khawsak dân kha keini húnah chuan a huatthlâlâ luâ lo a ni thei a, mahse pâ rokhâwm chungchâng khâwih thíl a nih avangin inhuatna kha a ríl riau a ni. Hmânlai rorêltúte kha chuan an dínhmùn sâwhngghêh nân an dínhmun rawn chùhbuai thei âwm

laina hnâite chu an thàt/thawn bo mai thîn (*Rorlê 9:1-6*). Isaaka khân dodâlna chu a tawng nâin, hmangaihna te, hualhìmnâ leh dùhsakna a chan bâkah, a pâ roluahntu a ni ta bawk. Thlarau lama Isaaka thlàhte kan ni a, harsàtna leh dodâlna kan tàwh châng pawhin mak kan ti luâ tûr a ni lo va, kòhhran chhûng ngêi a tang pawhin dodâlna kan tawng thei a ni.

Engtiang kawngtein nge tihdùhdàhna chu i rìnna avangin chhûng hnaite a tang a i lo tàwn tâk? A nih lòh leh hê zàwhna khìrh tak hi mahnî inzâwt teh: Tûte emaw chu an rìnna avanga tihdùhdàhtûah i tang zâwk em ni? Ngaihtuah teh.

ZÌRTĀWPNĪ

December 2

ZIRZĀUNA: Chhiar tûr: Ellen G. White lehkhabu, *Thl^htubulte leh Zlwlneite* tiha, “Dân leh Thúthlúngte,” pp. 426–441.

“Abrahama hnênah chhandamna thúthlúng chu siam a ni tawh sî a, engtizia nge Sinai Tlângah thúthlúng dang siam leh a nih? Sal an tânnah khân Israel mîpuiten Pathian hriatna an hlòh zo tawh a, Abrahama hnêna thúthlúng thúpuite pawh chu an thèihngihl zawh tâk vang a ni. . . .

“Pathian chuan Sinai Tlângah chuan a hruai a; A ropuina chu a puang a, A dân chu a pe a, chu dân chu an zawm chuan nasa takin mal a sâwm an tih nê: ‘Ka thû in ngaihthlâk tak zet a, ka thuthlúng hi inpawm chuan khawvêl hnam zawng zawng zîngah hian ka tân ro thlan bîk in ni ang, . . . puithiam chí, hnam thianghlím in ni ang,’ tiin (*Exodus 19:5, 6*). Mîpuite chuan an thîlung sual leh bawhlhâwhzia chu an hre lo. Krista chàkna lo chuan a dân zawm theih a ni lo tih pawh an hre hek lo, awlsam takin Pathian chuan thúthlúngah an lût ta mai a ni. . . .

Kâr rei lo têah chuan an thúthlúng chu an bàwhchhia a, mitem hmâah kûnin an be leh ta mai a. An thúthlúnnaa Pathianin malsawm a tiâm chu an beisei pha leh ta lova, an bàwhchhiatna avangin tûnah chuan an sualna leh ngaihdam an ngaihna chu hriain, Abrahama hnêna thutiam Krista entîrtu ran thisena inthâwina pawimawhna chu an hre ta. Tûnah chuan hmangaihna leh rìnnaa Pathian an mamawhna sual bawih atân chhanchhuaktu lam pan chauh tûr an nihna an hre ta. Tûnah chuan thúthlúng thar malsawmna chu an hrethiam ta a ni.”—Ellen G. White, *Thl^htubulte leh Zlwlneite*, pp. 438-439.

SAWIHO TÛR:

❶ **LALPA nêna in lëndúnna chu ‘thúthlúng hlúi’ ang nge ‘thúthlúng thár’ ang zâwk? Engtínge a danglamna i sawi theih ang?**

❷ **In tualchhûng kòhhrana boruak tha lo siam thei thú ìnhùh chu engte nge ni? Engtia chînfel nge ni a? Chànchhe deuh zâwk i ìnggai pawh a ni maithei a, mahse engtín nge tihdùhdàhtu nihna lakah i ìnvên theih ang? (*Matthaia 18:15-17*.)**

❸ **Chutiang khatiang chu ka ti tàwh lovang tiin wavi engzât nge Lalpa hnênah thútiâm i lo siâm vê tâk? Engtín nge hê thú lâwmawm vak lo hian khawngaihna awmzia manthiam tûra a tanpui che?**

KHĀIKHĀWMNA: Hagari, Ishmaela, leh Israelte Sinaia an awmlai chanchin khân, Pathian thutiâm thlèntîr tûra mîhrînga lo ìnghàh àthlâkzia a târlang a. Hetianga mahnî-felna nèihtùmna hi thúthlúng hlúi tih a ni. Thúthlúng thár chu a tîra Adama leh Evi-te sual tîrha ruâhmàn tawh, Abrahama hnêna tihthàr leh, a tâwpa Krista’n a tihfamkìm tâk, khawngaihna thúthlúng chatuan dàih chu a ni.

ZĪRLAI 11

December 3-9, 2011

KRISTAA ZÀLÈNNA

CHÂNGVAWN: “**Ûnau**te u, zàlènna nei tûra kòh in ni. In zàlènna chu tîsa tâna remchângah hmang sùh ula, hmangaihna in rawng inbâwlsak tawn t̄héuh zâwk rawh u,” (*Galatia 5:13, ESV*).

SABBATH CHAWNÛ

CHHIÂR TÛR: *Galatia 5:1–15; 1 Korin 6:20; Rome 8:1, 4; 13:8; Hebrai 2:14, 15.*

Kristaa ‘zàlènna’ kan nèih hùmhim pawimawhzia Paula’n *Galatia 2:4*-ah tâwitêin a sawi a. Mahse Paula’n ‘zàlènna’ tih a sawi fo hi eng a tihna nge ni chiah le? Hê zàlènna hian enge a huâm tel? Hê zàlènna hnuaiah hian eng chén nge kâl theih? Tâwp chín a nei em? Kristaa zàlènna chuan dân nêh inzwawmna enge a nèih? Paula’n *Galatia* mîte hnênah thil hlâuhawm pahnih lâka vaulâwkna pên hêng zàwnhate hi a *chh*ng a ni.

Pakhatna chu *d*ng *z*ng *chhandam n’ h t*ng a ni. *Galatia*-a Paula dodâltûte khân an thiltih zâra Pathian dùhsâkna hlâwh túma beiin, Kristâ thiltih zâra zàlènna, Krista rínna zâra chhandamna an nèih tawh chu an hmù t̄hêh a ni.

Pahnihnaah, Krista’n min leisak zàlènna chu mipat-hmeichhiatna hmán sual phalna anga chântîr hlâuhthâwnawm takin an awm phâh a. Chutiang ngàihdân vuantûte chuan zàlènna chu dân nêh in kâl thlât angin an ngai bawk a. Dân zàwma chhandam nih tùmna leh mipat-hmeichhiat kawnga phâlraina ang chí chu zàlènna dâltu an ni vê vê a, hêng thil pahnihte hi bâwiha min tântirtûte an ni. Paula’n *Galatia* mîte a ngénna erawh chu, Kristaa an chànvo dik tak, zàlènna dik neia dîng nghêt thlât tûrin a ni.

SUNDAY

December 4

KRISTA’N MIN ZÀLÈNTÛR TÂ

“Krista chuan min zàlêntûr tawh a, chuangin chu zàlènnaah chuan dîng nghêtin, bâwih ngâwngkawlah chuan intûlût leh tawh sùh u” (*Galatia 5:1, BI*).

Sipai lalin a sipai tlân dàrh mêkte a fûiha a hûikhâwm leh a túm ang deuhin, Paula’n *Galatia* mîte chu Kristâ zàlènna an nèiha intûlût chiah lo angin a sawisêl a. Paula t̄awngkam hman leh sawi chhuah dân hmáng chu a taka ché chhuak ang deuh hial a ni thei ang. Chû chu a tûmdân tak pawh a ni bawk a. Hê châng hi a hmâ leh a hnû thû nêh chuan a inkûngkâih t̄ha viau tho nân, thú kalhmang pângngai zúi lova a lo danglam tâk deuh thútna hmang hian, Paula’n hê châng hi sawi uar viau a dùh a ni ang tih a rín theih. Kristaa zàlènna tih thú hmangin Paula’n a t̄anfùng a khâikhâwm a, *Galatia* mîte chu chutiang chên mai dînhmùn hlâuhawmin an awm a ni.

***Galatia 1:3, 4; 2:16; leh 3:13* chhiar la. Hêng châng a entîrnei thúmal hman t̄henkhat chu engte nge ni a, engtín nge Krista’n thil min t̄hsak manthiam tûra min t̄anpui?**

Paula thusawi, “Krista chuan min zàlêntûr tawh sî a” (*Galatia 5: 1, ESV*), tih hian thú awmzenei dang a ngaihtuah a ni ang tih a kâwk a. Helai t̄awngkam a hman hi bâwihte an chhuah zàlènna húna an hman t̄hín t̄awngkam a hmang vê thlât mai. Bâwihte chuan dân

aṭangin dikna chànvō an nei vê lova, an zàlènna chu an pathianin a lèi a ngai a, anî chu zàlên chu lo ni ta ngêi màh se, dân ang chuan chû pathian tâ chu a ni zui reng tho dâwn a ni. A tak takah chuan chutiàng chu phuahchawp thîl deuh mai ang a ni a, amah bâwih chuan a zàlènna lei tûrin a pawisa chu tempul robâwmah a thlâk dâwn a ni.

Tûnah entîrnân, kùm BC 201 aṭanga AD 100 vêl laia Delphi hmúna Pythian Apollo tempula thuziak sâng dâwn zînga pakhat kha lo ngaihtuah ta ila: “Zàlènna atân, Apollo the Pythian chuan Sosibus of Amphissa hnên aṭangin bâwihnû pakhat Nicaea an tih chu a lei a . . . A thîl lei erawh chu, Nicaea chuan Apollo hnênah zàlènna atân a pè ta a ni.”— Ben Witherington III, *Grace in Galatia* (Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans Publishing Company, 1998), p. 340.

Chutiànga tih dân tlângpui leh Paula thusawi dân hi a inzûl riau va, mahse a bul thûmah chuan danglamna tak a awm tho bawk. Paula thîl sawiah chuan, a taka thlêng lo ang kha a awm vê lo. Mahnî kan inleina tûr pawh mahni kan intùm lo (*1 Korin 6:20, 7:23*). A man chu keinî han tlâk theih ruâl a ni lo. Mahnî inchohandam thei pawh kan ni lova, mahse Isua a lo chê a, kan tih thèih lòh chu min tihsak ta a. Kan sualna vânga hrêmna tûr chu min tlâksak a, thiâmlòh chàнна làkah min zàlêntîr ta a ni.

Mahnî nùn inbih Chiang la. Mahnî inchohandam thei tûr angin i inngai ngai em? I chhanna chuan Isua thîl min pèk tâk chungâ lâwmthiam tûr kan nihzia enge a hrilh che?

THÀWHTANNÎ

December 5

KRISTIAN ZÀLÈNNA NÌHPHÚNG

Paula'n zàlènnaa dîng nghêt tûra a tihna hi bèhchhàán nei lo a ni lo. A hmâ thûah khân 'Krista chuan mìn zàlêntîr tawh' tih thú pawimawh tak a sawi a nih kha. Engvanga Kristiante chu an zàlènnaa dîng nghêt tûr nge an nih? Krista'n a zàlêntîr tawh vângin a ni. Kan zàlènna chu, Krista'n thîl mìn lo tihsak diâm tawh vâng a ni. Chutiànga a sawina chu Paula'n a lehkhathawna a tihdân pângngaiin fùihna thûin a chhùnzawm a (*1 Korin 6:20; 10:13, 14; Kolosa 2:6*).

Entîrnân, Paula'n *Rome 6*-ah Kristaa kan dinhmun chungchâng sawiin, “Kan mihring hlúi chu Amah nêh khénbèh a ni tawh tih kan hria,” (*Rome 6:6, ESV*) tih angte a sawi a. Hê thú bèhchhán hian, Paula'n ngénna thúpèk a chhuah thei ta a, “Chutichuan, in taksa thitheiahte chuan sualna chu thû nèhtîr sùh u,” (*Rome 6:12, NRSV*) tiin. Hetiang hi Paula sawi thín dân niin, “Kristaa in nih tawhna ang chu lo ni rawh u” a ti a. Chanchin Thà nùn dân mâwi pângngai chuan Pathian fâte kan nihna finfiáh tûrin phúrrit mìn bél a túm ngai lo. A fâte kan *n'h tawh z^hvk* avangin kan tih chu kan ti ta mai zâwk thîn a ni.

Eng thîl làkah nge Krista'n mìn tih zàlên tâk? *Rome 6:14, 18; 8:1; Galatia 4:3, 8; 5:1; Hebrai 2:14, 15.*

Kristian nùn chungchâng sawi nâna *z^hl^hna* tih hi Thúthlúng Thár hmún dang âiin Paula'n a lehkhathawnah a hmang uar zâwk a. *Z^hl^hna* tih leh chutiàng lam kâwk deuh chu Paula lehkhathawnah hian wavi 28 emaw lai a chuang a, hmún dangah chuan a lang vê lék a ni ber. Paula hian zàlènna tih hi eng sawi nân nge a hman?

Pakhatnaah, ngâihdân puarpawlêng mai a ni lo. Ram inrêlbâwlâna emaw, sumdâwnna lam emaw, mahni dùh ang zâwng zâwngâ khawsa tûra phalrainâ lam pawh a ni lo. Isua Krista nêna kan inlaichinnaa inngàt *z^hl^hna* chu a ni zâwk a. Paula hman dân a thú tobol lamin a kâwh chu bâwih nihna leh dânâ thiâmlòh chàन्न hlâu rêng rêng Kristian nihna làka

zàlènna a ni a, mahse z^lhna hian chû bâk pawh a fûn tel t̄euh mai. Sual làka zàlènna te, chatuan thihna leh ramhuai (Setana) làka zàlènna pawh a huâm tel.

“Isua Krista tel lo chuan, mihring khawsak phúng hi b̄awiha tâna—dân phuarna hnuai awm, khawvêl awmpúng thil tha lo tinrêng b̄awih, sual leh t̄isa leh Setana b̄awih nihna a ni. Hêng b̄awih nihna làka mìn chhuah t̄urin Pathianin A Fapa chu khawvêlah Arawn t̄ir a ni.”—Timothy George, *Galatia*, p. 354.

Eng b̄awiha tâng n̄iin nge i inhriat? *Galatia 5:1* hi vawng la, Kristaa zàlènna i nèih chu nangm̄a n̄unah ataka hlén t̄urin Pathian ngên ang che.

THÀWHLEHNĪ

December 6

CHHĀNDAMNA HLÀWHCHHUAH TŪM NGHÁWNG HLÀUHAWMTE (*Galatia 5:2–12*)

Paula'n *Galatia 5:2–12* a hm̄awrh̄m̄uh dân hian a thil sawi zawm t̄ur pawimawhzia a târlang a. “Enteh u” (ESV), “Ngaiteh u!” (NRSV), “Ka th̄u b̄éngkháwn teh u!” (NIV), “Kei, Paula'n in hn̄enah ka sawi a nih hi” (ESV). Paula hian a b̄awlzân v̄el a ni lo. ‘En teh u’ tih th̄u hmangin a th̄u lo chhiart̄ute chu a thusawi nḡaihven tha t̄urin a ti a, a t̄irh̄kòh nih th̄un̄èihna pawh a hmang tel a ni. Gentailte chuan chhandam nih túma s̄erhtan dân hnuai an int̄ul̄ut a nih chuan, an th̄utl̄ukna siam chuan ngháwng hl̄auhawm tak a nei d̄awn a ni tih manthiam t̄urin a dùh a ni.

***Galatia 5:2–12* chhiar la. S̄erht̄an chungch̄angah Paula'n eng vaul̄awkna th̄u nge a sawi?**

A hmasain, Pathian dùhsakna hl̄awhchhuah n̄ana s̄erhtan dân hnuai mi a int̄ul̄ut d̄awn a nih chuan, dân chu a bo a b̄ang awm lovin a z̄awm kim vék t̄ur a ni ang. Paula t̄awngkam hman dân ch̄ang 2 leh 3-a mi hi nḡaihn̄awm tak a ni. Krista chu an tân hl̄utna nei lo (*ophelesei*) niin; dân chu kim taka an z̄awm a nḡai d̄awn a ni (*opheiletes*). Túpawhin dân ang taka n̄un a dùh a nih chuan, a khawi khawi chu nge a zawm t̄ur dùh a thlang thei lo vang. A vai a nih lòh chuan engmah a ni lo.

Pahn̄ihnaah, Krista làkah ‘s̄ah thl̄ak’ an ni bawng ang. Th̄ilt̄iha thiamchan túma th̄utl̄ukna siamna chu Pathianin Krist̄a z̄ara thiamchant̄irna kawng A buatsaih hn̄awl̄na a ni. “A pahn̄iha nèih k̄awp theih a ni lo. Mahni in chhandam thei kan ni lo tih pawm chung a, mahn̄i in chhandam theia nḡai nīawm taka s̄erhtan ni leh ch̄ung s̄in Krista chu pawm theih a ni lo.”—Johana R. W. Stott, *The Message of Galatia* (Leicester, England: InterVarsity Press, 1968), p. 133.

Paula'n s̄erhtan a dod̄alna chhan pathumna chu, thlarau th̄anna a ti th̄uânawp th̄in chu a ni. Tiâm chin lam pána tl̄an z̄el ang a sawina chu hei hian a d̄al a. Ch̄ang 7-a ‘d̄al’ t̄ia lehlin hi, sipai ch̄et dân lam sawina niin, ‘hm̄elm̄aten hm̄a an rawn s̄awn z̄el th̄eih lòhna t̄ura kawng d̄alna lo siam emaw, kawng leh leite tichhiaa d̄alna siam tihna a ni.’—*The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 978.

A tâwpberah chuan, s̄erhtanna hian Kros hm̄al̄ak z̄elna t̄ur a d̄ip-d̄al tlát. Engt̄in? S̄erhtannain th̄uch̄ah a tl̄anḡaupui chu ‘mahni in chhandam thei in ni e’ tihna a ni a; chutiang a nihte chuan, mihring ch̄apona a ch̄awis̄ang tihna a ni. Kros th̄uch̄ah erawh chu, mihring ch̄apona bèihl̄etna a ni th̄ung a, Krista r̄inchhana awm v̄e mai kan nihzia p̄awmna a ni. Kh̄ang m̄ite kh̄an s̄erhtan an ch̄awis̄an l̄uih tlát avangin Paula pawh a th̄inr̄im deuh hial z̄awk a, ch̄em léka anmahni chu int̄an fithl̄a l̄aw l̄aw t̄urin a dùh hial a ni! A th̄u hi a kh̄auh deuh n̄ain, Paula hian hetiang th̄u in ch̄uh a nḡaih th̄upuizia a târlang mai a ni.

NÍLĀINĪ*December 7***ZĀLĒNNA: SUAL TĪH NĀN NI LO (Galatia 5:13)**

Galatia 5:13 aṭang hian Galatia bu kalhmang a lo danglam ta hláuh mai. A hmâ zawng kha chuan Paula'n Pathian thúchàh sawi a tùm chu a thlûr zúi ngar ngár a, heta ṭang hi chuan Kristian nungchang lam a sawi ta thúng a. Engtín nge dân zawma chhandam nih tùm vê ta lo chu a nùn vê tâk ang?

Eng zâlênna hmansualna ang chí làk aṭangin nge Paula'n Galatia mîte chu vênhim a dùh?
Galatia 5:13.

Paula'n ríngtûte Kristaa an nèih zâlênna leh khawngaihna a sawi uar viau hi mîten an ngaisual thei a ni tih a hrelâwk a (*Rome 3:8; 6:1, 2*). A Chanchin Ṭha puâna hrím hrím chuan harsâtna a awm lova, mahse mihríngin màhnî-dùhzâwng a ùmna lamah zâwk hian a ni. Mihríng chanchina mîpui te, khawpuite leh hnamte chanchin rêng rêng hi mahnî-ìnthúnunna tlâkchham vânga hlemhlêtna leh bàwlhlâwhna vânga buai leh chhiatna thleng déuh hlîr a ni mai. Mahnî nùna chutiang âwnna rêng nei lo chu tunge awm ile? Chutiang a nih avâng tak chuan Paula'n Isuâ hnúngzúitûte chu tîsa thíla inhmánna púmpêlh zêl tûrin a fùih a ni.

Dik tak phei chuan, chutiang kâlhzâwng taka awm a, 'hmangaihna rawng ìnbâwlsak tawn' zâwk tûrin a dùh a. Hmangaihnaa midang rawngbâwlsaktu tinte chuan, hetiang hi mahnî-thihsan a, tîsa thíl thihsanna aṭang चाहin a awm thei tih an hria. Chuti chuan, Kristaa kan zâlênna chu hê khawvêl bâwih nihna aṭanga chhuàhna mai a ni lova, rawngbâwlna thar, hmangaihnaa midangte rawngbâwlsakna nùna nung tûra kòh nihna a ni. 'Dâlna tel lova ṭhenawmte hmangaih theihna te, làl leh thúnèihna chùh vang ni lova, mahnî-ìnpàtna nei chung a ìnṭanpui tlâng dial dial ṭhîn khawtlâng dín theihte chu hamṭhàtna dùhawm tak a ni.'—Sam K. Williams, *Galatia* (Nashville, Tenn.: Abingdon Press, 1997), p. 145.

Kristianna chu kan thíl hriat ṭhán tak a nih vâng leh, tûnlai ṭawng mìl zâwka *Galatia 5:13* lèhlin a nih tâk avâng pawhin, hêng thû hian Galatia mîte khân engang takin nge an lo dàwnsawn ang tih lam chu énkhum mai áwl tak tûr a ni. Pakhatnaah, Grik ṭawngin a kàwh chu, hetiang rawng ìnbâwlsak dùhna mìn nèihtirtu hmangaihna ang chí hi mihrínga awm sâ rêng a ni lova—thíl theih pawh a ni lo; mihríng hmangaihna chu phùtlêt nei tlát ṭhîn a ni. Paula'n thíl kàwhbîk nei sawina tel ngêia *hmangaihna* a sawi hian 'Pathian hmangaihna' Thlarau zâr chiaha dàwn thèih ang chí chu a sawi a ni (*Rome 5:5*). Thíl mak angreng tak pakhat chu 'rawng ìnbâwlsak' tia lèhlin hi Grik ṭawnga a awmzia chu 'bâwiha ṭang' tihna a ni. Kan zâlênna hi mahnî-ìnhúng bîk nân a ni lova, Pathian hmangaihna bèhchhán chung a thíl ìntihsak táwnna/tlânna a ni.

Thìlung takin chhâng la: Kristaa zâlênna i nèih chu eng emaw châng châng khawi lai hmún hmúha emawte sual tih deuh zâuh zâuh theihna tûr angah i ngai tawh ngai em? Chutiang zâwnga ngaihtuahna ang chí chu enge a ṭhat lòh viau chhan?

NÍNGĀNĪ*December 8***DĀN ZAWNG ZAWNG TĪFAMKĪMIN (Galatia 5:13–15)**

Engtín nge Paula'n a chhe zâwnga 'dân zawng zawng zâwm' (*Galatia 5:3*) chungchâng a sawi leh, a ṭha zâwnga 'dân zawng zawng tihfamkim' (*Galatia 5:14*) thû a sawi hi i

dàwhrem tâk ang? *Rome 10:5; Galatia 3:10, 12; 5:3; leh Rome 8:4; 13:8; Galatia 5:14*
khaikhin la.

Mi tamtak chuan Paula'n 'dân zawn zawn zâwm' thû a sawi leh 'dân zawn zawn tihfamkim' thû a sawi hi ìnkàlh angin an hmû a. Chutiang chu a ni chiáh lo. Kristian awmdân leh dân ìnlaichinna leh danglamna tichiang tûrin Paula'n ÷awngkam hmán dùhbík a nei thîn a. Entîrnân, Paula'n Kristianten dân an zawn thâ a tihzâwn sawi nân 'dân tí' tiin a hmanng ngai lo va. Chutiang ÷awngkam chu dân hnuai a awm a, dânin a ngiatte pawh Pathian pawmtlâk nih hlâwh nâna ti thînte chungchâng sawi nân deuh kher a hmáng thîn.

Hei hian Kristaa chhandamna hmu tâte chuan thû an zâwm lo tih chu a kâwk chuang lo. Thútak chu a nih ang angin a ni mai tûr a ni. Paula'n chûng mîte chuan dân an 'tifamkim' tih a sawi a. Kristian awmdân dik chu pâwnlam langthei lama thuâwihna, dân 'tihna' mai a ni lo a tihna a ni. Paula'n *tifamkim* tih a hmanna chhan chu 'a tihna' bâk a nih vâng a ni. Hetianga thúâwihna hi Isua aṭanga lo awm a ni (*Matthaia 5:17*). Dân bânanna a ni lova, hmangaih tûra dân tihkiâmna pawh a ni chuang lo, dân púm pui awmzia leh a thiltùm ríngtûin a taka a chàn dân chu a ni!

Paula sawidânin, khawiah nge dân awmze famkim chu a hmù theih? *Lev. 19:18; Marka 12:31, 33; Matthaia 19:19; Rome 13:9; Jakoba 2:8.*

Leviticus thû sawi chhuahna chu a ni tho nân, Paula thusawi hi Isua'n *Leviticus 19:18* thû a sawi bèhchhan a ni mah zâwk a. Dân pum pui khâikhâwm nâna Juda zirtirtute zînga *Leviticus 9:18* hmanngtu chu Isua chauh a ni bîk lo. Isuâ hún hmâa lo awm tawh, Rabbi Hillel pawhin, "I thíl huatzâwnng tak chu, i thenawm chungah ti bîk sùh; chû chu dân púm pui (khaikhâwmna) a ni," tiin a sawi. Mahse Isuâ thlîr dân erawh a hrang hlâuh thúng (*Matthaia 7:12*). A dùhawm zâwk bâkah, dân leh hmangaihna chu thíl ìnkàlh an ni lo. Hmangaihna tel lo chuan, dân ngáwt chu ruak leh nêlawm lo tak a ni a, chutiingin dân tel lo hmangaihna ngáwt pawh thlèn tùmna nei lo a ni vê tho.

A khawi zâwk nge awlsam a, engvâng nge: midangte hmangaih nge, Thúpêk Sâwmte âwih satliah deuh mai chu? I chhâna chu in pâwlah rawn keng ang che.

ZÌRTĀWPŊĬ

December 9

ZIRZĀUNA: "Rinna tak chu hmangaihnaa thàwh a ni thîn. Kalvari i thlîrin i thlarau chu engmah tih nei lova âwi mûa hmètmìt tûr ni lovin, Isuaa rinna siamsak a, rinna che chhuak, mahnî hmasialna êkchhia làka nùn tithianghlímtu a ni zâwk ang. Krista chu rinna [kùta] kan chèlhin, kan tihthûr chu a ìntan chauh zâwk a. Mì tin hian nasa taka bèihna hmanga an hnèh ngêi tûr hlemhlêtna leh chîn tha lo an nei thêuh. Mì tinte hi rinna ìndona chu do tûra ngiat thêuh an ni. Krista zuitu kan nih chuan, mì tihnat chîng, thîlung khâuh, lainâtna nei lo mî a ni thei lo. Pâurâu takin thû a sawi thei ngai lovang a, mahnî ìnchâwisâng leh chàpo a ni lovang. Mahnî thúdùh, ÷awng chaltlâi, mi sawisêl leh dém chîng a ni thei lo.

"Hmangaih rawngbâwlna chu rinna chêtina aṭanga lo zichhuak a ni a. Bible sakhua chu thàwh zui zêlna a ni. 'In êng chu mîte hmùhin êng rawh se, tichuan in thíl thà tihthe an hmù thei ang a, in Pâ vâna mi an châwimâwi thei ang.' 'Hlâuh leh khûr chungin in

chhandamna chu thàwk chhuak rawh u. Amâ lâwmzâwng dùhpui tûr leh tì tûra nangmahnâ thàwktu chu Pathian a ni sî a.’ Keini hi thîl thà tîha thahnemngai thei niin, thîl thà tîh chu chhawm nung zêl tûrin fîmkhûr ang u. Thùhretu dik chuan, ‘I thîltihte ka hria’ a ti a ni.

“Kan thîltihate vânga buai leh hmanhlel tak kan nihna hian chhandamna min thlén dâwn lo tîh chu a dik reng laiin, Krista nêna pumkhata min siamtu rîнна hi chuan min chêtîr zêl dâwn tîh pawh a dik tho bawk (MS 16, 1890).”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 1111.

SAWIHO TÛR:

❶ In pàwl thènah, Níngâni zirlai tâwpa zàwhna in chhâna kha enho ula. A khawi zâwk chu nge awlsam in tîh tlân a, engvâng nge ni? Dân tîfâmkim tîh awmzia chungchâng eng chu nge in chhâna chuan a kàwh hlawm le?

❷ Paula’n rîнна chu hmangaihna zârah a ‘che’ thîh tîh a sawi. Eng a tîhna nge?

❸ Kristaa in zâlênna chu sual tîh phalna ang ngaihdân hi chîk takin enho ula. Mîin chutiang ngaihdân an nêih apiangin eng thangah nge an àwh thín? (1 Johana 3:8.)

KHÂIKHÂWMNA: Chanchin Thà hrilhfiâhna atâna Paula thú ngainat tak chu zâlênna a ni. Hetah hian Krista’n khawvêl bâwih nihna atânga min chhanchhuahna leh, Kristian nûna nung tûra kòh kan nihna pawh a huam. Kan zâlênna chu thîltihta chhandam nih tùmna emaw sual tîh phalraina emawa kan tân lòn nân kan fîmkhûr a ngai. Mahni rawng inbâwl tûrin Krista’n zâlênna min pê a ni lova, midangte rawngbâwlsak nân a ni zâwk.

ZIRLAI 12

December 10-16, 2011

THLARAUVA NUNGIN

CHÂNGVAWN: “Nimahsela hei hi ka sawi a ni, ‘Thlarauvah awm rawh u, tichuan tîsa châknate chu in puitlín ngai dâwn lo nia’ ” (Galatia 5:16, ESV).

SABBATH CHAWHNÛ

CHHIÂR TÛR: *Galatia 5:16–25; Deuteronomi 13:4, 5; Rome 7:14–24; Jeremia 7:9; Hosea 4:2; Matthaia 22:35–40.*

Kristiante Pathian fakna hlà zînga sàk hlàwh ber pakhat chu, Robert Robinson-a phuah “Malsawm Tinrêng Hnâr, Lo Kal La” tîh hlâ hi a ni âwm e. Ani kha rîнна nei mi a ni ngai lêm lo thúng a. A pâ thîhna avangin a thînrîm hlê a, khawvêl pârtlâna zú hmùn sà hmùn lamah a tlûklùh phah a. Thùhrîltu lâr tak George Whitefield thúsawi a ngaihlhâk hnûin, Robinson-a’n a nùn chu LALPÂ hnênah hlânin, Methodist pastor-ah a tâng a, hê hlâ hi a phuah ta a ni. A hlâ châng thùmnaah chuan: “LALPA, i khawngaihna batu ka va ni êm nî tîn hian! Chutín ka thînlung bo hmang chu tawn la i hmangaih hrui chuan” a ti ta a ni.

Kristian *th’hlung v’ hbo hmang* tîh hi thlamuanpui harsâ tiin tûten emaw hetiang zâwng hian an thlâk ta thúng a: “LALPA chibaibûk âwn a, A rawng ka bâwl Pathian hmangaihna lam hawi reng tûrin’ tiin. A buaipuitu chuan tùm thà tak nei pawh ni se, a phuah tîrîh dân ang kha chuan Kristiante hársatna a târlang fiâh hlê a ni. Ríngtûte hian nihphúng pahnih an nei thêuh a, tîsa lam leh Thlarau lam, thîl indo reng chu a ni. Kan thînlung sual chuan Pathian atânga vâh bo a wng reng laiin, A Thlarau hnêna kan ìntùklùh dùh phawt chuan, tîsa châkna bâwiha kan tân reng a ngai tawh lo.

Hei tak hi tûnkâr zirlaia Paula thúchâh laipui chu a ni.

SUNDAY
THLARAUVA AWM

December 11

Galatia 5:16 chhiar la. ‘Awm’ tih hian rínna nùn nêen enge inzûlna an nêih? *Deut. 13:4, 5; Rome 13:13; Efesi 4:1, 17; Kolosa 1:10.*

“Awm” tih hi Thúthlúng Hlúi lama thú entírnei lâkchhâwn niin, mimal nundân tûr sawina a ni. Ani Paula pawh kha Juda mi niin, Kristian nundân tûr sawi nân a lehkhathawnah chutiang thú entírnei tak chu a hmang fo mai. Hetiang thú entírnei a hmanna hi kôhhran hmasa húna hmíng hmasa ber nêna inzàwmtîr nân pawh a nih hmêl a. Isuâ hnúngzúitûte kha ‘Kristian’ an tih (*T’rhk~hte 11:26*) hmâ khân ‘Kawnga Awmte’ an ti mai tshin a nih kha (*Johana 14:6, T’rhk~hte 22:4, 24:14*). Hei hian a kâwh chu, atír deuh mai aţang tawh khân Kristianna chu Isuâ chungchâng thúrín têlkhâwm emaw mai ni lovin, nundân tûr ‘Kawng’ pawh a ni tho bawh.

Engtiang kawngtein nge Paula’n ‘awm’ tih a hmán dân leh Thúthlúng Hlúi lama mí chu a danglam deuh dân? Kh^hkh’n t^h: *Exod. 16:4; Lev. 18:4; Jer. 44:23 leh Galatia 5:16, 25; Rome 8:4.*

Thúthlúng Hlúi lamah chuan ‘awm’ ti mai lovin ‘dâna awm/lêng’ tih ang a ni mah zâwk. *Halakhah* tih hi Judaten an sakhaw zirtîrtûte leh pîpûte hnên aţanga thúrochhiah an dawn chhâwn dân leh hrai sawi nân an hmang tshin a. *Halakhah* hi a tlangpui thúah chuan ‘Judate dân’ tîa lèhlin a nih laiin, Hebrai tawngah chuan ‘awm, lêng, kal dân’ tihna a ni mah zâwk.

Paula’n ‘Thlarauva awm’ tih a sawifiahna pawh hi dân zâwmna nêen pawh a inkâlh chuang lo. Kristiante chu dân bàwhchhè rêng rênga nung tûrin a ti bîk lo. Paula khân dân emaw dân zâwm emaw chu a kâlh lo. A kâlh lai tak zâwk chu ‘dân zawma chhandam nih tùmna’ ang chí lai kha niin, dân hman sualnaah a ngai a ni. Pathian dùhzâwng ang dîk taka dân zâwmna chu pâwnlam nâwr lùihna avang maia tih theih a ni ngai sí lova, Thlarau zâra chhûnglam phûrna aţang chiaha hlén theih a ni (*Galatia 5:18*).

‘Thlarauva awm’ tih nangmâ nùn paltlang ngêi chu enge ni? Engtín nge chû chu i tih a? Nangmâ nûna eng thiltên nge hársátna siamsak tshin che?

THÀWHTANNÎ
KRISTIAN INBÈIHNA CHU

December 12

“Tîsa dùhzâwng chuan Thlarau dùhzâwng chu a kâlh tlát a, Thlarau dùhzâwng pawhin tîsa dùhzâwng chu a kâlh tlát bawh sí a, tichuan in tih dùhzâwng chu in tih theih lòh nân a indodâl tawn ve ve a ni” (*Galatia 5:17; Rome 7:14–24*). **Engtín nge nangmâ nûnah hetiang thil tawn hrêhawm tak hi i lo paltlang vê tâk?**

Paula sawi ang hársátna hi mí zawng zawngin an paltlang tshéuh chu a ni lêm lo va; Kristian nùn chhûng lama inbèihna awm chungchâng sawina a ni mah zâwk. Mihringte chu chhûnglama tîsa dùhzâwng nei sâ rênga piang kan ni a (*Rome 8:7*), Thlarauva

piangthar kan nih (*Johana 3:6*) chinah chiah chutiang chhônglam inbèihna chu a lo chhuak ta thîn a ni. Hei hian Kristian ni vê loten chutiang inbèihna chu an tawng lo tihna chu a ni chuang lova, an nei vê tèhméuh mai. Chutiang pawh chu Thlarau ràhchhuah a ni tho. Kristiante inbèihna erawh chu thíl thár a ni thúng a, ríngtû khân nihphúng pahnih, tísâ leh Thlarau, indo lo thei lo kha a nei kawp tlat a ni.

Hmânlai atang tawhin Kristiante chuan chû inbèihna làka chhâwk nih an châk thîn a. Chutiang atân chuan thenkhatin vântlâng làkah an inthiar fihlîm a, thenkhatin chunglam khawngaihna thiltih zârah sual tih châkna chu nuaibo theih angin an ngai bawk a. A pahnih hian kawng dik lo a ni ve ve. Thlarau chàkna zârah chuan tísâ chàkna chu kan tudáwl thei ngêi mai, mahse Isua Lo Kal Leha kan taksa tihdanglam a nih thlengin inbèihna chu eng emawti zâwngin a kal reng dâwn. Vântlâng hransannain sâwtna a nei lo, khawiah pawh kal ila, chû inbèihna chu kan kanpui zêl tho va, kan thih emaw, Isuâ lo kal leh emaw thlengin kan bèih zêl a ngai ang.

Paula'n *Rome 7*-a Kristian nùn chhông inbèihna chu an dùhzâwng tihna dâltu a nih chungchâng a ziah khân, chû inbèihna chungchâng chu fiah takin a târlang a. Mîzè pahnih nei kan ni miao va, chu inbèihnaah chuan a lehlam lehlamah chuan kan tang tawn reng mai. Keimahnîa thlarau lam chuan thlarau thilte dùhin tísâ thilte chu a ngaithei lo va. Chutiangin keimahnîa tísâ lam chuan tísâ thilte dùhin, thlarau thilte a ngaithei lo tlat mai. Rílrû tihthàra lo awm ta pawh chu amah ngáwta tísâ thíl do tûr chuan a chàk tâwk loh avangin, kan *n'hp̄ng sual* dova tûdâi thei tûr chuan, nî tìn Thlarau lama tang nih zêl chu kan tân beiseina awm chhùn a ni. Hei vâng tak hian Paula pawhin Thlarauva *awm* tûrin min náwr rêng a ni.

Nangma thíl tàwn ngêi atangin, hetiang inbèihna kal reng maiah mi tû emaw do zúi hleithe lova tlâwm lek lék hnênah eng thúrâwn nge i pêk tâk ang?

THÀWHLEHNÎ TÍSA THÍLTIHTE

December 13

Tísâ leh Thlarau inbèihna chungchâng hmâwrhmùhna thû a sawi hnûin, Paula'n *Galatia 5:18–26*-ah chutiang thíl chu khawsàk dân mâwi leh mâwi lo chi hrang hrang hmangin a sawi zâu va. Chûng thíl chi hrang hrangte chu Judate leh Greco-Roman thúziak lamah pawh fiah taka târlan niin, hêngah hian awmdân mâwi kan chîn tûr leh thíl tha lo kan bânsan tûrte târlan a ni.

Hêng châng thíl thâ leh tha lo a târlante hi chîk takin endik la. Engtiang kawngtein nge Paula'n *Galatia 5:19–24*-a a sawite leh hêng châng târlante hi a thúhmùn a, an danglam deuh bawk? *Jeremia 7:9; Hosea 4:2; Marka 7:21, 22; 1 Timothea. 3:2, 3; 1 Petera 4:3; Th̄pūh 21:8.*

Tísâ thilte leh Thlarau lam thilte hi Paula'n a hre chiang hlê chungin, Galatia-a a ziah chhuah dânah hian danglamna tak neiin a hmang a. Pakhatnaah, Paula khân a pahnihte danglamna a sawi tho nân, a sawidân erawh a thúhmùn chiah lo. Thíl thalo lam chîte kha 'Tísâ thiltihte' tiin a sawi a, a thalamte erawh chu 'Thlarau ràh' a ti thúng a ni. Chû tak chu an danglamna pawimawh lai chu a ni.

Jacob D. G. Dunn chuan tihian a ziak, "Tísâ chuan *a ngiat* thîn a, Thlarau erawh chuan *a sem chhuak* zâwk thîn. A hmasa zâwk hi chuan mahnî ngáwt inngaihtuaha a buai phîlî chúng laiin, pakhat zâwk erawh hi chuan rílrû ngâihmuang, ríntlâk leh chhel tak chungin

midangte tâna thíl tihsak dân máwlh a zawng zâwk a. Pakhat hi mihring finna lék hmanga tih a nih laiin, pakhat zâwk hi chu chunglam tihchàkna leh khawngaihna, chhùnglam siamthàtna zâra ríntlák taka ché tûra tihchàkna a ni thúng.”—*The Epistle to the Galatia*, p. 308.

Paula thíl sawi pahniha a dùhawm lo lamte hi chu thíl chi hrang tamtak: ‘tîsa thíl tihte’ anga sawi a ni a. ‘Thlarau ràh’ erawh chu thíl pakhat anga sawi a ni tlát mai. Chû danglamna takin a kàwh ni thei tûr chu, tîsâ taka khawsakna chuan ìnthènna te, phîlîna te, buaina te leh ìnggèih lònna te a thlén thîn tih a ni. A lehlamah Thlarau nûna nûnna erawh chuan Thlarau ràh pakhat chu chhuàhin, chû chuan ìnpùmkhàtna thlén tûrin kawng hrang dùhawm tak tak pakuâ emawin a ìntârlang a. Hetiang bèhchhán hian mi thenkhat chuan, mîin a tihtak pháwt chuan, emaw tihtakzéta a tih chhûng chu, mîin Pathian chungchângah eng a rín tih hi a pawimawh lo ve an tihphah ta a ni.

Chutiang chu thútak zawng a ni chiah lêm lo. Paula’n thíl tha lo a sawite khân chutianga a nih lònzia a kâwk a: Pathian chungchâng dik lo taka thlîrna hian ngàihdân dik lo pui pui tichhuakin, mìpat-hmeichhiatna leh sakhuana bâkah awmdân mawi hrîm hrîmah pawh mihring ìnlaichîinna tikhaw lo zâwngin a hruai thîn. Chû chauh ni lovin, chatuan nûnna châna thleng hialin a hruai thei a ni (*Galatia 5:21*).

‘Tîsa thíl tihte’ kha én thuak thuak la. Engtiang kawngtein nge a khawi pawh mai kha Thúpêk Sâwmte bàwhchhiatna a ni zêl tih i hmùh theih?

NĪLĀINĪ *December 14*
THLARAU RÀH CHU (*Galatia 5:22–24*)

“Nimahsela Thlarau ràh chu hmangaihna te, lâwmna te, remna te, dàwthèihna te, ngilnèihna te, thàtna te, rínawmna te, zâidàmna te, mahnî-ìnthúnùnna te a ni zâwk e, chutianga kàlh zâwng dân a awm lo” (*Galatia 5:22, 23, ESV*). **Engtiang kawngtein nge Thúpêk Sâwmte âwihna hi hêng châng a târlan Thlarau ràh târlanna a nih?** (*Matthaia 5:21, 22, 27, 28; 22:35–40.*)

Thúpêk Sâwmte hi hmangaihna luàhlântu a ni lo va, *hmangaihna* chu Pathian leh kan mihring puite chungah entiang a lantîr tûr nge tiha min kaihruaitu a ni. Dân thúziak chu khûm angin lang pawh ni se, hmangaihna leh dân chu a ìnkàlh chuang lo. Pathian leh kan thenawm khawvêngte hmangaihna chuan Thúpêk Sâwmte engmah lova siam ta anga ngàihna chu, ‘leilung hîpna dân tel lova leilung thílte ka hmangaih e’ tih ang lék a [awmzenei lo] a ni.

Chûbâkah, tîsa thíl tih hrang hrang 15 târlan tâkte ang lo takin, Thlarau ràh erawh chu thíl dùhawm tak tak pakuaa târlan a ni thúng. Mithiamte chuan hêng thú pakuate hi thíl pathum bâwr khâwm zêla then niin an ngai a, mahse a hmasak ìndàwt dânah erawh hi chuan thû a rual tháp lêm lo. Thenkhat chuan chutianga pathum zêla thennaah chuan Pathian Mipathumte sawina ni zêl tûrah an ngai a; thenkhat dangte erawh chuan chutianga pathum zêla bâwr thúm chuan kan ìnkûngkàihpui dân tûr: a hmasa berin Pathian, chutah kan thenawm khawvêng te, a hnúhnùng berah keimahni tih entîrna tûrah an ngai; Isuâ chungchâng sawina ni tûra ngaite pawh an awm tho bawk.

Chutianga ngàihna chuan thàtna eng emaw chu a nei tho nân, kan hmùh hmàih háuh lòn tûr thíl Paula’n a ngàih pawimawh ber mai chu Kristian nûna hmangaihna hi a ni. Paula chuan thíl thâ pakâw zîngah, tihpâh ni háuh lovin, hmangaihna hi chungnung berah a dàh a. Kristian nûna hmangaihna a thúpuihia chu *Galatia 5:6* leh 13-ah a târlang

tawh a, hmún danga thíl dùhawm a târlannaah pawh a tèlh zêl a ni (*2 Korin 6:6; 1 Timothea 4:12, 6:11; 2 Timothea 2:22*). Hêng thíl tha dangte hi chu Kristian lote zîngah pawh târlan a nih tho laiin, hmanaihna hi chu a *Kristian* bîk riau a ni. Hêng zawng zawng hian a entîr chu, hmangaihna hi nungchang mâwi tamtak zînga pakhat ang lék ni lo, Kristian dùhawmnate zînga lawrlák, a dang zawng zawngte khâikhâwmtu a hnùkpui a ni. Hmangaihna chu Thlarau ràh pawimawh ber a ni a (*1 Korin 13:13; Rome 5:5*), Kristian tinte nùn leh rîlrù pùthmang târlanna (*Johana 13:34, 35*) a ni tûr a ni a, harsa deuh thîn pawh ni se hmangaihna chu lantîr tho tûr a ni.

Hmangaihnaah hian mahnî-inphatna enganga nasa nge neih ngai? Mahnî-inphatna tel lovin i hmangaih thei em? Isua'n hmangaihna leh mahnî-inphatna chungchâng enge a zîrtîr?

NÍNGĀNĪ

December 15

HÑÈHNA KAWNG CHU

Ríngtù tìn te thîlung chhûngah chuan tîsâ leh Thlarau inbèihna chu a awm reng dâwn a, Kristian nùn chu chàk lohna, hlàwhchhamna leh sual dìnhàna a ni tûr a ni lo.

***Galatia 5:16–26* sawidânin, tîsa chung a Thlarauvin ro a rêl theihna thúrûk chu enge ni?**

Galatia 5:16–26 chuan Thlarau rorêlna nùn neih theih dân kawng ngâ a sawi a. Pakhatnaah, ríngtù chu *Thlarauva a awm a ngai (vs. 16)*. Grik ãawng thîltîh sawina *peripateo*, awmzia tak chu “lêng vêl emaw zúi emaw” tihna a ni. Grik mifing hmingthang tak Aristotle-a zúitûte khân Aristotle-a kalna apianga an zui zêl thîn avangin ‘*Peripatetics*’ tih an ni. Paula khân thîltîh sawina thû a hman kha tûna thíl kal mêk sawina a hman avangin, eng emaw châng châng a *Thlarauva awm* lék ni lovin Thlarauva awm reng a, nîtin dùhthlânnaa hmang zêl tih a kâwk a ni. Thîltîh sawina thúmal pahniha ‘hruaia awm’ (*vs. 18*) tih hian, kan kalna tûra Thlarau hruai nih inphalna thû a kâwk a (*Rome 8:14, 1 Korin 12:2*). Kan tih tûr chu hruai lam ni lovin ‘zúi’ lan a ni zâwk.

Thîltîh sawina ãawngkam dang pahni chu *Galatia 5:25*-ah a lo lang a. Pakhatna chu “nung/chêng” (Grik ãawngin *zao*) a ni. “Nung,” tih Paula'n a sawi chu, ríngtù tinte nùnah piantharna hi thîltâwn pawimawh tak a ni thêuh tûr a ni tih hi a ni. Paula'n tûna thíl kal mêk sawina ãawngkam a hman awmzia chu, piantharna chu nîtina thíl tàwn a ni chho zêl tûr a ni tihna a ni. Thlarauva nung kan nih avangin, Thlarauva ‘awm/lêng’ tûr kan nih thû pawh a sawi zui zêl a. Heta ‘awm’ tîa lèhlîn hi châng danga mi nê a thúhmùn lo va, heta mi hi chu [Grik ãawngin] *stoicheo* a ni. Sîpai chêt dâwn hmang lam sawina niin, ‘intlâr fel thláp’ ‘inrem tlâng’ ‘dân zâwm’ tihna a ni. Heta a sawi tùm chu Thlarau hian nùna min pê chauh ni lo vin, kan nî tìn nùn min kâihruai tûr a ni tihna a ni. Paula'n châng 24-a a thúmal hman chu ‘khêngbêt’ a ni.

Hei hi thìn tìthâwng tak a ni. Thlarau hruaina zúi tûr kan nih sî chuan, tîsa dùhzâwngte tihlùm tûrin thútîlûkna nghêt tak kan siam ngêi tûr a ni. A ni rêng a, Paula hian kâwhnei rânin thíl a sawi a. Kan thlarau nùn châwmna leh tîsa dùhzâwng chu hrêknain tîsâ chu kan khêngbêt tâ a ni.

Tûna i tàwn ngai vák lòh—Krista'n min tiâm hnèhna chu chang tûrin eng dùhthlânna leh danglamnate nge i nèih ngai ang?

ZÌRTĀWPŊÎ*December 16*

ZÌRZĀUNA: “Kristian nùn hi kawng mâm a ni reng thei lo. Inbèihna khìrh tak hmachhàwn tûr a awm a, thlêmna tuipui dâikâi tûr a awm. ‘Tîsâ chuan Thlarau dona a dùh thîn a, Thlarau pawhin tîsa chu a do tho bawk.’ Hê lei chanchin tâwpna kan hnâih déuh déuh lai hian, hmêlmâin min bèihna chu mi hruaikâwi thei leh mi âwk-âi thei a ni nasa tial tial dâwn. A mi bèihna pawh a ná tial tialin, min bèi ngàwrh sâuh sâuh bawk ang. Êng leh thútak hnártûte chu an [thìnlung a] sâkin, hmìn an hârsá déuh déuh ang a, Pathian hmangaih a, A thúpêkte zâwmtute chu an háw déuh déuh dâwn a ni.” (MS 33, 1911).”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 1111.

“Thlarau Thianghlím hûhâng chu thlarauva Krista a lo nùnna a ni a. Krista chu hmâichhàna hmûin A hnênah thû kan sawi thei lo, mahse A Thlarau Thianghlím chuan khawiah pawh min àwmpui reng thei a. Thlarau chênchilhna hrétute [changtu] chuan Thlarau ràh—hmangaihna te, lâwmna te, remna te, dàwhtheihna te, nunnêmna te, thàtna te, rínna an chhuah thîn (MS 41, 1897).”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 1112.

SAWIHO TÛR:

- ❶ Tîsa dùhzâwngte khénbèh thû-ah châm zui ta rìh la, enge a awmzia? Engtín nge kan tìh thín? Enganga zingín nge kan tìh ngai ang? Engati nge Paula’n chutiang thû chu a hman? ‘Khénbèh’ thû a hmánna hian mahnî do a khìrhzia enge a hriattîr che?
- ❷ Thlarau ràh chhuàhna tûrah hian mìhring bèihna hi tûl ni ta se, chu chu enge ni ta ang? Chutiang kawngah chuan nangmâ thíl paltlang a tângin enge sawi thèih i nèih?
- ❸ Paula sawidânin tîsa thiltìh chîngten Pathian lalram an luàh dâwn lo. Engtín nge hê thû leh Paula’n thíl tìhte vâng ni lovin, rínna avanga khawngaihna chhandam kan ni a tìh hi i dàwhrem tâk ang?
- ❹ LALPA nêna in lëndúnnaah, harsatna i hmachhàwn lian ber chu enge ni? Sualna leh sualin Pathian nêna in inlaichînna a khàwih chu a ni dâwn lo’ m ni?

KHĀIKHĀWMNA: Ríngtû zawng zawngte nùnah tîsà châkna leh Thlarau dùhzâwng inbèihna a thléng thèuh a, Kristian nùn chu hlàwhchham lèt dêr a nih a tûl lo. Krista’n sual leh thihna thiltìhtheihna chu A hnèh tawh avangin, Kristian nùn chu Thlarau rorêlna hmún a ni thei ta. Chû chuan nî tin Pathian khawngaihna min chàntîrin, tîsa dùhzâwngte hnèh theiin min siam ta a ni.

ZÌRLAI 13*December 17-23, 2011***CHANCHÍN THĀ LEHKÒHHRAN**

CHĀNGVAWN: “Chutichuan, remchânna kan hmùh ang zêlin, mì tìn chungah thíl thâ i tî ang u, rínna chhûngte zîngah phei chuan i ti nasa lehzual ang u” (*Galatia 6:10, ESV*).

SABBATH CHAWHNÛ

CHHĪĀR TÛR: *Galatia 6:1–10; Matthaia 18:15–17; 1 Korin 10:12; Rome 15:1; Johana 13:34; Luka 22:3.*

Ĥlu chîngtu thenkhat chuan an alu lian deuh deuh hi ei atân dàh thâin, a tê deuhte chu chîn leh atân an khêk thîn a. An han chàwh leh chuan khaw awmdânin a zír lo ngê ni, pèrlung (marble) tiat lek lek a ni ta hlawm a. Chutianga chhiatna an tàwh a tâng chuan nùn dân zirlai pawimawh tak an zír chhuak ta a ni.

“Thíl ʈhâ ʈhâ mahnî tâna khêkin an dùh lòh lòh chiah a chí atâna dàh chu an ti thei lo. Nùnpúng dânin a khuàkhìrh tlát chu rahsengna hian thíl chin a târlang ʈhîn.

“Alu púm tê tê chin hi chu tihdân tânglâwn rêng a la ni reng a. Thíl ʈhâ ʈhâ hi mahnî tân khêkin, a bâng zawng chu chin atân kan hmang a. Kan thlarau nun kawngah pawh chutiang tho, hmasial taka kan tihna aʈang hian hmasialna tel lo séng kan beisei ʈhîn sí a ni.”—*International Student Fellowship Newsletter*, March 2007.

Paula’n chutiang ʈhúpui chu *Galatia 6:1-10*-ah hial a sawi a. Member-te chu ‘insèh leh inéitawn lovin (*Galatia 5:15*), kòhhran chhùng chu mahnî âia midangte kan dàh hmasakna hmún atâna Thlarauvin min hruaina hmún ni teh se. Khawngaihnaa chhandam kan nih manthiamin, chu chuan inngaitlâwm leh midangte chung a dàwhthei leh lainatthei zâwkah min siam tûr a ni.

SUNDAY TLÛTE TUNGĐÍNGIN

December 18

Paula’n Kristian nùnpúng chu sâng tak ni tûra a beisei laiin (*Galatia 5:16*), *Galatia 6:1*-a a ringtûte hnêna a thúrâwn chu ataka nùnpui nghâl chí a ni tho. Mìhringte chu ʈhàfamkim kan ni lo ve, Kristian inpezo ber berte pawhin tihsual palhte chu an nei vê tho ʈhîn. Grik ʈawng chuan, *Galatia 5:16*-a Paula thusawi hian engtik hmalam hún emawa kòhhran chhùnga thíl thleng tûr a hmù thiam phâk tih a târlang a. Chuvang chuan hársatna a lo chhuah húna *Galatia* mîten ataka an nùnpui tûr thúrâwn a pe ta a ni.

Mahnî rínpui ûnaute nùn sual kawnga an tlûkin engtín nge Kristianten an tih ʈhín tûr?
Galatia 6:1; Matthaia 18:15–17.

Galatia 6:1-a Paula thúrâwn hlâwkpuì tûr chuan, Paula rílrûa awm ang tak dinhmùn chu kan manthiam a ngai a. A thusawi tîr lama ʈawngkam pahnih hian awmzia a nei hlê mai a. Pakhatna chu thíl sual ti lai ‘man’ tih hi a ni a, a awmzia chu ‘phâwk emaw, hréchhuak emaw, nangchîng’ emaw sawina a ni. A thu ʈobul aʈang chuan Paula hian a rílrûah thíl pahnih a ngaihtuah tih a kâwk a. Ríngtu pakhatin midang thíl sual ti lai ngêi a ‘man’ tihna chauh ni lovin, mîin hún ʈha pângngaia a tih dùh hauh lòh tûr thíl (*Thlîngte 5:22*) a ti tlát mai tih a inhriatna ang chí pawh a ni bawk.

Thíl sual/dìk lo tih Paula’n a sawi hi a ʈawngkam hman aʈang hian túm rênga tih ang chí a nih lòh hmêl a. ‘Sual’ (NIV) ‘Tih lòh tûr’ (BI) tih sawina hi Grik ʈawng chuan *paraptoma* a ni a, chú chu túm rênga tih sual sawina a ni lova, tihsual pàlh, ràh sual, dâi sual pàlh tih ang a ni. A hmâa ‘Thlarauva awm’ tih a sawifiahna nêp pawh khân a inhmù riau va. Hei hi mi tihsual pàlh pawh ni se ngàihzàmsakna tûr chu a ni lo nâin, Paula hian suahsual lùih tlát ang chí chu a sawi lo (*1 Korin 5:1–5*).

Chutiang ang dinhmùn chhâna tûr inhmèh chu inhremna emaw, thiam lòh inchantîr emaw, inhnâwhchhuah emaw lam ni lovin, ‘tùndìn leh’ a ni zâwk. Heta Grik ʈawng *katartizo* ‘túngdîng’ tîa lèhlin awmzia chu ‘chei ʈhâ’ emaw ‘chìng fel’ emaw a ni. Thúthlúng Thar lamah chuan sangha manna lên ‘tháwm/ʈèt ʈhúi’ (*Matthaia 4:21*) sawi nân hman a ni a, Grik thuziak lamah chuan rùhtliaka ʈhêm dàwha tuâm ʈhâ anga hman a ni. Chutiangin ríngtu ûnau tûa kê títliak chu kan hlamchhiah mai lovang a, Kristâ taksa pêng a nih angin, Kristaa kan ûnaute chu lainat takin kan enkawl ang a, lo inchnhùih tûl pàlh mah se Pathian lalram panna kawng lamah chuan kan kàlpui zêl tûr a ni.

Tûte emaw kan thìn tìrím tûte chungah hian *Matthaia 18:15–17* thû hi a taka nùn pui lovin, engati nge tha lo taka kan sawi a, phúbâ lâk kan tùm leh uáih uáih mai thín?

THÀWH TANNÍ

December 19

THLÊMNA LÀKA FÍMKHÛR TÛR

“Nathana chuan Davidâ hnênah, ‘Chu mî chu nangmah hi i ni,’ a ti a” (*2 Samuela 12:7*).

Galatia 6:1-a Paula thusawi khûn tak hi, mahnî pawh thlêmnaa kan tlûk vê lòh nân, kan én khûm mai tûr a ni lo. A hmanhmàwhpui awmzia leh mimal taka a veina a tâng hian Paula thúrâwn kalhmang chu a manthiam theih a. ‘Invêng tha chungin’ tih hi fímkhûr takin’ ‘ngàihven tha chungin’ tihna ang a ni (*Rome 16:17; Filipi 2:4*). Tichuan Paula’n a sawi tùm tak chu, ‘Meng kárin mahnî invêng fímkhûr rawh u, chuti lo chuan sua na hian in ìring lo lai a thâwng thút ang che u’ tih a ni. Hê vaulâwkna thû hi a sawi hnûin, Paula’n *Galatia 6:1* thú kal zêlah chuan ‘nangnî’ tiin mi pakhat ai tam sawina a hmang zui ta a. Hei hi kòhhran mi nâwlpui hnêna vaulâwkna thú tlanglâwn sawina ni lovin, kòhhran chhûnga mimal tin mimal taka a vaulâwkna a ni. Engang thlêmna ang chí lâkah nge Paula’n *Galatia* mîte chu a vaulâwk a sawi Chiang lo va. Sua na an tí ang tih hlâuhthâwnpui bîk a nei chiah lo pawh a ni thei a, mahse sual pângngai vêk an ti nawn leh ang tih a hlâuhpui a, intúngdín tlang zêl tûrin a tí ta a ni.

Chutih rualin, *Galatia 5:26*-ah ‘inngaihlú bîk’ lo tûra a vaulâwkna hian, tûte emaw sual lâka an tûndin leh tâkte âia thlarau dínhmùn sângah an inngai ang tih a hlâuhpui tih a entîr.

Engati nge Paula khân *Galatia* mîte kha thlarau lam chàpona lâka a vaulâwk? *1 Korin 10:12; Matthaia 26:34; 2 Samuela 12:1–7.*

Kristian nûna thíl hlâuhawm ber pakhat chu, thlarau lam chàpona, eng sual emawte chu ti thei lo anga mìn inngaihtîr thîntu hi a ni. Thúdîk chu, kan zâ hian Pathian dùh loh zâwng, sual tih âwn reng kan ni. Pathian Thlarau chàknain mìn khuàkhîrh lòh chuan, eng sualah pawh kan tlù zêl mai ang. Krista tel lo chuan chutiang lék chu kan ni tih hriat rengna chuan mahnî-fela inngaihna sual lâkah min vêngin, tih sual pàlh nei midangte pawh kan lainàt thei ang.

Vawi engzât nge midangte thíl tih sual, nang ngêi pawhin i tih sual vê tàwh thínah i dém i inhriat (rílrû chauh tal pawhin)?

THÀWHLEHNÍ

December 20

PHÛR RÌT INCHHÁWK (*Galatia 6:2–5*)

Tlûte tûndin leh bâkah, engang kâihhruainate nge Paula’n *Galatia* ríngtûte hnênah a pêk? *Galatia 6:2–5; Rome 15:1; Matthaia 7:12.*

Galatia 6:5-a ‘phúr rít’ tih hi Grik tawnga *baros* a ni. Thíl rít tak mìn kawng thúi tak an phùrh tûr sawina a ni ber. Hún eng emawti hnûah chuan hársàtna emaw buaina emaw sawi nante pawh hmán a ni ta a, khaw lùm ní a ni lênga rím taka hnathàwh (*Matthaia*

20:12) sawina te pawh a ni ta zêl a. Paula'n 'phúr rít inçhâwk tawnin' a tih zîngah hian, mahnî rínpuite tlin lònna ang chîte pawh a tel tih a hmâ châng aţangin a hriat theih a, 'phúr rít phúr' tih a hman dân hi a zâu viau a ni. Paula zirtîrna hian Kristian nùna thíl kan én khûm mai lòh tûr thlarau lam thíl a keng tel nual a ni.

Pakhatnaah, Timothy George sawi angin, "Kristian zawng zawngte hian phúr rít phùrh tûr an nei thêuh a. Kan phúr rít chu a intiát lo nual a, a hmêl landân pawh a kan nùntawng ang zêlin a danglam thluáh a ni. Thênkhat tân chuan thlêmna phúr rít leh châng khatnaa sawi angin nùn thianghlím lòh ngháwng te a ni thei. Midang tân chuan taksa lam nàtna te pawh a ni thei a, rílrù lam nàtna te, chhûngkaw buaina te, eizawna hna mûmal nèih lòh te, ramhuai tihbuai nih te, leh thíl dang tam tak pawh a ni thei vék mai a; Kristian phúr rít phùrh tûr nei lo a awm thêih lòh."—*Galatia*, p. 413.

Pahnìhna, Pathian chuan mahnî maia phúr rít min phùhrtîr v[ ] A túm lo. Vânduai thlák takin, midangten phúr rít min chhâwk nih âi chuan midangte phúr rít phùrhpuitu nih hi kan dùh zâwk fo mai thîn a. Paula chuan hetiangah mahnî-tling tâwka inngaihna hi mihring chàpona tiin a dêm a (*Galatia* 6:3), keinî pawh hi mamawh leh chàklòhna nei kan ni vê tho tih pawm dùh lòhna a ni. Chutiang chàpona avang chuan midangten min thlamuânna tûr kan inçhântîr chauh ni lovin, Pathianin an rawngbâwlna atâna A kòhna tipuitling thei lovin kan siam tihna a ni.

A tâwpah chuan, Pathianin midangte phúr rít chhâwk tûrin min kova, chutiang kan tihna zârah Pathian thlamuânna chu târlan a ni thîn. Chutiang ngàihdân bèhchhan chuan kòhhran hi Kristâ taksa ang sawi a ni a. Chumi entîrna chu Paula thusawi, "Nimahsela, hnèhchhiaha awmte thlamuantu Pathian chuan Tita lo kalna hmangin min thlamuan," (*Korin* 7:6, BI) tih hi a ni.

"Pathian thlamuânna chu mahnîa ţawngţaina leh LALPA nghàhna zâra Paula hnêna pèk a ni lo va, thianin a kawm hlímna leh a rawn thlén thú lâwmawm hmangin a ni zâwk," tih hi chhínchhiah la. "Mihring inthianna, chuta phúr rít kan inphùrhpuina hi, Pathianin A mîte tâna a ruâhmàn dân rêng a ni."—Johana R. W. Stott, *The Message of Galatia*, p. 158.

Ţanpuina kawng i dâpna dâl thîntû che chu—chàpona, zâhzùmna, rín ngam lòhna, mahnî tlâkchham nei lova inhriatna em ni? Mamawh i neih chângin, tûte emaw i rínngam theih tûr zawng chhuakin, i phúr rít chhâwk tûr chein i ngên dâwn lo'm ni?

NÍLÁINÍ *December 21*
KRISTÂ DÂN CHU (*Galatia* 6:2–5)

Paula'n phúr rít inphùrhpuí leh Kristâ dân hlénna chu a dàwhzawm a. 'Kristâ dân' a tih hi eng a tihna nge ni? Galatia 5:14; 6:2; Johana 13:34; Matthaia 22:34–40.

Paula'n 'Kristâ dân' tih a hmán hi Grik ţawngin 'on nomon tou Kristaou' tih niin, Bible hmún dangah a lang lova, chutiang ang deuh sawina 'ennomos Kristaou' tih chu 1 *Korin* 9:21-ah hmán a ni. Hetiangah sawidân danglam bîk hi hrilhfiáhna hrang a tam mai a. Thênkhat phei chuan Sinai Tlângá Pathian dân pèk kha dân dang, Kristâ dân chuan a luâhlân tawh a ni tih sawi nân dik lo takin an hmang a. Mí dangte lâhin 'dân' tih hi thíl nihdân 'tlângpuí' (*Rome* 7:21) sawina mai nia ngaiin, midangte phúr rít phùrhpuinain Isuâ entîrna chu kan zúi a ni tih nân an hmang a. Hrilhfiáhna hnúhnùng hi chuan thàtna eng emaw tak a nèih laiin, a thú tóbul leh *Galatia* 5:14-a chutiang sawina a hmán aţang hian 'Kristâ dân tipuitling (zâwm)' tih chu hmangaihnaa 'Mosiâ Dân zâwm' tihna tho a ni.

Paula chuan a lehkhathawn hmá lamah khân Kristâ lo kalna khân thianghlìmma dânte a tibo lo tih a târlang tawh a. Chutia hnèhin, thianghlìmma dân hmangaihnaa hrilhfiahna chuan Kristian nùnah dinhmun pawimawh a luàh zui zêl zâwk a. Hei hi Isua'n leia rawng A bâwl chhûnga A thíl zirfir ber leh, A damchhûng leh thih thléng pawha A nùnpui zêl chu a ni. Midangte phúr rít phùrhpuin Isuâ hniakhnúng kan zúi chauh a ni lova, dân chu kan tifamkim bawk thîn. Hêng chângah hian ngaihtuah tûr dang a la awm cheu mai, chû chu *Galatia 6:2* leh *6:5* thú inkàlhna lai hi a ni.

Hársàtna lai erawh chu, Paula hian dinhmun hrang pahnih a târlang a ni tih kan manthiam chuan chinfel mai a hársá chuang lo. Kan hmùh tâk ang khân, châng 2-a phúr rít 'baros' tih hian kawng thúi tak phùrh ngai phúr rít a kâwk a. Châng 5-a phúr rít sawina 'phortion' tih erawh hi chuan lawng bungràw phùrh te, sipai rawksai phùrh te, leh chhûla naute awm angte sawina a ni thei. Phúr rít hmasa zâwk kha chu ngh^h thèih a nih laiin, a hnùhnúng erawh hi chu a ni vè lo. Hmeichhè naupai chuan a naupai chu nghàt lovin a pâi reng mai tûr a ni. Helai entirna a tang hian, phúr rít mi dangin min chhâwk theih te a awm a, min chhâwk theih lòh, kan phùrh ngaite a awm tih a kâwk a, chûng chu sual nih inhriatna te, tàwrhna leh thihna te pawh a ni ang. Chutiangah chuan Pathian tanpuina chiáh kan rínchhán tûr a ni (*Matthaia 11:28–30*).

Phúr rít thenkhat midangin min chhâwk theih leh thenkhat LALPÂ hnên chiaha thlén tûr chîte a awm. Nangmahin i phùrh thèih lòh thilte chu engtín nge LALPÂ hnêna thlén zêl dân i zir thèih ang?

NÍNGĀNĪ

December 22

CHĪN LEH RAHSÉNG (*Galatia 6:6–10*)

Galatia 6:7-ah, 'nùihśawh/hmùhsit' tih hi Grik tawngin 'mukterizo' a ni a, Thúthlúng Thar-ah helaiah chiah hian hmùh tûr a awm a, Grik tawnga Thúthlúng Hlúi lèhlin lamah chuan a lang nual.

A thu awmzia ngau ngau chu "hmùsit taka mî hnâr piâisak" tihna a ni. Thúthlúng Hlúi lamah chuan Pathian zâwlneite chungah hmùsit taka chêtna lam sawi nân hman a ni thîn a (*2 Chron. 36:16; Jer. 20:7*), Pathian chungah hêlmáng rílrù pû sawi nân pawh hmún khàtah chuan hman a ni (*Ezek. 8:17*). Paula sawi tum chu mîten Pathian hlâmchhiah emaw, A thúpêkte dodâl emawte an chîng thei a, mahse Pathian chu fínna lamah an khûm thei ngai chuang lo tih a ni. Ani chu rorêltu chungnungber a ni a, a tâwpah chuan an tûh ràh chu an la séng ngêi ang.

***Galatia 6:8* chhiar la. Heta Paula sawi tum chu enge ni? Bible mîte zîngah tisa lam chí emaw Thlarau lam chí emaw chîng entirna tûr tûte nge i lákchhuah theih ang?** (*Ent'rn*^h, *T'fhk~hte 25:1–5; Luka 22:3; Daniela 1:8; Matthaia 4:1* ^h la.)

Paula'n chi thèh leh ràhséng chungchâng a hmán hi thíl danglam ta luâ a ni lo. Hmânlai thúfingah pawh hetiang nùnpûnga thléng dik thîn hi chu a awm nual mai. A pawimawhna erawh chu, Paula'n a hmâa tisa thíl leh Thlarau lam thíl a sawi tâk sawi nawn nâna a hmang hi a ni. Jacob D. G. Dunn chuan tihian a ziak, "Tûnlai hún atâna a thú tlùkpui chu, dùhthláng thei kan ni a, mahse kan dùhthlannain a ngáwng chhuah tûr chu keinî thlàn thèih a ni ta lo tih hi a ni."—*Galatia*, p. 330.

Pathian hian hê leia sual kan tih ngáwng tha lo làkah hian min chhànchhuak zêl kher lo nân, dùhthlanna tha lo kan siam vânga a ngáwng tha lo kan tuarin kan beidawng mai

tûr a ni chuang lo. Pathianin kan sualnate min ngàihdamna chung a lâwmin kan hlím thei a, A fâ mìn nihtîr avang pawhin kan hlím tho tûr a ni. Chunglam vâna ràh thâ mìn séngtîr tûrin tûna hamthàtna kan neihte hi kan hmang ƣangkai zâwk tûr a ni ang.

Galatia 6:10 hian ‘Kristian awmdân mâwi hian kàwh pahnih a nei a: pakhat chu khawvêl huap zo niin, ‘Mî zawng zawng chungah thíl thâ i tí ang u’ tih a ni a; a dang leh chu, thíl bîk deuh niin, ‘Rinna chhûngte chungah i tí uar leh zual ang u,’ tih a ni. Paula’n khawvêl huapa ngenna a siama a bêhchhân chu, mîhringte hi Pathian anga siam kan ni thêuh a, A mîthmûha hlùtna nei vék kan ni tih hi a ni. Kristianten hê Bible thú puân chhuah bulpui hi an mangngihlha apiangah hnam hnam, chí chí intih bíngna thléngin, inthliârna leh ìnggâihtheih lònna a awm zêl thîn a, Adama leh Evi-te hún aƣanga tûn thléngin mîhring ìnhùhona tichhêtu rílrù zîmna leh thíl ƣa lo dang tam tak a awm ta reng mai a nih hi.”—Timothy George, *Galatia*, pp. 427, 428. 9

A chhe lamah emaw thà lamah emaw chí chu i thèh reng a ni. Mahnî ìnén lêt la. Engang ràh nge seng dâwna i ìnhriat?

ZÌRTĀWPŊĬ

December 23

ZIRZĀUNA: “Pathian Thlarau chuan thíl ƣalo hi kan chhialehƣa hriatna thúnèihna hnuaiah a dàh a. Mîin Thlarau hruaina chung lamah a ìnhâwisân chuan, bàwhchhiatna ràh a séng ngêi thîn. Chutiang mî chungah chuan, a thúâwih lònna ràh a séng tûr dâlsak tûrin Thlarauvin hûhâng a nei tlêm tial tial a. Vauna thûin tihtheih a nei nêp tial tial bawk a. Pathian ƣihna a lo hlòh zêl a. Tîsa lamah a thèh a, chhiatna a séng dâwn a ni. Amâ tûh ràh ngêi chu a lo hmín a, Pathian thúpêk thianghlímte a zàh lo ta zêl a. A thîlung pawh lung anga sàk a lo ni a. Thútàk dodâlna chuan a bàwhchhiatna chu a nemnghêt ta a ni. Hei hi mîhringin chí ƣa lo an thèh vâng a ni a, dân pawisak lònna te, dân bàwhchhiatna te, leh thàrum thàwhna te chu Tuilêt dâwn khawvêlah khân a lo hluâr ta a ni.

“Nùn tichhe thei thílte làkah hian mi zawng zawng fîng takin an ìnvêng tûr a ni. Pathianin mîhring chhiatna tûrin thúpêk a chhuah vâng a ni lo. Ani chuan mîhring hi thlarau lama mîtdelin A siam lova, thútàk leh dâwt an thliar hràn theihna tûr khàwp êng leh finfiâhna chu A pê a ni. Mahse thútàk chu dawng tûrin tû màh A nawrlui ngai lova, a chhia a thâ dùhthlang theiin a awmtîr zâwk a ni. Kawng dik zàwh tûra kâihhruaina tâwk fang A pêk hi mîhringin a hnâwl a, thíl ƣa lo chu vawi khat a thlang zâwk a nih chuan, a dawt leh chu a áwlsam sâuh tawh mai ang. A vawi thùmnaah phei chuan phûr taka Pathian hrânsanin, Setana hnên lam kawng a zàwh nghâl mai dâwn a ni. Chutiang chuan sual búrû tak nih thlengin a kal zêl ang a, dâwt thû chu thútàk ang maiin a ngaihlú tawh zâwk ang. A dodâlna chuan ràh a chhuah ta a nih chu (MS 126, 1901).”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 1112.

SAWIHO TÛR:

❶ Rínpuite suala tlù tawh ‘túngdíng leh’ tih hi a takin in lo tawng tawh em? Engtiang kawngtein nge sual a lo tih tâk chuan tûndìn lehna kawngah ngáwng a nèih? ‘Tûndìn’ lehnaah hian a hmâ ang thláp a ni leh ang tih a kâwk kher em? Sawiho teh u.

❷ Phúr rit mahnîa phûr tûr chîte a awm sí a (*Galatia 6:5*), engtín nge ríngtûin midang chhâwk tûr leh phûrhîr tûrah thútlúkna a siam theih ang?

❸ In kòhhran khân *Galatia 6-a* Paula thúrâwn hi engang taka thâin nge in hlén chhuah? Danglamna thlén tûrin mimal takin enge i tih theih ang?

KHĀIKHĀWMNA: A mîte zînga Pathian lo chênzia tilangtu pakhat chu kòhhran chhûnga Kristâ rílrù ƣâwmpuina lo lang thîn hi a ni. Chutiang chu kal sualte ngàihdamna te, tûndìn lehna tein lantîr a ni thei a, fiâhna leh hársátna húna ìnhhawmdâwl bâkah, ringtûte

zîngah leh pâwnlam thleng pawha túm rênga ngilneihna thíl tih thínna a lang chhuak thîn.

ZIRLAI 14

December 24-30, 2011

KROS CHHUÂNGIN

CHÂNGVAWN: “Kei erawh chuan kan LALPA Isua Kristâ Kros lo chu, thíl dang engmàh ka chhuâng lò vang, chutah chuan khawvêl hi ka tân khénbèhin a awm a, kei pawh khawvêl tân khénbèhin ka awm” (*Galatia 6:14*, ESV).

SABBATH CHAWNÛ

Chhiâr Tûr: *Galatia 6:11–18; Rome 6:1–6; 12:1–8; 2 Korin 4:10; 5:17; 11:23–29.*

Galatia bu zîrna chu kan ngàwrh ta hlê a, chû chu a lekhathawn nihphúng a nih vâng a ni. Kòh a nihna te, a thúhril thútàk a hriatna [LALPÂ hnên aṭanga a dàwn a nih chu vawi duai lo a sawi a] avâng tein Paula hian a lekhathawn hi Thúthlúng Hlúi zâwlnei, khang Isaia te, Jeremia leh Hosea-ten thâwkkhúmna dawnga thahnem an ngai angin Paula'n a ziak a. An húnlaia Pathian mîte hnêna ngénna ùrhsûn siam a, an kalsualna aṭanga kîr tûra an ti thîn ang khân, Paula'n a húnlaia mîte chu a ngên a ni.

An dînhmùn boruak chu lo dang deuh pawh ni se, a tâwpah chuan Jeremia thusawi kha amâ húnlaia mîte tân a ni ang thovin Galatia mîte tân pawh bél theih a ni tho mai a, a thusawi chu: “LALPA chuan heti hian a ti, mifing chuan a finna chhuâng sùh se la, mi chak pawhin a ropuina chhuâng sùh se la, mi hausa pawhin a hausàkna chhuâng hêk sùh se: a chhuâng apiang chuan hei hi chhuang rawh se, kei LALPA hi ngilneihna te, rêldikna te, felna te leia hmang thîntu ka ni tih mìn hriat a, mìn hriatthiamna hi: hêng thílte hi ka lâwmzâwng a ni' LALPAN a ti” (*Jeremia 9:23, 24*).

Paula'n kalsual hmang Galatia mîte hnêna a lekhathawna a thúpui ber—Kristâ Kros hmâah bâk, khawi lai hmún dangah mäh hian kan 'inngâihropuina' hêng: mihring finna te, hausakna te leh thiltihtheihna te chu engmàh a nih lòhzia leh tlâktlâi lòhzia a lang fiàh ngai lo.

SUNDAY

December 25

PAULA KÛT NGÊI

Galatia 6:11–18 a Paula'n a lekhathawn a khârna thû leh a lekhathawn dangte a tihtâwpna thû khâikhín la. Engtiang kawngtein nge a thúhmùn a, a danglam bawk? (*Hl̄g b̄ a t'ht̄wp d̄ hi la: Rome; 1 leh 2 Korin; Efesi; Filipi; Kolosa b̄ kah 1 leh 2 Thesalonika.*)

Paula'n a lekhathawn a tihtâwp dân hi a inang lo nual mai a, mahse chutianga lang tel deuh fo thîn chu: 1) Mimal hrang hrang chibaibûkna te, 2) fùihna thúhnúnng te, 3) mimal nihna bîk târlangtu (signature) te, leh 4) indûhsakna ṭawngkam te a ni. Hêng thíl hrang hrang a hman dân leh Paula'n Galatia mîte hnêna a lekhathawn a tihtâwp dân khaikhínin, danglamna thíl pahnih langsâr deuh bîk a awm.

Pakhatna, A lekhathawn dangte ang lo takin, Paula'n mimal chibaibûkna a ziak tel lo tlát mai. Engati nge? A tîr lama chibaibûkna/lâwmthusawina lo awm lo nêh, hei hian

Paula leh Galatia mîte kêr ìnlaichîna hi a duhawm vâk lo a ni ang tih a kâwk thei a. Paula hi hàwihâwm tak mahse tihdân phúng pângngai zúi vék lêm lo a ni.

Pahnihna, Paula tih thín dân pângngai chuan lehkhathawna ziah tûr hi amâ'n a sawi a, midangin an ziahsak thín a (*Rome 16:22*). Tichuan an zàw hnhún, Paula'n pen lán an ziah bâkah chuan amah ngêiin thú tlêm a ziah zâwm thín (*1 Korin 16:21*). Galatia-ah hi chuan chutiangin a ti vê lo tlat mai. Ziaktû hnhên ațanga pen a lâkin, Galatia dinhmun chu a êngto êm avangin amah ngeiin eng emaw chén a ziah zâwm ta zâwk a. Galatia mîte chu an kawng zàw hnhún tak an hawisanna tûra an hnhêna ngenna a siam hmâ lòh chuan a pen a dàh mai thei lo a ni.

Galatia 6:11-ah Paula'n a lehkhathawn chu hawrawp hrâw pui puiin a ziake thín tih a sawi a. Enge a chhan chiah kan hre lo. Thênkhat chuan a hawrawp hrâw hrím hrím thú âi mahin kùtziak fel thlârh a nih lòhna chu a sawi ni zâwkin an ngai. An ngàihdân chuan Paula kùt kha tihdùhdâh a tuarna lamah a kawm/khawng deuh emaw, puan in an siamna lamah a mâm vak lova, a kùtziak pawh a nàh lo a nih an ríng. Tûte emaw chuan a mit fiah thàt vak lòh vângin a nihte an ring bawk a. Chutiang ngàihdân chu a dik thei vê vê a, Paula khân thíl eng emawte a sawi uar dùhte dùhrêng vânga hrâw pui puia ziake a nih hmêl a. Keini pawhin kan sawi uar dùh deuh laite chu a hnuaiha kan rín emaw, kan ti sîn emaw, hawrawppuiin kan ziake emaw chu a nih thín hí!

A chhan chu eng pawh lo ni se, Paula'n a vaulâwkna leh zilhna thûte hi a chhiartûten lo bengkhawn tãa ngei sê a dùh tih chu a chiang.

THÀWHĀNĀNĪ

December 26

TĪSA THĪLTE CHHUANGIN

***Galatia 6:12, 13* chhiar la. Hêng chângah hian Paula'n enge a sawi?**

A hmâ khân Paula'n amah dodâltûte thukén leh an sawi chhan a thâwi deuhin a lo sawi tawh nân (*Galatia 1:7, 4:17*), chiang leh zual zâwkin *Galatia 6:12, 13*-ah hian an chungchâng chu a sawi nawn leh ta a ni. A sawidân chuan “ ‘in taksaah u^hpui i^h an neih theih nân’ sêrhthan tûrin an tî che u,” (BI) tih a ni. ‘Entîr tûr thâ’ tih hi Grik tawngah chuan ‘hmêl tãa’ ìnbél tihna a ni a. Dik tak chuan ‘hmêl’hmâi’ tih hi lemchangtûten an lemchan dân mìl zêl tûra hmaithinghâwng (hmêl dang) an ìnvuah ang sawina a ni.

Tawngkam dang chuan, Paula'n hêng mîte hi lemchan thiam ang an ni a, mipui lawm hlâw an dùh thín. Châwimâwi nih châk leh hmûhsit nih hlâuhna khawvêlah chuan, mî ngàihdân tûr ngaihpawimawh hi a ngai thín a, khâng kalsualna zirtirtûte pawh khân Galatia ram leh Jerusalem-a Juda Kristiante lawm hlâw nih an dùh a ni.

Paula'n chûng mîte thíl tùm pakhat chu târlangin—tìhdùhdâh nih púmpèl a ni. Tìhdùhdâhna tih hi taksa lam in sawisakte pawh a ni thei a, chû âia nêp deuh zâwk ìnénsan leh hnhâwchhuah ang chîte pawh a ni thei. Paula leh midang thâhnhemngai zualte chuan a hmasa zâwk ang kha Judai ram vêlah nasa takin an kalpui a (*Galatia 1:13*), a hnhúnngung zâwk angte pawh hian Kristiante chu a ngâwng buai thei hlê.

Juda sakhaw hruaitûten kùm eng emawti chhûng chu ram ìnrêlbâwlnaah hû an nei lian hlê a. Rome sorkar ațangin thúnèihna an nei a, churang chuan Juda hruaitu tamtak chuan annî nêna ìnlaichîna thâ neih zui zêl an dùh bawk a. Gentailte chu sêrhthan tîr a, an Juda dân (Torah) zâwm tûra an zirtîr bawk avangin Galatiaa buaina siamtûte khân tualchhûng Judate thlâwp an hlâw thlât mai a. Chutiang zârah chuan an tualchhûng sunagog-ah pawh zâlên takin thú an sawi theih phâh bâkah, Jerusalema Juda ringtûte nêp pawh

inkûngkàihna thâ an nei thei leh zêl a. Chûng mîte chuan Gentailte zînga rawngbâwlna chu an ringhlèl deuh ta rêng a ni (*T'rhk~hte 21:20, 21*). Eng emawti kawng chuan, chutianga an chêtna chuan Judate zînga an rawngbâwlna pawhin a thàwh chàk phah vè tho bawk a. Paula khân eng dinhmun pawh chu vei lo ni ta se, a sawi tum chu a Chiang a: “Krista Isuaa Pathian ngaihsaka awm túmte zawng zawng chuan tihdùhdàhna an tuar ang,” (*2 Tim. 3:12, NKJV*) tih a ni mai.

Khâng mîtena thil dik lote an zîrtîr chhán tak kha enge nia i rín? Kan fîmkhùr viau lòh chuan, thil tih chhan ‘Tha ber’ pawh hian min hruai kâwi thei tih enge hei hian min zîrtîr? Rîlrù tuang leh tha tak pûa thil dik lo i tih hnùhnùng ber kha engtik khân nge ni?

THÀWHLEHNÎ

December 27

KROS CHHUANGIN (*Galatia 6:14*)

“Kei erawh chuan kan LALPA Isua Kristâ Kros lo chu, thil dang engmàh ka chhuâng lò vang, chutah chuan khawvêl hi ka tân khénbèhin a awm a, kei pawh khawvêl tân khénbèhin ka awm” (*Galatia 6:14, ESV*)

Thenkhatten sêrhtan tûr an tih tlát nachhan a târlan sak hnûin, Paula'n a Chanchín Thà kén chu a tâwp nân a tlângpui chauhin Galatia mîte hnênah a'n sawi nawn leh hrâm a. Paula tân chuan Chanchín Thà hi lungphûm pahniha innghat a ni a: 1) Kros laipua nèihna (*vs. 14*) leh 2) tiamchântîrna thúrín (*vs. 15*) a ni. Vawiin zirlai hian a hmasa zâwk hi mìn thlûrpúi a. Keinî tûn kùm zabí 21-na húna chêngte tân chuan, a tîra Paula'n Kros a sawiin (*Galatia 6:14*) mi a khâwih theih dân tûr kha kan manthiam thei mai tawh lo. Tûnlai húnah chuan Kristâ Kros hi kan châwisângin kan hmâng tlânglâwn ta riau va, mî rîlrù pawh a thazâwngin a chawktho viau thîn. Paula-te húnlai kha chuan Kros hi thil chhuânawm tak a ni háuh lo mai a, Juda hmùhsit hlàwhte chuan khénbèh Krista [Hriakthiha] chu mi hnèh thei tak angin an ngai a, Rome hote erawh chuan khénbèhna chu an dùh lòh êm avangin Rome khua leh tuite hrêmna tûr angah pawh an ngai lo hial a ni. Hmânlai khawvêl kha chuan Krista Kros chu hmùhsitna anga an ngaih thínzia an lemziakah Chiang takin an târlang a. Kùm zabí hnihna lamah pawh khân, an lemziakah pawh mîhring taksa sabengtúng lúpû khénbèhna angin an târlang. Kros hnua, a mîlem nêna inzawm sî chuan mi pakhat hian chibaibûkin a kùt a phár a, chuta thú chuang chu: “Alexandera'n a pathian chibai a bûk” tih a ni. A sawi tum chu a Chiang: Kristâ Kros chu hmùhsit leh nùihzàt a ni tihna a ni. Chutiang ang boruak hnuaiah chuan Paula'n huaisen takin ‘Kristâ Kros chu thil dang zawng âiin ka chhuang a ni!’ a ti ngam a ni.

Kristâ Kros chuan khawvêl nêna an inlaichinnaah Paula tân eng danglamna nge a siam?

Galatia 6:14; Rome 6:1–6; 12:1–8; Filipi 3:8.

Kristâ Kros chuan ringtû tân engkimah danglamna a thlen a. Mahni kan inén dân a thlák hláuh a, khawvêl nêna kan inkûngkàihna pawh a her danglam bawk. Hê khawvêl— a sualna leh a chhûnga thil zawng zawng nêl (*1 Johana 2:16*)—Pathian dodâla dîng a ni. Kristâ hnêna kan thih tawh avangin, tûnhma lama kan chungá thúnèihna a nèih thín anga mìn bâwih thei a ni ta lova, khawvêl tâna kan lo nùn thínna pawh kan bânsan ta bawk. Paula thusawi dân hi zuiin, ríngtu leh khawvêl kâr pawh chu, inthihsan tawinna ang a ni tûr a ni.

Khawvêl nêna in inlaichînnaa nghawng nei tûrin Kros chuan enge a tih tâk? Eng danglamna nge nangmâ nûnah a siam? I tâna thî, LALPÂ hnêna i ìnpêk hmâ nêna tûnah i nûn chu enganga danglam nge ni ta?

NÍLĀINĪ
THÍL SIAMTHÀR

December 28

Kristian nûna Krista Kros chu a laipui a nihzia a sawi hnûin, Paula'n a Chanchin Ẹhà thúchah laipui pahnihna: Rínnaa thiamchântîr chungchâng chu a sawi zúi a.

Tûn kuartar chhûnga kan hmùh chhòh zêl tâk ang khân, Paula'n sêrhtàn leh Chanchin Ẹhà hi a ìnkàlh tih a sawi a. Chutichungin, chutiang tih chu a do a ni lo. Sêrhtan kàlh zâwngin thú khàuh tak tak a sawi nân (*Galatia 5:2–4*), Galatia mîte hnênah khân sêrhtàn lòh nih ngáwt chu sêrhtàn nih âia Pathian lâwmzâwng a nihna a awm chuang lo tih a sawi tho. Sêrhtan emaw tàn lòh emaw hrim hrim hi a sawi tùm a ni lova, a khawi zâwk zâwk pawh chu chhandam hlàwh tùm nâna hmán theih a ni tho mai. Thlarau lam thílah chuan sêrhtan hian pawimawhna a nei hràn lo. Sakhuana dik chu pâwnlam langthei thílah ni lovin, thinglung lam dìnhmùn a ni zâwk a. Amah Isua ngêiin A sawi ang khân, mî hi pâwn lam landânah chuan ropui takin a lang pawh a ni thei, mahse chhûng lam chu a ràwih rù viau thei tho a ni (*Matthaia 23:27*).

Thíl siam thàr nih chu enge a awmzia? Galatia 6:15; 2 Korin 5:17. Engtín nge nangmah ngeiin a taka i lo chàh tâk?

“Thílsiam” tih sawina hi Grik Ẹawng chuan *ktisis* an ti a, hei hian ‘thílsiam’ mal (*Heb. 4:13*) emaw, a nâwlpui (*Rome 8:22*) emaw pawh a kâwk thei. A khawi zâwk zâwkah pawh chuan, a thûin a kàwh chu Siamtû chêtina kha a ni. Chû chu Paula'n sawi a tum tak chu a ni bawk a. ‘Thíl siamthàr’ nihna chu mihring han tih mai theih chî a ni lova—sêrhtanna emaw, thíl dang emaw hmanga tih theih pawh a ni lo. Hetiang hi Isua kha chuan ‘pianthàrna’ tiin a sawi a (*Johana 3:5–8*). Hei hi chunglam tih niin, Pathianin thlarau lama thî tawhah khân thlarau lam nûna chu a thàw lût a. Kawng danga Paula'n rínnaa thiamchântîrna a sawidân a ni.

Siam thar nihna thíl paltlang chungchâng chu Paula'n 2 Korin 5:17-ah chipchiar deuh zâwkin a sawi a. Hê chângah hian, Paula'n *th'lsiam thar* nih chu vân lehkhâbûa nihna thàr neihna mai ni lovin, kan tûnlai nûn ngeia danglamna rawn thléntu a nih thû a sawi. Timothy George sawi angin, “pianthàrna thíl zawng zawng a huâm tel vék a: símna leh rínna lama hruaitu Thlarau Thianghlím tihthàrna hnathawh te, nî tina tìnung leh châwm te, thianghlímna kawnga Ẹhàn chhòh zêl a Krista ána neih chhòh deuh deuh zêl te a ni.”—*Galatia*, p. 438.

Thíl siam thàr nihna chu, thiam min chântîrtu chu a ni lo. Hetianga danglamna hi thiamchântîr nih tawhna awmzia lantîrna a ni zâwk a ni.

NÍNGĀNĪ
THÚSAWI HNÚHNÙNG (*Galatia 6:16–18*)

December 29

Paula'n ‘dân zâwmtûte’ tâna malsawmna thû a sawi a (Galatia 6:16, NIV, NRSV). A hmâ thû bèhchhanin, eng ‘dân’ nge Paula'n sawi nia i rín?

Heta “dân” tĩa lèhlin hian a kàwh chu tiang ngîl tak emaw, mistiriten thíl tèh nâna an hman thín hmàwlh ang chî sawina a ni. Hê thû hi thíl hlùt dân tèhfunnga kan hmán sawina a lo ni ta a. Entîrnân, mîin Thúthlúng Thár bûte chungchâng an sawiin, Thúthlúng Thár bu 27 an sawi a ni thîn a, chûng chu kòhhran thúrín leh thíltihte tehfunng tlinga ngàih a ni. Chutiang chuan, zirtîrna chu ‘tèhnaa tling’ zo lo a nih chuan, hnâwl a ni mai thîn.

“LALPA Isuâ Chhínchhihna” engte nge Paula’n a taksaah a pùt? Chutiangte avang chuan tûmahin an *tibuai* tûr a ni lo tia a ziah hi eng a tihna nge? Chhân nân *Galatia 6:14* hian min pui thei em? *Galatia 6:17; 2 Korin 4:10; 11:23–29*.

Chhínchhihna tih hi Grik tawng chuan *stigmata* a ni a, chû chu English-in *stigma* an ti ta a ni. Paula hian bâwih neitûten an bâwihte chhínchhih nâna an chhùt thín chu a rilrûah a ngàih tuah pawh a ni maithêi e. Mî thênkhat chuan an sakhuanaa an inpêk zàwhzia entîr nâna chutiang lo chhú tâwkte pawh an awm tho bawk. Eng pawh ni se, “LALPA Isuâ Chhínchhihna” a tih hian Paula’n tihdùhdàhna leh harsatna tawh vanga a taksaah ser awmte a sawi a ni ngei ang (*2 Korin 4:10’ 11:24–27*). A hmêlmâte khân Gentail piangtharte chu Juda sakhuanaa an intùklùhzia entîr nâna sèrhtàn chhínchhihna pú ngêi tûrin an nâwr a. Mahse Paula chuan tû chhiahhlàwh nge a nih chhínchhihna a pû a ni tih a sawi a, a tân chuan chû bâka Kristâ tâna rínawm lehchuân ngàihna vak a awm lo. . . . A LALPÂ tâna rawng a bâwl laia hmêlmâte kùt a tuarna tlùka Kristâ tâna a inpêk zàwhzia sawi Chiang thei dang a awm chuang lo.”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 989.

Isua i rínna vanga i taksaah emaw thíl dang pawh ni se, ‘chhínchhihna’ i pùt chu engte nge ni? I rínna avangin enge i tàwrh/chân tâk?

ZÌRTĀWPŊĪ

December 30

ZĪRZĀUNA: “Kalvari Kros hian chona siamin, khawvêl leh hrèhmùn thúnèihna chénin a la tûdai vék ang. Kros chu chàkna zawng zawng fâwkkhâwmna a ni a, chuta tâng chuan a chhuak leh bawk thîn. Thíl híp khâwmna hmúnpuia a ni a, chutah chuan Kristan A nùn chu mîhringte tân A hlân a. Chû chu mîhringte hi a tîra an dînhmùn thafamkima awmtîr lehna tûr a ni. Nî e, chûbâk pawh a ni, nungchang thafamkim hláu h chântîrna tûr, hnèhtû âia ropuia siamna tûr a ni.

“Kristâ chàkna zâra Pathian leh mîhringte hmêlmâ hnèhtute chuan, vân rorêlna hmúna vân angel suala tlù vè lote dînhmùn âia sâng zâwk an luàh ang. Krista chuan, ‘Kei, Kei hi lei atâ khâikâna ka awm chuan, mî zawng zawng keimâ lamah ka híp ang,’ tîin a puang a. Kros hian amâ hlâwkna atân hûhâng a nèih lòh chuan, hûhâng a siam a ni. Chhuân lo awm zêlah, tûn hún atâna thútâk chu tûnlai thúdîk anga târlan a ni chho zêl a. Kros chungka Krista kha zàhngaihna leh thútâk intàwhna, felna leh remna infâwhna hmún a ni. Hei hi khawvêl tihchêt theihna hmanrua ber chu a ni (MS 56, 1899).”—Ellen G. White Comments, *The SDA Bible Commentary*, vol. 6, p. 1113.

SAWIHO TÛR:

❶ Paula’n Pathian khawngaihna hmanga a lehkhathawn bùlţanna leh a tâwp khâr nâna a hmán pawimawhna enge i hmùh? *Khâk’k’ n t’k’*: *Galatia 1:3 leh 6:18*.

❷ Paula’n ‘khawvêl tâna khénbèh’ (*Galatia 6:14*) tih thû a sawina êng atangin, Kristiante hian tûnlai khawvêl nèn engang inlaichinna nge an nèih tûr ni ang? Khawvêl tâna thî tawh

an nih chuan, Kristiante hian hêng chhèhvêl thíl te, hnam ìnlákbíngna te, fatihlák leh thíl dang dangah hian engang rílrû pú tûr nge an nih ang?

☉ Engtín nge mimalin Paula sawi ang ‘thíl siam thà’ nihna kha an chàng tih an ìnhriat theih ang?

☉ Tûn kuartar chhûnga in zìr tâkte kha bèhchhànin, hêng thíla Paula ngàihdân chu engang nge ni: dân, dân thíltihte, rínnaa thiamchànûrna, thúthlúng hlúi leh thár, Kristâ hnathawh, Kristian nùnphúng?

KHÂIKHÂWMNA: Sakhuana dik chuan pawnlam chêtân ni lovin thìnlung chhûng ònhmùn lam a ni zâwk. Pathian hnêna thìnlung kan hlanin, mimal nùn chuan Kristâ nungchang a târlang Chiang tial tial ang (rínnaah a thang zel ang). Thìnlung chu Kristâ thúnûnna hnuai tûklùh tûr a ni a, chutiang a nih chuan thíl dang zawng pawhin a zui vè mai dân a ni.